

PROTOKOLLAOPAS MAANPUOLUSTAJALLE

PROTOKOLLAOPAS MAANPUOLUSTAJALLE

Markus Anaja

Maanpuolustuskiltojen liitto ry (MPKL)
Maanpuolustuskoulutus (MPK)
Maanpuolustusnaisten Liitto ry (MNL)
Naisten Valmiusliitto ry (NVL)
Reserviläisliitto ry (RES)
Reserviläisurheiluliitto ry (RESUL)
Sininen Reservi ry
Sotilaskotiliitto ry
Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (SRTL)
Suomen Reserviupseeriliitto ry (RUL)

SOTILASPERINTEEN SEURA RY
Helsinki 2021

SISÄLLYSLUETTELO

Copyright © 2021

Teksti: Markus Anaja

Kuvat: tekijänoikeuksien haltijat

Koko julkaisu: Markus Anaja ja Sotilasperinteen Seura ry

Tämän julkaisun osittainenkin jäljentäminen ilman lupaa on kiellettyä.

Taitto: Ilkka Pitkänen

ISBN 978-951-98561-7-9 (nid.)

ISBN 978-951-98561-8-6 (PDF)

ISSN 1445-8831 Sotilasperinteen Seuran julkaisusarja nro 18

Otavan kirjapaino Oy, Keuruu 2021

■ TAUSTAA JA KIITOKSIA	10
■ MIKÄ MERKITYS ON PROTOKOLLALLA JA ETIKETILLÄ?	12
Lähtökohtana ”peruskäytöstavat”	12
Muutamia perusasioita	13
Lähteet ja kirjallisuus	14
■ PUKEUTUMINEN ERI TILAISUUKSISSA	16
Pukukoodi miehille – naiset soveltavat	16
Naisten huomioitavaksi	16
Siviilipuvut	17
Järjestöasut ja asusteet	19
■ SOTILASPUVUT JA NIIDEN KÄYTTÖ	21
Sotilaspuvut ja -pukineet	21
Sotilaspukujen käyttö	21
<i>Kuka saa käyttää sotilaspukua missäkin tilaisuudessa?</i>	22
<i>Ulkomailla</i>	24
<i>Merkit ja tunnukset sotilaspuvussa</i>	25
Käyttäytyminen sotilaspukua käytettäessä	26
Muut virkapuvut	28
Lähteet ja kirjallisuus	29
■ KANSAINVÄLINEN KANSSAKÄYMINEN	30
Yleistä	30
Sotilaspuvun käyttö ulkomailla	30
Kanssakäyminen ulkomaalaisten kanssa	31
Lähteet ja kirjallisuus	31

■ HERALDIIKAN PIKAKURSSI	32		
Heraldiikan historia	32		
Heraldiikan sääntöjä	34		
<i>Vaakunan suunnittelu</i>	34		
<i>Heraldisen tunnuksen suunnittelijan kymmenen käskyä</i>	36		
Lähteet ja kirjallisuus	38		
■ SUOMEN KUNNIAMERKKIJÄRJESTELMÄ	39		
Suomen ritarikunnat ja kunniamerkkien luokitus	39		
<i>Ritarikuntien kunniamerkit</i>	39		
<i>Muut viralliset kunniamerkit</i>	40		
<i>Puoliviralliset kunnia- ja ansiomerkit</i>	41		
<i>Epäviralliset ansiomerkit, maanpuolustus- ja perinnejärjestöjen ansiomerkit</i>	41		
Ns. ritarikuntayhdistysten merkit	42		
Ulkomaiset kunnia- ja ansiomerkit	42		
Kunnia- ja ansiomerkkien ehdottaminen ja antaminen	42		
<i>Valtiollisten kunniamerkkien ehdottaminen</i>	42		
<i>Huomionosoitusten käsittelyprosessi</i>	44		
<i>Huomionosoitusten luovutus saajille</i>	44		
Lähteet ja kirjallisuus	45		
■ KUNNIA- JA ANSIOMERKKIEN KÄYTTÄMINEN	46		
Yleistä	46		
Ulkomaiset kunnia- ja ansiomerkit	47		
Siviilipuvussa	48		
Sotilaspuvussa	50		
Muut virkapuvut	51		
Kantojärjestys	51		
Pienoiskunniamerkit	54		
Kunniamerkinauhavärit ja -napit	54		
Jäsenmerkit ja muut ”pinssit”	54		
Lähteet ja kirjallisuus	55		
■ LIPUT JA NIIDEN KÄYTTÖ	56		
Järjestöliput ja standaarit	56		
<i>Järjestölipun suunnittelu</i>	56		
<i>Lipun naulaaminen</i>	57		
<i>Lipun siunaaminen</i>	58		
<i>Pienoisliput ja pöytästandaarit</i>	59		
		Yleistä lippujen käytöstä	59
		Liputtaminen Suomen lipulla	60
		Eri maiden lippujen arvojärjestys	63
		Liputus EU-lipulla	63
		Lipunnosto ja -lasku	63
		Suomen lipun säilytys taitettuna	64
		Suruliputus	64
		Lippusaattue ja lippuvartio	65
		Kantolipulla tervehtiminen	66
		Lippuoitteet	67
		Lippulinna ja lippurintama	68
		Lippujen käyttö eri tilaisuuksissa	70
		Lipun huoltaminen, uusiminen ja hävittäminen	70
		Lähteet ja kirjallisuus	71
		■ TOIMINTA MERELLISESSÄ YMPÄRISTÖSSÄ	72
		Lähteet ja kirjallisuus	79
		■ PARAAITIT JA OHIMARSSIT	80
		Suunnittelu ja valmistelut	80
		Pukeutuminen ja kunniamerkit	80
		Ryhmittäminen	81
		Sulkeisjärjestys miekkavarustuksessa	81
		Lähteet ja kirjallisuus	86
		■ MUISTOTILAISUUDET	87
		Kunniavartiot muistomerkeillä ja sankarihaudoilla	87
		Lippujen käyttö muistomerkillä	88
		Sepeleen tai kukkalaitteen lasku	89
		Lähteet ja kirjallisuus	90
		■ HENGELLINEN TYÖ – HAUTAJAISET – HÄÄT	91
		Kenttähartaus tai jumalanpalvelus	91
		Seppelpartion lähettäminen	91
		Kenttätehtöinen	92
		Joulutulet	93
		Hautajaiset	93
		Häät	97
		Lähteet ja kirjallisuus	97

■ ERI LAISET JUHLATILAISUUDET	98		
Yleistä suunnittelusta	98		
<i>Aika</i>	98		
<i>Paikka</i>	98		
<i>Osallistujat</i>	99		
<i>Kutsut ja niihin vastaaminen</i>	99		
<i>Isännät/emännät ja toimitsijat</i>	100		
Maanpuolustusjuhla tai juhlaseminaari	100		
<i>Ohjelman laatiminen</i>	100		
<i>Musiikki</i>	101		
<i>Istumajärjestys</i>	101		
<i>Tarjoilu</i>	101		
<i>Ensiapu ja turvallisuus</i>	101		
Vastaanotto ja cocktailtilaisuus	102		
Ulkona ja maastossa pidettävät juhlatilaisuudet	102		
Juhlapäivälliset	102		
<i>Paikan ja kellonajan valinta</i>	102		
<i>Ohjelma</i>	103		
<i>Ruokalista juomineen</i>	103		
<i>Istumajärjestys</i>	103		
<i>Aterian aikana huomioitavaa</i>	105		
Puheet ja tervehdykset	105		
Lähteet ja kirjallisuus	106		
■ FAKTALIITTEET	107		
Liite 1 Laki Suomen lipusta	109		
Liite 2 Asetus liputuksesta Suomen lipulla	112		
Liite 3 Valtiollisten (ja vastaavien) lippujen järjestys	114		
Liite 4 Järjestölippujen keskinäinen järjestys	116		
Liite 5 Yleisen Palvelusohjesäännön (YLPALVO 2017) keskeiset ohjeet paraatista	117		
■ HUOMIONOSOITUSLIITTEET	121		
Liite 6 Suomen viralliset kunniamerkit ja niiden keskinäinen järjestys	123		
Liite 7 Suomen puoliviralliset kunniamerkit	126		
Liite 8 Muut sotilaspuvussa kannettaviksi hyväksytyt kunnia- ja ansiomerkit	127		
Liite 9 Maanpuolustuskiltojen liiton kannettavat huomionosoitukset	130		
		Liite 10	Maanpuolustuskoulutuksen kannettavat huomionosoitukset sekä pukeutumisohjeet 133
		Liite 11	Maanpuolustusnaisten Liiton kannettavat huomionosoitukset 136
		Liite 12	Reserviläisliiton kannettavat huomionosoitukset 139
		Liite 13	Reserviläisurheiluliiton kannettavat huomionosoitukset 145
		Liite 14	Sinisen Reservin kannettavat huomionosoitukset 149
		Liite 15	Sotilaskotiliiton järjestöasut sekä kannettavat huomionosoitukset 152
		Liite 16	Suomen Rauhanturvaajaliiton kannettavat huomionosoitukset, baretti ja perinneasu 156
		Liite 17	Suomen Reserviupseeriliiton kannettavat huomionosoitukset 165
		Liite 18	Eräitä muita maanpuolustusansioista myönnettäviä huomionosoituksia 169
			<i>Jalkaväen ansioristi</i> 169
			<i>Maanpuolustusmitali & Maanpuolustusmitali miekkojen kera</i> 171
			<i>Pro Traditione Militare -ansiomerkki</i> 172
			<i>Sininen Risti</i> 173

TAUSTAA JA KIITOKSIA

Vapaaehtoisen maanpuolustustyön parissa toimivat henkilöt osallistuvat monenlaisiin seremonioihin ja juhlatilaisuuksiin ja saattavat joutua myös järjestämään sellaisia. Kaikkiin tällaisiin tilaisuuksiin liittyy erilaisia kirjoitettuja tai kirjoittamattomia sääntöjä tai vakiintuneita käytäntöjä. Maanpuolustusjärjestöissä todettiin vastaavan oppaan tarve jo kolmekymmentä vuotta sitten ja vuonna 1991 ilmestyi Maanpuolustuskiltojen Liiton, Reservin Aliupseerien Liiton sekä Suomen Reserviupseeriliiton julkaisema ensimmäinen moniste.

Sen jälkeen on ilmestynyt kaksi opasta, mutta kun niistä uudemman ilmentymisestä on kulunut kymmenen vuotta ja esimerkiksi Puolustusvoimien ohjeistus on muuttunut, osin jopa pariin otteeseen, pyydettiin minulta uutta, ajantasaista opasta. Nyt käsillä oleva *Protokollaopas maanpuolustajalle* heijastaa Puolustusvoimien vuoden 2021 alussa voimassa olevaa ohjeistusta mm. sotilaspuvun käytöstä, kunnia- ja ansiomerkeistä, lippujen käytöstä ja seremonioiden läpiviennistä.

Protokollaoppaassa on myös aikaisempiin julkaisuihin verrattuna täysin uutta sisältöä, muun muassa toiminnasta sota-aluksilla, lippujen keskinäisestä järjestyksestä, naisten pukeutumisesta ja järjestöasujen käytöstä.

Oppaassa käsitellään pääasiallisesti sellaisia asioita ja tilaisuuksia, joihin maanpuolustusväen osalta saattaa liittyä yleisestä ”siviilikäytöksestä” poikkeavia piirteitä. Muuten viitataan lähdekirjallisuudessa mainittuihin yleisiin tapatietoihin sisältäviin teoksiin. Kirjan luonteesta johtuen siinä esiintyy tarkoituksella joitain toistoja.

Silloin, kun ei ole kyseessä Puolustusvoimien kanssa järjestettävästä tilaisuudesta, Puolustusvoimien ohjeita ei aina välttämättä tarvitse noudattaa kirjaimellisesti. Ne tarjoavat kuitenkin aina hyvän perusmallin, jota voidaan tarpeen mukaan soveltaa paikallisten olosuhteiden ja kunkin tilanteen mukaisesti.

Selvää on, että vastaan saattaa tulla tilanteita, joita ei ole käsitelty tässä oppaassa. Tällöin on turvaututtava siinä mainittuun lähdekirjallisuuteen, oman järjestön keskustoimistoon tai muuhun kyseisessä tilanteessa sopivaksi katsottuun tahoon.

Kiitos!

Pääesikunta on ystävällisesti antanut käyttöön tarvittavat asiakirjat. Seremonioiden ja kunniamerkkien pitkän linjan asiantuntija majuri Marko Maaluoto on monin tavoin vaikuttanut oppaan sisältöön kirjoitustyön eri vaiheissa.

Naisjärjestöjen edustajat, Sotilaskotiliiton toiminnanjohtaja Satu Mustalahti, Naisten Valmiusliiton pääsihteeri Kaarina Suhonen ja Maanpuolustusnaisten Liiton varapuheenjohtaja Satu Virtanen ovat avustaneet naisten osuuden kokoamisessa.

Heraldiikan ja lippujen osalta kiitos kuuluu kolmelle heraldikolle, Tuomas Hyrskylle, Harri Rantaselle ja Tapani Talarille. Tuomas on lisäksi verrattomana kunniamerkkiasiantuntijana esittänyt useita parannuksia kunniamerkkiosioon.

Sinisen Reservin puheenjohtaja Antti Rautiainen ja Meripuolustussäätiön asiamies Arno Hakkarainen tekivät aloitteen erillisen luvun laatimisesta toiminnasta merellisessä ympäristössä. Tekstin ja kuvituksen kokoamisesta on vastannut Mika Kuutti.

Pitkään monenlaisten perinteiden ja seremonioiden kanssa tekemisissä ollut aktiivinen reserviupseeri Yrjö-Pekka Rautalahti on tehnyt hyödyllisiä kommentteja kuten myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestökenttää laajasti tunteva RUL:n toiminnanjohtaja Janne Kosonen.

Taittaja Ilkka Pitkänen saattoi osaavalla otteella tämänkin kirjan käsikirjoituksen painokuntoon, jotta Otavan kirjapaino perinteisellä ammattitaidollaan pystyi tuottamaan meille valmiin kirjan.

Sotilasperinteen Seura ry on hyväksynyt oppaan julkaisusarjansa.

Vilpitön kiitos kaikille edellä mainituille ja samalla myös muille hanketta eri tavoin avustaneille!

Porvoossa, Puolustusvoimain lippujuhlapäivänä 2021

Markus Anaja
info@sotilasperinne.fi

MIKÄ MERKITYS ON PROTOKOLLALLA JA ETIKETILLÄ?

Protokolla ja etiketti

Diplomaattisessa kielenkäytössä **protokollalla** tarkoitetaan säännöstöä, joka määrää juhlaseremoniat ja virallisen esiintymisen muodot. Protokollaan liittyy läheisesti myös **etiketti**, joka perustuu kansainvälisesti hyväksytyihin tapoihin ja kohteliaisuuteen, sekä joukko sääntöjä ja kaavoja, joita noudatetaan tietyissä virallisuonteisissa tilanteissa ja tilaisuuksissa...

– Ulkoministeriön määritelmä

Etiketti tarkoittaa normatiivista käyttäytymissääntöä, joka ohjaa yksilöiden käytöstä ja toimintaa sosiaalisissa tilanteissa. Etiketti voi syntyä eettisistä normeista, tai toisaalta se voi olla puhtaasti muodin ja kulttuurin sanelema. Etiketti antaa kehykset ihmisten vuorovaikutukselle yhteiskunnan tai muiden sosiaalisten ryhmien sisällä ja helpottaa ihmisten kanssakäymistä. Tietyissä tilanteissa, kuten yritysmaailmassa tai arvokkaissa juhlissa, käytetään omia erityisetikettejä.

– Wikipedian määritelmä

■ LÄHTÖKOHTANA ”PERUSKÄYTÖSTAVAT”

Protokolla ja käytöstavat (”etiketti”) ovat olemassa helpottaakseen ihmisten kanssakäymistä. Nämä – usein kirjoittamattomat – säännöt antavat varmuutta toimimiseen eri tilanteissa ja niitä noudattamalla vältetään monta ikävää tai noloa tilannetta.

Käytöstavat vaihtelevat eri kulttuureissa ja jopa naapurimaiden käytännöt saattavat selvästi poiketa toisistaan. Kannattaa tutustua ainakin oman maansa tapakulttuuriin jonkun hyvän käytösoppaan avulla. Tämän luvun lopussa on mainittu pari hyvää vaihtoehtoa sekä muita lähteitä, joista saa lisätietoa.

Silloin, kun ei ole olemassa – tai ei ole tiedossa – määrättyä toimintamallia, on pyrittävä soveltamaan **yleistä kohteliaisuutta ja huomaavaisuutta**.

ta. On myös pidettävä mielessä, että käyttäytyminen on tilannekohtaista: tilaisuuden luonne ja yleisö määräävät juhlavuuden/virallisuuden tason.

Tavat ja siten etiketti myötäilevät aina omaa aikaansa, vaikka peruseriaatteen säilyisivätkin. Esimerkki tästä on Suomen todennäköisesti ensimmäinen sotilaille tarkoitettu käytösopas (katso lähdeluettelo), jossa muun muassa on käsisuudelman ohje:

Kädelle suuteleminen naista tervehdittäessä on vanha suosittu tapa, joka juontaa alkuperänsä ritariajalta. Kun tätä tapaa noudatetaan, tulee sen tapahtua luontevasti. On muistettava, että ainoastaan rouvia suudellaan kädelle, ja ainoastaan jos käsi on paljaana, jolloin myös miehen on otettava hansikkaansa oikeasta kädestä.

– ”Esiupseeri”, *Upseerin käyttäytyminen palveluksessa ja sen ulkopuolella*, Otava 1924.

Käsisuudelman koettiin pitkään teatraaliseksi, jopa naurettavaksikin, eikä sitä Suomessa juuri käytetty tavanomaisissa tilaisuuksissa. Viime vuosikymmeninä se on – ehkä kansainvälistymisen lisääntyessä – taas hieman yleistynyt, mutta kukapa tänään tietää, onko tervehdittävä nainen rouva, kuten vanha ohje neuvoi? Joka tapauksessa on muistettava, että käsisuudelman tarkoittaa, että mies vie suunsa lähelle tervehdittävän naisen kättä, mutta ei suullaan kosketa sitä.

Etikettikysymyksiin voi joskus suhtautua myös huumorilla, vaikka tarkkana pitää olla milloin niin tekee. Ruotsista löytyy mainio esimerkki, jossa parodian keinoin kuvataan sotilaiden juhkakäyttäytymistä. Kyseessä on Karlbergin kadettikoulun oppilaskunnan julkaisema *Soldaten på fest (Soldf)*, joka on laadittu sikäläisen rivisotilaan käsikirjan *Soldaten i fält (SoldF)* pohjalta. Se sisältää muun muassa runsaasti sanaleikkejä ja on hauskaa luettavaa. Sen ohjeita ei kuitenkaan pidä noudattaa!

■ MUUTAMIA PERUSASIOITA

Itsestään selviä – mutta valitettavasti joskus unohtuvia – periaatteita ovat esimerkiksi

- anna toisen puhua asiansa loppuun, älä keskeytä
- älä puhu turhan kovalla äänellä – muidenkin ihmisten äänet pitää tulla kuuluviin
- jos olet mies, nouse seisomaan, kun pöytään tai tuoliriviin viereesi tulee nainen tai vanhempi henkilö
- jos olet mies, avaa ovi naisille ja vanhemmille henkilöille
- teitittele vanhempia tai ”arvokkaampia” henkilöitä, jotka eivät ole tehneet sinunkauppoja kanssasi

- välttä kirosanoja äläkä kerro kaksimielisiä tai muuten arveluttavia juttuja
- julkisessa tilaisuudessa ei sovi koskaan esiintyä juopuneena, varsinkaan jos kuuluu isäntiin tai kutsuvieraisiin
- kun menet penkkiriviin, jossa jo istuu muita henkilöitä, ohita heidät kasvot heihin päin
- kun istut penkkirivissä ja joku haluaa ohittaa sinut, nouse seisomaan
- älä käytä purukumia keskustellessasi muiden ihmisten kanssa äläkä tällöin muutenkaan syö mitään.

Kuka kättelee ensin?

Kun pariskunta saapuu johonkin tilaisuuteen, kutsun saanut osapuoli tervehtii ensin isäntää/emäntää. Hänen seuralaisensa tervehtii vasta sen jälkeen, jolloin kutsuttu osapuoli tarvittaessa suorittaa esittelyn.

Myös seurueessa sovelletaan samaa periaatetta. Se joka tuntee muut, tervehtii ensin ja esittelee sen jälkeen seuralaisensa.

Mikäli tervehdittävä ryhmä muodostuu sotilashenkilöistä, on kohteliasta tervehtiä heitä heidän sotilasarvonsa mukaisessa järjestyksessä.

Kätellessä (tai muuten tervehdittäessä) käsiä ei pidetä housun taskuissa. Jos mies istuu, hän nousee aina seisomaan tervehtiessään muita henkilöitä.

Kännykkäkulttuuri

Matkapuhelin on suljettava (tai ainakin laitettava äänettömään tilaan) ennen kun mennään juhla- tai kokoustilaan. Harva asia ärsyttää niin paljon kuin kännykän soitto juhlapuheen, musiikkiesityksen, aterian tai kokouksen aikana.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Tietävästi ensimmäinen suomalainen sotilaille tarkoitettu käytösopas ilmestyi jo vuonna 1924. Vaikka tietysti moni siinä esitetty asia on muuttunut, peruseriaatteen ovat säilyneet melko samanlaisina.

- ”Esiupseeri”, *Upseerin käyttäytyminen palveluksessa ja sen ulkopuolella*. Otava, Helsinki 1924.

Ulkoministeriön pitkäaikainen protokollapäällikkö Eva-Christina Mäkeläinen on kirjoittanut artikkelin protokolla- ja etikettikysymysten tärkeistä upseereille ja muille sotilaille:

- Eva-Christina Mäkeläinen, *Upseeri ja protokolla*, *Kylkirauta* 4/1993, 19–21.

Suomenkielisiä käytös- ja tapaoppaita on useita, mutta seuraavat ovat varsin hyödyllisiä:

- Raili Malmberg, *Hyväksi tavaksi*. 5. painos. Otava, Helsinki 2001
- Sirkka Lassila, *Käytöksen kultainen kirja*. 13. painos. WSOY, Helsinki 2004

Paljon hyödyllistä tietoa löytyy Ulkoministeriön protokollapalvelujen verkkosivuilta *Tapatietoa virallisiin tilaisuuksiin* (<https://um.fi/tapatietoa-virallisiin-tilaisuuksiin>).

Myös Ulkoministeriön protokollapalvelujen julkaisu *Maassa maan tavalla – tunne säännöt ja onnistu!* (Ulkoasiainministeriön protokollapalvelut, Helsinki 2008) sisältää tietoa diplomaattisesta protokollasta ja esimerkiksi valtiollisten vierailujen ja muiden suurten tapahtumien järjestelyistä. (<https://docplayer.fi/1490484-Maassa-maan-tavalla-tunne-saannot-ja-onnistu.html>).

Puolustusvoimien *Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017)* sisältää kaiken oleellisen tiedon sotilaallisesta käyttäytymisestä ja erilaisten seremonioiden toteutuksesta. Julkaisu löytyy verkosta, <https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-opaat>.

Ruotsalaisia näkemyksiä:

- Christian Braunstein, *Officershandledning*. Militaria, Lidingö 1999.
- *Soldaten på fest (Soldf)*. [Karlbergin kadettikoulun oppilaskunnan opas vuodelta 1999]. Tämä on parodinen kuvaus!

Kansainvälistä sotilaallista tapatietoa käsitellään esimerkiksi seuraavassa teoksessa:

- Cherynn Conetsco & Anna Hart, *Service Etiquette*. 5th edition, Naval Institute Press, Annapolis MD, 2009.

Akateemisessa maailmassa noudatetaan osittain omia perinteisiä tapoja, samalla tavalla kuin sotilasmaailmassa on omansa. Näistä on hyödyllistä tietää, vaikka ei itse aktiivisesti osallistuisikaan.

- Tiina Metso, *Tapailaan! Akateemisia juhlia ja tapoja*. Helsinki University Press, Helsinki 1998.

PUKEUTUMINEN ERI TILAISUUKSISSA

■ PUKUKOODI MIEHILLE – NAISET SOVELTAVAT

Eri tilaisuuksien kutsuissa mainitaan yleensä käytettävä asu vakiintunein termein. Tätä kutsutaan pukukoodiksi (*dress code*) ja sillä ilmaistaan aina miehen asu. Joissain sotilaallisissa tilaisuuksissa mainitaan vain sotilasasu. Naisten osalta vastaavia yksiselitteisiä ohjeita ei ole laadittu. Naisten oletetaan osaavan valita sopiva asu ilman tarkkaa määritelmää.

Alla olevaan taulukkoon on lisätty suuntaa antavia vaihtoehtoja, mutta naisten pukeutumisvaihtoehtojen runsaus ja muuttuminen muodin mukaan eivät salli sen tarkempia määritelmiä.

■ NAISTEN HUOMIOITAVAKSI

Tämä alaluku perustuu naisjärjestöjen edustajien esille tuomiin näkököhtiin.

Kun nainen käyttää sotilaspukua, hän noudattaa luonnollisesti aina Puolustusvoimien määräyksiä ja normeja. Hän toimii silloin samalla tavalla kuin miehetkin.

Joillain MPK- tai vastaavilla kursseilla ja harjoituksissa naisosallistujat saattavat käyttää maastopukua suojavaatteena. Suojavaatteessa ei ole kardia, arvomerkkejä tai muita Puolustusvoimien tunnuksia eli se on siviilivaate.

Eräillä järjestöillä on oma järjestöasu (esim. Sotilaskotiliitto) tai järjestöasuste (esim. huivi), joihin saattaa liittyä ao. järjestön omaa ohjeistusta. Katso tarkemmin alla kappaleesta *Järjestöasut ja -asusteet*.

Miehet	Naiset	Sotilaspuku
Arkipuku - yksivärinen puku - yhdistelmäasu vain suurta harkintaa käyttäen	Tilaisuuden luonteeseen sopiva asu, lähinnä kävelypuku tai housupuku	Palveluspuku m/58 (vast.) Kevyt palveluspuku
Tumma puku (ja kunniamerkit)	Lyhyt tai pitkä, tilaisuuteen sopiva puku	Palveluspuku m/58 (vast.) Paraatipuku
Smokki	Lyhyt tai pitkä juhlava puku	Pieni juhlapuku
Frakki (juhlapuku)	Pitkä juhlapuku	Juhlapuku

Kuvio 1. Pukukoodien vastaavuudet

Esimerkiksi Puolustusvoimien paraatista käskyn antaa sotilasviranomaisen joka määrää osallistuvien sotilaiden osalta puvun ja varustuksen (mm. aseet). Useimmiten paraatikäskyssä on myös huomioitu jokainen osallistuva joukko paraativarustuksen osalta. Ei-sotilaallisilla organisaatioilla se on usein muodossa ”yhdistyksen asu/ tilaisuuteen soveltava asu, kunniamerkit”. Yhdenmukaisuuden takia olisi toivottavaa, että siviilivaatteidenkin osalta noudatettaisiin yhdenmukaista linjaa esim. sukien värin ja kenkien mallin ja korkojen valinnassa.

Varsinkin siviiliasussa esiintyviä naisia saattaa askarruttaa kysymykset siitä, miten heidän tulee toimia eri tilanteissa. Toimivatko he samalla tavalla kuin miehet vai toimivatko he kuten naiset toimivat ”siviilielämässä”? Miten kunniamerkit kiinnitetään? Näihin kysymyksiin pyritään tässä opissa antamaan suosituksia eri luvuissa.

Pukeutuminen antaa henkilöstä ensivaikutelman ja siksi onkin jokaisen omassa intressissä tehdä tässä suhteessa oikeita ratkaisuja. Tämä tarkoittaa sitä, että asun on oltava **tilaisuuden luonteeseen sopiva ja kutsun mukainen**. Se tarkoittaa myös sitä, että asusteiden kuntoon on aina kiinnitettävä huomiota: kenkien on oltava puhtaat ja puvun sekä muiden asusteiden puhtaat ja silitetyt. Naisen on tärkeä kiinnittää huomioita alusvaatteiden valintaan, erityisesti ohuesta kankaasta valmistettujen mekkojen ja paitojen kanssa.

Naisilla hattu toimii parhaimmillaan asustekokonaisuuden viimeistelijänä. Hattu tulee valita asukokonaisuuden, kantajan ja tilaisuuden luonne huomioon ottaen. Hattua nainen voi käyttää sisällä ja ulkona. Pääsääntöisesti nainen ei kuitenkaan käytä hattua klo 18 jälkeen pidettävissä tilaisuuksissa, jotka ovat sisällä. Silloin kun kutsussa toivotaan käytettävän hattua ja käsineitä, on hyvän tavan mukaista noudattaa toivomusta.

Mikäli esimerkiksi ulkoilmatilaisuuden osalta ei ole ohjeistettu pukeutusta, on valittava kyseiseen tilaisuuteen ja vallitsevaan säähän soveltuva, asiallinen asu.

■ SIVIILIPUVUT

Arkipuku

Arkipuvulla tarkoitetaan pääsääntöisesti pukua, jonka kuosi ja väri ovat hillittyjä. Harkintaa käyttäen voi joissain tilanteissa käyttää myös ns. klu-bitakkia tai muuta yksiväristä, hillittyä yhdistelmäasua.

Naisilla vastaava asukokonaisuus voidaan muodostaa yhdistämällä bleiseri mekkoon, hameeseen tai housuihin. Farkkujen – edes hienojen seläisten – käyttö ei ole sopivaa.

Näiden asujen kanssa ei käytetä kunniamerkkejä.

Tumma puku

Käsitteellä tumma puku ymmärretään mustaa, tummansinistä tai tummanharmaata pukua, mutta ei esimerkiksi ruskeaa. Puvun ei tarvitse välttämättä olla täysin yksivärinen, myös hillityn raidallinen puku täyttää vaatimukset.

Tummaa pukua käytetään luonnollisesti aina, kun se on kutsussa mainittu asu. Tummaa pukua voidaan kuitenkin suomalaisen käytännön mukaisesti käyttää myös juhlapuvun (frakin) asemesta, kuten voidaan nähdä esimerkiksi tasavallan presidentin itsenäisyyspäivän vastaanotolla.

Kummassakin tapauksessa on kiinnitettävä huomiota asusteisiin. Ainoat hyväksyttävät asusteet ovat

- valkoinen paita (ei ns. nappikauluspaita eli *button-down*)
- hopeanharmaa, tummansininen tai musta solmio, yksivärinen tai korkeintaan erittäin hillityn kuvioin
- mustat sukat
- mustat, sileät kengät.

Mikäli tumman puvun kanssa käytetään kunniamerkkejä, ne ovat aina alkuperäiskoossa ("suuret kunniamerkit"). Suomessa pienoiskunniamerkejä ei siis käytetä tumman puvun kanssa. Kunniamerkkien nauhalaattaa ei Suomessa käytetä siviiliasujen kanssa.

Kun miehellä on tumma puku, naisen tulee tilaisuuden luonteen ja kelonajan mukaisesti käyttää soveltuvaa asua. Tämä voi keskellä päivää olla hillityn värinen siisti päivätilaisuuteen sopiva asu, esimerkiksi samasta kankaasta oleva hame ja bleiseri.

Kirkkotilaisuuksissa naisen asun tulee olla hillityn tumma ja kohteliasta on peittää olkapäät. Hautajaisissa käsineet tai hansikkaat ovat aina mustat ja naisilla sääriä peittää ohuet mustat sukat (sotilaskotiasun kanssa käytetään kuitenkin aina keskiruskeita sukkia).

Jos tummaa pukua käytetään frakin sijasta illalla, naisella on pitkä iltapuku.

Smokki

Smokki on frakkia vaatimattomampi juhlapuku. Siihen kuuluu 1- tai 2-rivinen takki silkkisin kauluskääntein, suorat housut, joiden ulkosaumassa on silkkinauhat, edestä "pliseerattu" valkoinen kääntö tai pystykauluspaita, solmuke ja mustat kiiltoahkakengät. Smokin päävärit ovat musta ja yönsininen. Myös muunvärisiä smokkitakkeja esiintyy, mutta niiden käyttöä on tarkoin harkittava.

Smokki on itse asiassa iltapuku, jota käytetään klo 18 jälkeen alkavissa tilaisuuksissa, kuten juhlavissa teatteri- ja oopperailloissa, juhlapäivällisillä, illallistanssiaisissa, iltavastaanotoilla ja cocktailkutsuilla.

Smokissa ei perinteisesti ole käytetty kunniamerkkejä, mutta Suomen ritarikuntien suurmestari on vuonna 1990 päättänyt sallia pienoiskunniamerkkien käytön smokissa edellyttäen, että kutsussa on tästä maininta.

Miesten smokkia vastaa naisilla lyhyt tai pitkä juhlava puku. Naisilla laukku on pieni kirjekuorimallinen tai lyhyellä hihnalla varustettu. Mahdolliset hansikkaat ovat lyhyet tai puolipitkät, valkeata ohutta nahkaa tai glaceeta. Lyhyen puvun kanssa voi käyttää lyhyitä kangas- tai pitsihansikkaita. Asukokonaisuudesta riippuen voidaan käyttää käsineitä tai olla ilman.

Frakki (juhlapuku)

Frakkiin kuuluu musta hännystakki silkkisin kauluskääntein, mustat housut, valkoiset liivit, valkoinen, rintamuksesta kovitettu pystykauluspaita, valkoinen solmuke, mustat sukat ja kiiltoahkakengät.

Eräissä tilaisuuksissa käytetään mustia liivejä ja mustaa solmuketta. Tästä löytyy tarkempaa tietoa käytösoppaista.

Frakkia käytetään arvokkaissa, usein virallisissa juhlissa kuten akateemiset promootiot ja eräät muut akateemiset juhlat, juhlapäivälliset ja tanssiaiset, häät jne. Kutsussa on useimmiten maininta juhlapuku (ilman vaihtoehtoja).

Frakissa käytetään kutsun mukaisesti kunniamerkkejä, joko alkuperäisiä tai pienoismerkkejä.

Kun miehillä on frakki, naiset pukeutuvat pitkään iltapukuun. Naisilla laukku on juhlava ja pienikokoinen. Hansikkaat ovat pitkät, kyynärpään yli ulottuvat valkeat ohuesta nahasta tai glaceesta valmistetut. Puvun mallista riippuen voidaan esiintyä myös ilman hansikkaita.

Suomalaisen etiketin mukaan eräissä juhlatilaisuuksissa (kuten itsenäisyyspäivän tilaisuuksissa) voi juhlapukuna käyttää myös kansallispukua.

Kuten edellä mainittiin, suomalaisen käytännön mukaan frakin asemesta voidaan yleensä käyttää myös tummaa pukua. Naisen asu on tällöinkin pitkä iltapuku.

■ JÄRJESTÖASUT JA ASUSTEET

Maanpuolustuskoulutus MPK:lla on omat säännöt erilaisten pukujen ja tunnusten käytöstä. Lisätietoja *liitteessä 10*.

Naisten Valmiusliiton ja Maanpuolustusnaisten liiton paraatiosastot pukeutuvat molemmat yhtenäisesti tummaan housuasun, johon talvella kuuluu musta hattu. Osaston johtaja ohjeistaa yksityiskohtaiset varusteet Puolustusvoimien paraatikäskey huomioiden.

Sotilaskotiliitolla on erilaisiin tilaisuuksiin useita eri asukokonaisuuksia. Asujen rinnastettavuudesta, katso *liite 15*. Niiden käyttöä ohjeistetaan *Vihreä kirja* -julkaisussa (katso lähdeluetteloa).

Suomen Rauhanturvaajaliiton barettia, perinneasua sekä veteraanitunnusta koskevat ohjeet löytyvät tämän oppaan *liitteestä 16*.

SOTILASPUVUT JA NIIDEN KÄYTTÖ

■ SOTILASPUVUT JA -PUKINEET

Pukukoodit (*dress code*) ja niihin liittyvät siviili- ja sotilasasujen vastaavuudet selviävät taulukosta edellisessä luvussa.

Sotilaspuku muodostetaan yhdistelemällä **sotilaspukineita**.

Virkapuku -nimitystä käytettiin aikaisemmin myös sotilaspuvuista. Puolustusvoimissa virkapuvulla tarkoitetaan kuitenkin nykyään palokuntien, vartijoiden (vahtimestarien) ja vastaavien käyttämiä pukuja.

Sotilaspukujen kokoonpanot ja muut keskeiset sotilaspukua koskevat normit löytyvät Puolustusvoimien verkkosivuilta, joten niitä ei ole tarpeen toistaa tässä. Katso <https://puolustusvoimat.fi/sotilas-ja-virkapuvut>

Pelkistetysti voidaan todeta, että voimassa oleva ohjeistus luettelee seuraavat, myös reserviläisiä koskevat sotilaspuvut:

- **Maastosuojavaatetuksesta muodostetut sotilaspuvut** (”maastopuku”)
- **Kevyt palveluspuku** (päivystys-, esikunta- ja sisäpalveluksessa)
- **Palveluspuku** (arkipuvun tai tumman puvun vastine; maavoimat m/58, ilmavoimat m/51, merivoimat m/30)
- **Pieni juhlapuku** (klo 18 tai sen jälkeen alkavissa tilaisuuksissa, vastaa smokkia).
- **Juhlapuku** (klo 18 jälkeen alkavissa tilaisuuksissa, vastaa frakkia)
- **Paraatipuku**

Todettakoon, että ”**maastopuku**” ilman arvomerkkejä, kokardia ja muita Puolustusvoimien tunnuksia on ”suojavaate”. Vasta merkkien ja tunnusten lisääminen tekee siitä sotilaspuvun.

■ SOTILASPUKIJEN KÄYTTÖ

Sotilaspukujen käyttö muiden kuin ammattisotilaiden ja varusmiesten osalta on pitkään ollut aihe, josta on keskusteltu vilkkaasti. Puolustusvoimien määräykset ovat vuosien saatossa muuttuneet useita kertoja ja niistä on esiintynyt erilaisia tulkintoja niin reserviläisten piirissä kuin myös Puolustusvoimissa.

Todettakoon, että ennen vuotta 2008 mm. reserviläisten oikeudesta käyttää sotilaspukua määrätyissä tilanteissa säädettiin asetuksella, joka perustui silloin voimassa olleeseen lakiin Puolustusvoimista vuodelta 1974. Nykyisen lain mukaan määräykset sotilaspuvun käytöstä annetaan Pääesikunnan hallinnollisina määräyksinä.

Aiemmin nimellä *Sotilas- ja virkapukuohjesääntö* tunnetut määräykset ovat korvautuneet Pääesikunnan logistiikkaosaston määräyksillä eli normeilla. Vuoden 2021 alussa ovat voimassa *Puolustusvoimien sotilaspukujen käyttömääräykset*, 18.12.2019.

Tähän liittyen *Yleinen palvelusohjesääntö* on uusittu vuonna 2017 ja myös kunnia- ja ansiomerkkejä koskevaa ohjeistusta on uusittu (katso tämän oppaan lukua *Kunnia- ja ansiomerkkien käyttäminen*).

■ Kuka saa käyttää sotilaspukua missäkin tilaisuudessa?

Vuonna 1954 annettu asetus salli sotilaspuvun käyttöoikeuden palkatun sotilashenkilöstön (ja varusmiesten) lisäksi reservin upseereille ja Mannerheim-ristin ritareille. Vuonna 1958 asetukseen lisättiin myös reservin aliupseerit ja vuoden 1997 asetus antoi käyttöoikeuden kaikille reserviläisille sotilasarvoon katsomatta.

Sana ”reserviläinen” on joskus aiheuttanut epäselvyyttä. Yleiskielessä ja varsinkin reserviläistoiminnassa tarkoitetaan usein ”reserviläisellä” kaikkia reserviin kuuluvia tai siihen kuuluneita, iästä riippumatta.

Varsinkin maanpuolustusjärjestöissä on joskus tulkittu sotilaspuvun käyttöä koskevia määräyksiä tällä tavalla. Puolustusvoimien ja maanpuolustusjärjestöjen näkemuserot tässä kysymyksessä nousivat julkisuuteen vuonna 2009 (ks. Mirva Brola, *Normisotku puolustusvoimissa: Yli 60-vuotiailta kiellettiin sotilaspukujen käyttö*, Ruotuväki 1/2010, 7).

Juridisesti **reserviläinen** tarkoittaa asevelvollisuuslain perusteella puolustusvoimien reserviin tai varareserviin kuuluvaa henkilöä.

Yli 60-vuotias siis ei ole juridisessa mielessä reserviläinen. Hän ei ole asevelvollisuuslain piirissä eikä myöskään kuulu varareserviin, josta usein puhutaan ”nostoväkenä”. Aiemmin käytetty ”nostoväki”-termi sisälsi määrättyt kategoriat asevelvollisista – siis alle 60-vuotiaista, mutta on siis nykyään korvattu sanalla ”varareservi”. Yli 60-vuotiaat luokitellaan ryhmään **ei-asevelvolliset**.

Vuonna 2021 voimassa olevat määräykset

Voimassa oleva määräys on *Puolustusvoimien sotilaspukujen käyttömääräykset*, 18.12.2019. Alla on siitä otteita, jotka koskevat reserviläisiä ja ei-asevelvollisia.

Lähtökohtaisesti reserviläisellä on oikeus käyttää samoja sotilaspukuja kuin ammattisotilailla. Yleisenä periaatteena on, että reserviläiset käyttävät peruskoulutuksensa mukaista sotilaspukua. Mikäli reserviläisen puolustushaara, sotilasarvo ja tehtävä muuttuvat sa-sijoituksen johdosta pysyvästi, käyttää reserviläinen uuden puolustushaaransa mukaista sotilaspukua.

Reserviläisellä on oikeus käyttää sotilaspukuja ja sotilaspukineista muodostettavia kokoonpanoja **kotimaassa seuraavasti:**

- 1) Kunniakäynneillä ja kunniavartiossa sankarihaudoilla
- 2) Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sekä muiden maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen juhla-, edustus- ja kilpailutilaisuuksissa sekä maanpuolustustapahtumissa, esimerkiksi messuilla maanpuolustustyötä esitellessään
- 3) Reserviläistoiminnan tai maanpuolustustyön kansainväliseen yhteistointaan liittyvissä juhla-, edustus- ja kilpailutapahtumissa
- 4) Ammattisotilaan (ml. evp-henkilö) häissä ja hautajaisissa
- 5) Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevilla kursseilla
- 6) Toimiessaan oman sodan ajan (poikkeusolojen) yksikkönsä virallisena edustajana yhteistoimintaneuvotteluissa (vast.).

Ei-asevelvollisella (yli 60-vuotias varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittanut henkilö) on oikeus käyttää sotilaspukuja ja sotilaspukineista muodostettavia kokoonpanoja **kotimaassa** seuraavasti:

- 1) Kunniakäynneillä ja kunniavartiossa sankarihaudoilla
- 2) Puolustusvoimien tai Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sekä muiden maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen juhla-, edustus- ja kilpailutilaisuuksissa sekä maanpuolustustapahtumissa, esimerkiksi messuilla maanpuolustustyötä esitellessään
- 3) Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevilla kursseilla
- 4) Toimiessaan oman sodan ajan (poikkeusolojen) yksikkönsä virallisena edustajana yhteistoimintaneuvotteluissa (vast.).

Erillistä lupaa sotilaspuvun käyttämiseksi em. tilaisuuksissa ja tapahtumissa ei siis tarvitse anoa, mutta sotilaspuvun käyttäjä on epäselvissä tapauksissa velvollinen varmistamaan tilaisuuden järjestäjältä sotilaspuvun käytön tarkoituksenmukaisuuden.

Sitoumuksen tehnyt henkilö (vähintään 18-vuotias, enintään 60-vuotias) voi käyttää em. tilaisuuksissa **ainoastaan maastosuojaatetukseen kuu-**

luvia pukineita edellyttäen, että maastosuojavaatetuksen käyttö on tilaisuu-
den järjestäjän kutsun/toiveen mukainen tai tilaisuuden luonteeseen sopiva.

Evp-henkilöllä on fyysisestä iästään riippumatta oikeus käyttää sotilas-
pukua kaikkien em. tilaisuuksien lisäksi myös muissa tilaisuuksissa, joissa
siviilihenkilöt käyttävät juhlapukua. Evp-henkilöllä on kulloinkin voimassa
olevien sotilaspukujen kokoonpanojen lisäksi oikeus käyttää - - - myös niitä
sotilaspukukokoonpanoja, jotka olivat voimassa hänen siirtyessään eläkkeelle
tai erotessaan palveluksesta.

Reserviläiset ja ei-asevelvolliset voivat käyttää perinneasuja em. tilaisuuks-
sissa, mikäli niiden käyttö on erikseen tilaisuutta koskevassa kutsussa tai
käskyssä mainittu. Perinneasuilla tarkoitetaan tässä aikaisemmin puolus-
tusvoimien virallisesti käytössä olleita sotilaspukuja, jotka on tunnustettu
perinneasuiksi esim. ratsuväen perinnepuvut. Ammattisotilaiden käytöstä
poistuneita pukineita ja niistä muodostettavia kokoonpanoja on käytettävä
niistä aiemmin annettujen määräysten mukaisesti.

Reserviläisten, evp-henkilöiden ja ei-asevelvollisten sekä sitoumuksen teh-
neiden henkilöiden ensisijainen yhteistyötaho sotilaspukujen käyttöön liit-
tyvissä kysymyksissä on ao. tilaisuuden tai tapahtuman järjestelyvastuussa
oleva joukko-osasto (vast). Muutoin yhteistyötahona on tilaisuuden järjes-
tämispaikkakunnan maanpuolustusjärjestöjen ja reservin kanssa käytävästä
yhteydenpidosta vastaava aluetoimisto.

Ulkomailla

Reserviläisten, evp-henkilöiden ja ei-asevelvollisten osallistuessa Puolustus-
voimien organisoimiin tilaisuuksiin ulkomailla sotilaspuvun käyttö käske-
tään matkaan liittyvässä sotilasviranomaisen käskyssä. Sotilaspuvun käytön
ulkomailla on perustuttava joko kansalliseen tarpeeseen (yhdenmukaisuus)
ja/tai kutsujan (ulkomainen isäntä) toivomukseen.

Ulkomailla järjestettäviä tilaisuuksia, joihin sotilaspuvun käyttö lupa voi-
daan myöntää ovat:

- Kansainväliset sotilaskilpailut ja -marssit sekä koulutus- ja harjoitusta-
pahtumat
- Kansainväliseen ja reserviläisjärjestöjen / vast. yhteistoimintaan liittyvät
juhla-, perinne-, edustus- ja vuosipäivätalaisuudet
- Muut kansainväliset reserviläisjärjestöjen / vast. seminaarit ja yhteis-
toimintatilaisuudet

Aluetoimisto tekee päätöksen reserviläisten, evp-henkilöiden ja ei-asevel-
vollisten sotilaspukujen käytöstä ulkomailla edellä mainituissa tilaisuuksissa
lupa-anomuksen perusteella. Lupa-anomuksen laatii ulkomaille matkaava

henkilö, reserviläis- tai maanpuolustusjärjestö tai Maanpuolustuskoulutusyh-
distys (MPK). Lupa-anomus on toimitettava aluetoimiston käsittelyyn vii-
meistään kuukautta ennen ko. tilaisuutta / tapahtumaa. Lupa-anomukseen
tulee liittää tilaisuuden järjestäjän kutsu ja tiedot tapahtumaan osallistuvista
henkilöistä (nimi, syntymäaika, valvova aluetoimisto, onko suorittanut va-
rusmiespalveluksen, onko evp-henkilö, onko sitoumuksen tehnyt).

Aluetoimisto tarkistaa lupa-anomuksessa olevien tietojen oikeellisuuden
ja vaadittujen vähimmäistietojen olemassaolon (mm. tilaisuuden järjestäjän
kutsun sisältö, järjestäjän/kutsujan virallisuus (virallisuus= laillinen, tun-
nettu, kohdemaan puolustusvoimien tunnustama maanpuolustusjärjestö/-
yhdistys), tapahtuman luonne, sotilaspuvun tarve tapahtumassa).

Yksittäisen henkilön ulkomaan matkalle (tilaisuus) sotilaspuvun käyttöön
on anottava lupa ko. henkilöä valvovalta aluetoimistolta.

Mikäli samaan ulkomaan tilaisuuteen osallistuu henkilöitä useamman
aluetoimiston alueelta, esimerkiksi reserviläis- ja maanpuolustusjärjestöjen
järjestämille matkoille (tilaisuuksiin), laatii matkan järjestävä taho kaikki-
en osallistujien osalta yhden yhteisen anomuksen. Anomus on toimitettava
ratkaistavaksi siihen aluetoimistoon, jonka alueelta on määrätty kyseisen
matkan / osaston johtaja.

Ulkomailla sotilaspukujen käytön myöntämisen edellytyksenä on ainakin
seuraavien ehtojen täytyminen:

- Ulkomaisen tapahtuman / tilaisuuden järjestäjän kutsu, jossa sotilaspu-
vun käytön tarve on esitetty
- Vieraan valtion sotilaspuvun käyttö on sallittu kohdemaassa (lainsää-
däntö)
- Sotilaspuvun käyttö perustuu kansalliseen tarpeeseen (yhdenmukaisuus).
Matkustamisen aikana henkilö käyttää siviiliasua.

■ Merkit ja tunnukset sotilaspuvussa

Sotilaspuvussa saa kantaa vain pukuun asianmukaisessa järjestyksessä vah-
vistettuja merkkejä ja tunnuksia. Nämä sisältyvät normiin Sotilaspuvussa
ja virkapuvussa kannettavat merkit ja tunnukset (PVHSM Henkilöstöala
038, 6.3.2015). Käytännössä tämä tarkoittaa mm. sitä, että muiden kuin
puolustusvoimien kurssi-, urheilu- tai vastaavia merkkejä ei saa käyttää.
Kunnia- ja ansiomerkkien osalta noudatetaan mitä niistä sanotaan tämän
oppaan luvussa Kunnia- ja ansiomerkkien käyttäminen.

Kokardi

Reserviupseerit ja -aliupseerit käyttävät leijonakokardia.

Kauluslaatat

Maa- ja ilmavoimien kauluslaatoissa käytetyt kuusenhavuaiheiset koristeompeleet (”havunoksatunnukset”) kuuluvat nyt kaikille reservin upseereille ja aliupseereille (alikersantista alkaen). Varusmiehillä niitä ei ole.

Perinteisesti ne ovat olleet upseerien, ml. reserviupseerien käytössä. Aliupseerien osalta käytäntö on ollut horjuva. Puolustusvoimien julkaisuissa on aliupseerien kauluslaatoja kuvattu milloin havunoksatunnuksilla, milloin ilman (*Taskutietoa puolustusvoimista*, eri vuosien painokset).

Hihaleijona

Upseerit, erikoisupseerit, opistoupseerit ja reserviupseerit käyttävät kaikkien puolustushaarojen juhlapukujen sekä merivoimien muiden pukujen hihoissa leijonatunnusta.

Koulutukselliset merkit

– Tutkinto- ja kurssimerkit: reserviläiset eivät käytä näitä maastotakissa m/05 eivätkä takissa m/87 ja messitakissa m/30.

– Kunto- ja taitomerkkejä ei niin ikään käytetä reserviläisten yllä mainituissa takeissa.

Joukko-osastoristit

Katso lukua *Kunnia- ja ansiomerkkien käyttö*.

■ KÄYTTÄYTYMINEN SOTILASPUKUA KÄYTETTÄESSÄ

Reserviläisen on sotilaspuvussa esiintyessään aina noudatettava sotilaallista kuria ja järjestystä. Lisäksi on noudatettava *Yleisen palvelusohjesäännön* (YLPALVO 2017, luku 3.6) määräyksiä:

Pukeutuminen ja siisteys

Sotilaspuvussa esiintyessään sotilaan on pukeuduttava sotilas- ja virkapukumääräyksen mukaisesti. Pukineiden tulee olla ehjiä, puhtaita ja sopivan kokoisia. Silitettävien vaatteiden tulee olla silitettyjä ja nahkakenkien kiilotettu.

[...]

Ulkona liikuttaessa on käytettävä päähinettä. Ilman päähinettä voidaan sotilaspuvussa esiintyä ulkona hetkellisesti, kun jokin tilanne tai tehtävä sitä erityisesti vaatii.

[...]

Näkyvien tai palvelusta vaarantavien korujen ja lävistysten käyttö sotilaspuvun kanssa on kielletty. Kihla- ja vihkisormuksia voi kuitenkin käyttää, mikäli ne eivät vaaranna palvelusturvallisuutta.

Sotilaspuvun yhteydessä sateenvarjojen, aurinkolasien, korvalappujen, muiden kuin sotilasmallisten laukkujen ja reppujen, hiuspidikkeiden, solmioneulojen ja kalvosinnappien käytön on oltava hyvän maun mukaista.

[...]

Rauhan aikana reserviläisten ja evp-sotilashenkilöstön ei tarvitse noudattaa hiuksien, parran tai viiksien pituudesta annettuja määräyksiä osallistuksessaan reservin harjoituksiin tai muihin tilaisuuksiin, joissa heillä on oikeus tai velvollisuus käyttää sotilaspukua. Huomiota herättävät korut on kuitenkin poistettava ja pitkät hiukset on tarvittaessa sidottava siten, että ne eivät haittaa palvelusta tai vaaranna työ- ja palvelusturvallisuutta.

■ Tervehtiminen sotilaspuvussa sekä kunnianosoitus

Sotilaspuvussa esiinnyttäessä on myös reserviläisen noudatettava tervehtimisen ja kunnianosoituksen osalta *Yleisen palvelusohjesäännön* määräyksiä (YLPALVO 2017, luvut 3.10 ja 3.11). Alla on tiivistelmä reserviläisen kannalta tärkeimmistä määräyksistä.

Puolustusvoimien alueella sotilas tervehtii kersantista alkaen kaikkia häntä sotilas- tai palvelusarvoltaan vanhempia sotilaita ja oman perusyksikkönsä ryhmänjohtajia.

[...]

Puolustusvoimien alueen ulkopuolella sotilaspuvussa liikuttaessa tervehditään edellä mainittuja esimiehiä tilanteen ja olosuhteiden mukaan.

[...]

Jos useita sotilaita kulkee tai on yhdessä kuulumatta sulkeisjärjestysmuodossa olevaan osastoon ja heistä joku tervehtii tai vastaa tervehtimiseen, muut toimivat samalla tavalla. Sulkeisjärjestysmuodossa vain osaston johtaja tervehtii ja vastaa tervehdykseen.

[...]

Edelleen YLPALVO muistuttaa, että juostessa ei tervehditä.

Tervehtiminen sisällä

Sisällä tervehditään kumartamalla tai nyökkäämällä.

[...]

Ennen kättelemistä sotilashenkilöt tervehtivät toisiaan. Käteltäessä esimies

ojentaa ensin kätensä. Jos esimies on ilman käsinettä, myös alainen riisuu käsiensä. Kättelyn jälkeen ei enää tervehditä.

Käsinettä ei tarvitse riisua, kun tervehditään viemällä oikea käsi päähineeseen.

■ Kunnianosoituksen suorittaminen

YLPALVO 2017 (kohdat 136–138) antaa seuraavat ohjeet sotilaallisen kunnianosoituksen suorittamisesta:

Yksittäinen sotilas tekee kunnianosoituksen siten, että hän kääntyy kohteeseen päin tai kohteen liikkuesssa kohtisuoraan sen kulkusuuntaa vastaan, tekemällä asennon, tervehtimällä ja toimimalla kuten paikallaan olevan sotilaan tervehtimisestä on määrätty [...].

Yksittäinen sotilas ja joukko tekevät kunnianosoituksen

- tasavallan presidentille
- vieraan valtion päämiehelle
- oman ja vieraan valtion lipulle sen juhlallisen noston ja laskun yhteydessä ja silloin, kun se on saattueen tai kulkueen edessä
- sota-aluksen lipulle saavuttaessa alukseen ja lähdettäessä siitä [ei aluksen toimiessa matkustajaliikenteessä]
- joukko-osastolipulle ja joukkoyksikkölipulle
- hautausmaatossa olevalle vainajalle ja seppeleen laskun yhteydessä
- esitettäessä oman ja vieraan maan kansallislaulua, puolustusvoimien kunniamarssia sekä oman joukon kunnia- tai perinnemarssia [ei kuitenkaan, jos niitä esitetään ilman erityistä juhlallista tarkoitusta muun ohjelman yhteydessä].

■ MUUT VIRKAPUVUT

Sotilaspukujen lisäksi muiden viranomaisten virkapukuja voidaan käyttää maanpuolustusyhteisissä. Tällaisia ovat esimerkiksi palo- ja pelastusviranomaiset ja poliisi.

Kuten sotilaspuvunkin osalta, on kaikkia virkapukuja käytettäessä noudatettava niistä annettuja määräyksiä. Tämä koskee myös niissä kannettavia kunnia- ja ansiomerkkejä sekä muita tunnuksia.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Laki puolustusvoimista (551/2007).

Asevelvollisuuslaki (1438/2007).

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007, muutokset voimaan 1.1.2020).

PVHSM HPALV 003 – PELOGOS HP974, Puolustusvoimien sotilaspukujen käyttömääräykset, 18.12.2019. (<https://puolustusvoimat.fi/sotilas-ja-virkapuvut> ja siitä klikkaamalla ”sotilas- ja virkapukunormit” -linkkiä).

Eräitä muita sotilaspukuja koskevia määräyksiä: <https://puolustusvoimat.fi/sotilas-ja-virkapuvut>

PVHSM Henkilöstöala 038, Sotilaspuvussa ja virkapuvussa kannettavat merkit ja tunnukset, 6.3.2015 (<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat> ja siitä edelleen klikkaamalla).

KANSAINVÄLINEN KANSSAKÄYMINEN

■ YLEISTÄ

Kun toimitaan ulkomaisten vieraiden kanssa Suomessa tai ollaan itse vieraana ulkomailla, on muistettava, että eri kulttuureissa noudatetaan erilaisia käytöstapoja. Tämä koskee myös naapurimaitamme. Ellei ole aikaisemmin tutustunut ao. maan käytöstapoihin, on syytä selvittää ne itselleen ennen kyseistä tilaisuutta. Matka- ja käytösoppat tarjoavat tässä suhteessa apua ja tietenkin kannattaa kuunnella myös aikaisemmin kansainvälisessä toiminnassa mukana olleita henkilöitä.

Pääperiaate on, että noudatetaan sen maan tapoja, jossa ollaan. Eli kun Suomeen tulee ulkomaisia vieraita, suomalaiset noudattavat suomalaisia tapoja ja lähtökohtaisesti näin tekevät myös vieraat. Kun taas me suomalaiset matkustamme ulkomaille, pyrimme noudattamaan ao. maan tapoja.

Yleinen **sinuttelu** ei kuulu muualle kuin Pohjoismaihin (eikä aina sinnekkään). Virolaiset teitittelevät toisiaan yleisesti, puhumattakaan saksalaisista ja ranskalaisista. Englannin kielen *you* (aina pienellä alkukirjaimella, paitsi lauseen ensimmäisenä sanana) on sekä ”sinä” että ”te” ja ”Te”.

Pukeutumissäännöt ovat monessa maassa selkeästi tiukemmat kuin meillä on totuttu. **Juomatavat** ovat yleensä paljon hillitymmät.

Korkeampiarvoisempia **sotilashenkilöitä puhutellaan** eri maissa eri tavalla. Ruotsissa käytetään pelkkää sotilasarvoa ilman meikäläistä ”herroittelua (rouvittelua)”, esimerkiksi everstiä puhutellaan *Överste*. Virossa, Saksassa, Venäjällä ja useissa muissa maissa noudatetaan samaa tapaa kuin Suomessa, eli Virossa eversti on *Härra kolonel*, Saksassa *Herr Oberst* ja Venäjällä *Gospodin polkovnik*. Anglosaksisissa maissa puhuttelu on sen sijaan pelkkä *Sir*, ilman sotilasarvon mainitsemista.

Mikäli juhlaan tai muuhun tilaisuuteen on tulossa ulkomaisia vieraita, järjestäjien on varmistettava, että heillä on kielitaitoinen ja esiintymiskykyinen **yhteyshenkilö**, joka auttaa ja opastaa vieraita koko vierailun ajan.

■ SOTILASPUVUN KÄYTTÖ ULKOMAILLA

Katso tämän oppaan lukua *Sotilaspuvut ja niiden käyttö*.

■ KANSSAKÄYMINEN ULKOMAALAISTEN KANSSA

Puolustusvoimien ohjeistusta kansainvälisestä kanssakäymisestä voi myös käyttää soveltaen (*YLPALVO 2017, sivu 57*):

Sotilas vastaa virkatehtäviinsä kuuluvasta yhteistoiminnasta ulkovaltojen virallisten edustajien ja muiden ulkomaalaisten kanssa. Yksityisluontoisessa yhteydenpidossa ulkomaalaisten kanssa noudatetaan tavanomaisia seura-elämän sääntöjä.

[...]

Ulkomaalaisten sotilaspukua käyttävien sotilaiden maahantulo ja maassa-olo on luvanvaraista. Pääesikunta ohjeistaa menettelytavat ja myöntää luvat.

Valmisteilla olevan kokouksen, vierailun, seminaarin, harjoituksen tai muun tapahtuman järjestäjän on huolehdittava siitä, että tapahtumaan saapuvat ulkomaalaiset ovat tietoisia heiltä edellytettävistä luvista. Tilaisuuden järjestäjä on velvollinen huolehtimaan lupahallinnon toteutumisesta.

Ulkomaalaisten pääsy sotilaskohteisiin on luvanvaraista. Pääesikunta ohjeistaa puolustusvoimien lupamenettelyyn. Joukon turvallisuuspäällikkö tai -upseeri neuvoa pääsyoikeusasioissa ja avustaa lupamenettelyssä. Vierailun järjestäjä antaa vierailuun liittyviä tarkentavia ohjeita.

[...]

Ulkomaalaisten kanssa asioitaessa on etukäteen selvitettävä eri uskontojen, kulttuurien ja tapojen vaikutukset tapahtuman järjestelyihin ja toimintaan.

[...]

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017). (<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat>).

Puolustusvoimien sotilaspukujen käyttömääräykset (PVHSM HPALV 003 – PE-LOGOS HP974, 18.12.2019). (<https://puolustusvoimat.fi/sotilas-ja-virikapuvut> ja siitä klikkaamalla ”sotilas- ja virikapukunormeista” -linkkiä).

Eräitä muita sotilaspukuja koskevia määräyksiä: <https://puolustusvoimat.fi/sotilas-ja-virikapuvut>

Sotilaspuvussa ja virikapuvussa kannettavat merkit ja tunnukset (PVHSM Henkilöstöala 038, 29.1.2010). (<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat> ja siitä edelleen klikkaamalla)

HERALDIIKAN PIKAKURSSI

Heraldiikka eli **vaakunaoppi** on oppi vaakunoista, lipuista ja muista samoilla periaatteilla toteutetuista tunnuksista. Koska maanpuolustus kentässä käytetään erittäin runsaasti lippuja ja erilaisia tunnuksia, on paikallaan lyhyesti käydä läpi keskeiset heraldiset säännöt ja periaatteet.

Heraldiikka jakautuu kahteen päähaaraan: historialliseen ja taiteelliseen heraldiikkaan. Historiantutkimuksen aputieteenä heraldiikka käsittää genealogisen ulottuvuuden, taiteena heraldisten kuvien toteuttamisen ja erityisen heraldisen selitystaidon.

Heraldiikalla on oma sääntöjärjestelmänsä ja käsitteistönsä. Nimitys ”heraldiikka” tulee ranskan kielen airutta tarkoittavasta sanasta *hérault*. Englannin kielessä sama sana on *herald*, ruotsiksi *härold*.

■ HERALDIIKAN HISTORIA

Liput ja muut joukko-osastotunnukset ovat olleet tärkeä osa historiallisen sodankäynnin johtamisjärjestelmää. Tästä syystä oli tärkeää, että tunnuksat näkyivät kauas ja erottuivat toisistaan. Antiikin Rooman legioonien edessä kannettiin taistelutunnuksia – useimmiten kotkankuvia, *aquila* – mutta myöhemmin poikkitankoon kiinnitettyjä sotastandaareja (*vexillum*) ja näistä on saanut nimensä erityisesti lippuihin keskittynyt heraldiikan haara *veksillologia*. Ennen keskiaikaa ei kuitenkaan ollut olemassa varsinaista heraldiikkaa ja puhutaankin esiheraldisestä ajasta.

Varhaiskeskiajalla ja varsinkin ristiretkien aikaan muodostunut ritarilaitos haarniskoineen ja kypärineen toi mukanaan tarpeen erottaa eri henkilöt mutta myös hallitsijat (ja myöhemmin valtakunnat) toisistaan taistelukentällä. Kilpiin, viittoihin, haarniskan päällä pidettäviin asetakkeihin ja lippuihin ryhdyttiin maalaamaan tai kirjailemaan selkeitä, erivärisiä kuvioita.

Heraldiikka kehittyi huippuunsa 1200–1400 -luvuilla. Vaakunat olivat yksinkertaisia, selkeitä ja näyttäviä. Suosituimpia kuvioita olivat erilaisten kilven jakojen ja airutkuvioiden ohella leijona, kotka, lilja, risti, miekka ja muut helposti tunnistettavat esineet tai olennot.

Tuliaseiden kehittymisen myötä myös ritarit hävisivät taistelukentiltä, mutta kukoistava ritarikulttuuri ylläpiti vielä pitkään turnajaisperinnettä.

KUVA: SUOMEN HERALDINEN SEURA

Koska heraldiikalle ei enää ollut samanlaista hyötykäyttöä, eri tyyliuuntauokset (renessanssi, barokki ja rokokoo) vaikuttivat myös heraldiikkaan tehden siitä ylikoristellun. Puhutaan usein heraldiikan rappiokaudesta.

Uusien kansallisvaltioiden syntyminen 1900-luvulla synnytti tarpeen suunnitella monia uusia valtiollisia tunnuksia. Pyrittiin palaamaan vanhoihin, keskiaikaisiin perinteitä noudatteleviin vaakunoihin. Suomessa 1900-lu-

vun heraldiikka omaksui tyylipuhtaan linjan, ja 1950-luvulla monien kuntien saadessa omia vaakunoita luotiinkin heraldisissa piireissä arvostettu selkeä, puhdas tyyliisuunta. Samalla lähes kaikkien jo olemassa olleiden kaupungin- ja kunnanvaakunoiden asu uudistettiin heraldiikan sääntöjen mukaiseksi. (Vrt. esimerkiksi *Wikipedia*-artikkelia *Heraldiikka*).

■ HERALDIIKAN SÄÄNTÖJÄ

Heraldiikan säännöt ovat taistelukentän käytännön sanelemia. Tämä keski-ajalla syntynyt käytäntö pakotti tunnukset ja kilpikuviot selkeiksi, yhdellä vilkaisulla erottuviksi ja näyttäviksi – patakypärä peitti käyttäjänsä kasvot, ja vaakunan oli erotettava tunnistettavasti yhdellä vilkaisulla nuolenkantaman päähän.

Oikeaoppisesti uutta vaakunaa suunniteltaessa määritellään se sanallisesti, noudattaen suomalaista heraldista käytäntöä ja sanastoa. Näin syntyneen **vaakunaselityksen** pohjalta heraldinen taiteilija piirtää vaakunan. Eri taiteilijat voivat toteuttaa toisistaan poikkeavat vaakunakuvat, mutta mikäli ne noudattavat vaakunaselitystä, ne ovat kaikki yhtä lailla ”oikeita”. Kirjallinen vaakunaselitys on siis pysyvä, sen pohjalta tehty kuva ei.

Heraldiset **värit eli tinktuurit** jaetaan kolmeen ryhmään.

– *metallit* kulta ja hopea; lippuheraldiikassa kulta korvataan keltaisella ja hopea valkoisella.

– *varsinaiset värit* punainen, sininen, musta ja vihreä. Heraldikan rapio kautena käytettiin ajoittain myös muita värejä, mutta niitä tulee tänä päivänä välttää. Joissain tapauksissa saattaa olla perusteltua käyttää ns. luonnonväriä ihmisen tai eläimen kuvaamiseksi.

– *turkikset* ovat kärpännahka ja oravannahka.

Värit ovat niiden keskisävyjä. Joissain tapauksissa saattaa olla perusteltua käyttää tunnuksen omaa väriä, ns. luonnonväriä. Lähinnä tulee kysymykseen ihmisen vartalo, kasvojen ja käsien väri.

■ Vaakunan suunnittelu

Vaakunaa suunniteltaessa tavoitteena on selkeys ja näkyvyys. Vaakunan on oltava sellainen, että se on tunnistettavissa suurenkin etäisyyden päästä.

Tärkein sääntö on väri- eli tinktuurisääntö: ei väriä värin eikä metallia metallin viereen. Tämä siksi, että kaksi väriä muodostaa tumman ja yhtenäisen pinnan, ja tinktuureja on vaikeaa erottaa toisistaan; samoin kaksi metallia yhdessä muodostavat voimakkaasti heijastavan pinnan.

Vaakunakilpi jaetaan usein kahteen tai useampaan kenttään. Jako voi olla katkoinen, halkoinen, lohkoinen, vastalohkoinen, nelijakoinen ja viirijakoinen.

Kilven perusjaot ja heraldiset värit

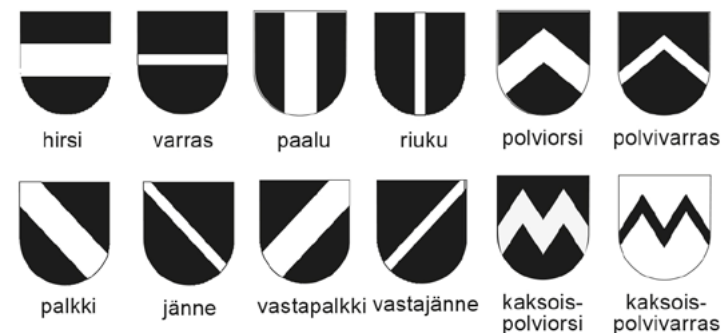

Vaakunassa on oltava sekä väriä että metallia. Näiden on vuoroteltava, eikä väri saa olla värin eikä metalli metallin päällä ei myöskään vierekkäin. Kun väriä merkitään mustalla ja metallia valkoisella, havaitaan säännön tarkoitus.

Perusjakoja toistamalla ja yhdistämällä syntyy ”uusia kuvioita”

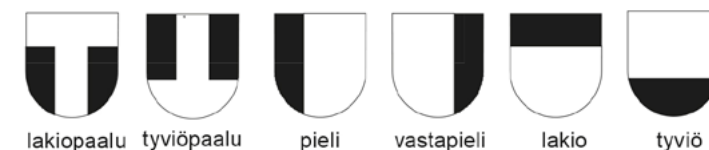

Varsinaiset airutkuviot ja niiden pienennykset

Airutkuvion leveys on noin 1/3 kilven leveydestä ja pienennykset noin kolmannes eli 1/9 kilven leveydestä.

Näillä airutkuvioilla ei ole pienennyksiä, mutta ne voivat esiintyä kavennettuina.

Kilvessä voi myös olla ns. *airutkuvio* (yksinkertainen kilven reunasta reunaan ulottuva kuvio, kuten paalu, palkki, hirsi, risti, vinoristi, lakio, tyviö jne.) tai *varsinainen kuvio* (jonkun elottoman tai elollisen, joko reaalisen tai fantasiaolennon tai -esineen kuva tai symboli) tai mikä tahansa näiden yhdistelmä.

Varsinainen kuvio tulee mielellään piirtää siten, että ainoastaan sen tunnusmerkit korostuvat. Kyseessä on aina myös yleistyoppi. Tämä tarkoittaa sitä, että koskaan ei kuvata tiettyä rakennusta, eli ei esimerkiksi Turun linnaa vaan pelkkää linnaa. Kolmiulotteisuus ei kuulu heraldiikkaan.

■ Heraldisen tunnuksen suunnittelijan kymmenen käskyä

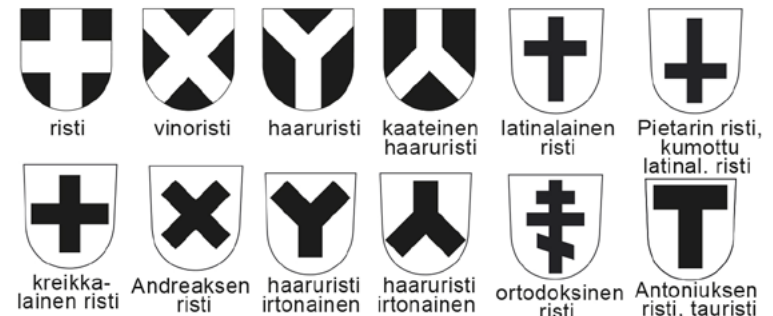
Yhteenvetona kannattaa tutustua Suomen Heraldisen Seuran puitteissa hyväksytyihin ”kymmeneen käskyyn”:

1. Käytetään vain heraldisia värejä (*tinktuureja*), jotka ovat kulta ja hopea eli metallit sekä punainen, sininen, musta ja vihreä. Vaakunapiirroksissa kullan sijasta voidaan käyttää keltaista ja hopean sijasta valkoista. Lipuissa ja viireissä näitä käytetään nykyisin lähes aina. Heraldiset värit ovat kirkkaat ja puhtaat, sävyltään tummuusasteikon keskivaiheilla.
2. Pyritään käyttämään vain kahta väriä, joista toisen on oltava metalli. Kolmas väri edellyttää hyvin perusteltua syytä, mutta neljäs on jo huonoa heraldiikkaa.
3. Värisäännön mukaan väriä ei saa sijoittaa värin päälle eikä viereen eikä metallia metallin päälle eikä viereen, ellei yhteinen raja ole aivan lyhyt.
4. Kirjaimet, numerot tai tekstit eivät kuulu heraldiseen tunnukseen.
5. Kuvioiden on oltava mahdollisimman suuria ja täytettävä niille varattu alue mahdollisimman tarkkaan.
6. Kuvioiden on periaatteessa oltava kaksikulotteisia – ainakin niin, että ne on voitava esittää tunnistettavasti pelkkinä väripintoinakin, ilman varjostusta tai erillisiä rajaviivoja.
7. Kuvioissa ei luonnonmukaisuus ole tärkeää, mutta luonteenomaisuus on.
8. Heraldisen tunnuksen on oltava helposti mieleen jäävä, siihen ei saa ahtaa liikaa symboleja, vain ehdottomasti olennaisin – ihanne on yksi ainoa kuvio.
9. Heraldikassa ei saa inttää: yhtä asiaa ei saa symboloida kahdella tai useammalla kuviolla. Jos taas yksi kuvio riittää symboloimaan kahta tai useampaa asiaa, niin se vain vahvistaa kuvion symboliikkaa ja siten koko tunnusta.
10. Kuvioiden on oltava sellaisia – niin kuin koko tunnuksenkin – että ne

Airutkuvioita

Airutkuvioiden sukuisia tunnuksia

Ristien suuressa ryhmässä lukuisia ristejä, joihin kannattaa tutustua lähdekirjallisuudessa.

Airutkuvioiden sukuisia tunnuksia ovat myös

- ihmiset ja ihmishahmoiset taruelennot, nelijalkaiset eläimet sekä linnut,
 - kasvikunta ja elottomat esineet, joiden muoto on vakiintunut.
- Tunnuksot muotoillaan luonteenomaisiksi, ei luonnollisiksi näköiskuviksi

voidaan selityksensä (vaakuna- tai lippuselitys) mukaan mallia näkemättä uudelleen piirtää. Tämä vie myös siihen, että kuvion on oltava lajinsa yleispätevä edustaja – se ei saa olla esimerkiksi jokin tietty linna, vaan ainoastaan heraldisesti tyylitelty linna, jonka voi sitten vaakunan tai lipun aiheen perusteluissa sanoa viittaavan vaikkapa Käkisalmen linnaan. Voimme sanoa, että kuvion täytyy olla sellainen, jolla ei ole erisnimeä.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Olof Eriksson, *Heraldiikka ja symbolit. Opas heraldisten tunnusten muotoilun perusteisiin*. Suomen Heraldinen Seura, Helsinki 1982.

Järvi, Petteri & Segersven, Anders, *Heraldiikka ja historia. Heraldisten tunnusten ymmärtäminen sekä niiden käyttö historiantutkimuksessa*. Partioheraldikot, Turku 2000.

Kimmo Kara, *Heraldiikan opas*. Suomen Heraldinen Seura, Helsinki 1998.

Kimmo Kara, *Vaakunaselitys. Opastusta vaakunaselityksen laadintaan*. Suomen Heraldinen Seura, Helsinki 1989.

Kari K. Laurila, *Sotilasheraldiikka*. Ruotuväki, Helsinki (useita painoksia).

Topi Railo, Heinz Stürmer & Tapani Talari (toim.), *Suomalaisia vaakunointa. Henkilöitä, sukuja, yhteisöjä*. Suomen Heraldinen Seura, Helsinki 2006.

Suomen Heraldisen Seuran verkkosivut (<https://www.heraldica.fi/>).

Harri Rantasen verkkosivut, www.vaakunat.fi

Tapani Talarin Vaakunasivut (http://www.kolumbus.fi/tapani.talari/Vaakunasivut/Tapani_Talari.html).

Tutustumisen arvoinen sivusto on myös *Jukka Suvisaari in Memoriam 1941–2015* (<http://www.suvisaari.com/jukka.suvisaari/>).

SUOMEN KUNNIAMERKKIJÄRJESTELMÄ

Kunniamerkkien tutkimusta kutsutaan myös faleristiikaksi. Tässä luvussa käsitellään reserviläisen ja muun maanpuolustajan kannalta keskeisimmät asiat Suomen virallisten ritarikuntien kunniamerkeistä sekä eräistä muista kunniamerkeistä. Laajemmin asioista saa tietoa luvun lopussa luetellusta kirjallisuudesta ja muista lähteistä.

Suomessa on kolme virallista (valtiollista) ritarikuntaa lukuisine eritasoisine kunniamerkkeineen sekä joukko muita **virallisia kunniamerkkejä**, joita annetaan valtiovallan taholta tai sen nimissä. Lisäksi on muutamia niin sanottuja **puolivirallisia kunniamerkkejä**.

Lukumääräisesti suurimman ryhmän muodostavat **epäviralliset ansio-merkit**, joista monet liittyvät maanpuolustukseen.

■ SUOMEN RITARIKUNNAT JA KUNNIAMERKKIEN LUOKITUS

■ Ritarikuntien kunniamerkit

Suomessa on kolme virallista ritarikuntaa, **Vapaudenristin (VR)**, **Suomen Valkoisen Ruusun (SVR)** sekä **Suomen Leijonan (SL) ritarikunnat**. SVR ja SL toimivat yhdessä ja niillä on mm. yhteinen hallitus. VR:llä on oma hallitus ja ritarikunta on myös muuten hallinnollisesti itsenäinen. Kaikkien ritarikuntien suurmestarina toimii tasavallan presidentti.

Vapaudenristi perustettiin kunniamerkkinä jo vuonna 1918. Se oli aiemmin tarkoitettu pääsääntöisesti vapaussodassa sekä talvi- ja jatkosodassa ansioituneiden palkitsemiseen mutta vuodesta 1989 lähtien Vapaudenristin ritarikunnan kunniamerkkejä annetaan myös yleisistä kansalaisansioista painottaen erityisesti puolustusvoimien, vapaaehtoisen maanpuolustuksen sekä Suomen turvallisuusaseman hyväksi tehtyä työtä. Nykyinen ilmaisu on ”Ansiokkaasta toiminnasta Puolustusvoimien hyväksi”.

Edellä mainituista rauhanajan ansioista voidaan antaa seuraavia kunniamerkkejä:

- Vapaudenristin suurrusti keltaisessa punaraitaisessa nauhassa
- 1. ... 4. luokan Vapaudenristi keltaisessa punaraitaisessa nauhassa
- 1. ja 2. luokan Vapaudenmitali
- 1. ja 2. luokan Vapaudenristin ansiomitali

Annettavan kunniamerkin luokka määräytyy saajan ansioiden ja yhteiskunnallisen aseman mukaan. Ammattisotilailla sotilasarvo vaikuttaa asiaan siten, että aliupseereille ja miehistölle myönnetään Vapaudenmitaleja, upseereille Vapaudenristejä.

Ammattisotilaille vapaudenristit annetaan ”miekkojen kera”.

Kansainvälisissä tehtävissä kriisialueilla toimivalle suomalaiselle voidaan antaa Vapaudenristin kunniamerkki vaikeissa olosuhteissa osoitetusta urheudesta tai päättäväisestä toiminnasta, jolla on ollut suuri merkitys kansainvälisen kriisinhallintaoperaation tai -tehtävän suorituksen, paikallisen väestön turvallisuuden, hätää kärsivien auttamisen taikka yleisen tilanteen hallinnan kannalta.

Tällaisesta toiminnasta annettavat kunniamerkit ovat lähinnä:

- 1. ... 4. luokan vapaudenristi keltaisessa punaraitaisessa nauhassa. Kunnostautumisesta taistelutilanteessa 2.–4. luokan kunniamerkki annetaan keltaisessa punaraitaisessa ruusukenuhassa
- 1. ja 2. luokan vapaudenmitali.
- 1. ja 2. luokan vapaudenristin ansiomitali

Vapaudenristin ritarikunnalla on myös joitain muita kunniamerkkejä, joita ei tässä käsitellä (sururisti, Mannerheim-risti, VR punaisella ristillä, jalokivin).

Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta perustettiin vuonna 1919. SVR:n kunniamerkkejä ovat eriasteiset mitalit, ansioristi, ritarimerkki, 1. luokan ritarimerkki, komentajamerkki, 1. luokan komentajamerkki ja suurrusti.

Suomen Leijonan ritarikunta perustettiin jatkosodan aikana 1942. SL:n kunniamerkkejä ovat ansioristi, ritarimerkki, 1. luokan ritarimerkki, komentajamerkki, 1. luokan komentajamerkki sekä suurrusti. Myös taiteilijoille myönnettävä Pro Finlandia -mitali kuuluu Suomen Leijonan ritarikuntaan.

■ Muut viralliset kunniamerkit

Ritarikuntien määritelmän mukaan virallisiksi kunniamerkeiksi luetaan myös eräitä muita, valtiiovallan myöntämiä kunnia- ja ansiomerkkejä. Näitä

ovat valtion virka-ansiomerkki (”XXX”) sekä eräitä asetuksella perustettuja kunniamerkkejä (ks. liite 6). Näihin kuuluvat myös sotilasansiomitali ja keskeisten maanpuolustusjärjestöjen arvokkaimmat ansiomerkit kuten Maanpuolustuskiltojen liiton kilta-ansiomitali, Reserviläisliiton ansioristi ja Suomen Reserviupseeriliiton kultainen ansiomitali.

Tähän kategoriaan kuuluvat myös vapaus-, talvi- ja jatkosotien muistoristi ja -mitalit sekä ”muun isänmaallisen toiminnan ansioristit ja -mitalit”. Viimeistä ryhmää ei ole tarkemmin määritelty, mutta siihen voitaneen lukea kuuluvaksi esimerkiksi suojeluskuntien ansioristi.

■ Puoliviralliset kunnia- ja ansiomerkit

Virallisten ritarikuntien lisäksi Suomessa on joitain puolivirallisia kunniamerkkejä (ks. liite 7). Pyhän Karitsan ritarikunta (PKR) on Suomen ortodoksisen kirkkokunnan vuonna 1935 perustama. Sen suurmestarina on Suomen ortodoksinen arkkiepiispa ja sitä hoitaa kirkollishallitus. Sen viiteen arvoluokkaan ja kahteen mitaliluokkaan jakautuvia kunniamerkkejä annetaan kirkkokunnan palveluksessa tai sen hyväksi ansioituneille henkilöille.

Puolivirallisiin kuuluvat myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Pyhän Henrikin risti, Mikael Agricolan risti ja Pro ecclesia -mitali (ks. tarkemmin <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/kirkon-keskusrahaston-talous/kirkolliset-kunniamerkit>).

Tähän ryhmään kuuluvat vielä Keskuskauppakamarin ja Suomen Kuntaliiton (aikaisemmin Suomen Kaupunkiliiton ja Suomen Kunnallisliiton) ansiomerkit sekä Helsingin kaupungin myöntämä Helsinki-mitali.

Vaikka käsite ”puolivirallinen” on epätarkka ja herättää usein ihmettelyä, se on tästä huolimatta vakiintunut suomalaiseen viralliseen kunniamerkkejä koskevaan terminologiaan.

■ Epäviralliset ansiomerkit, maanpuolustus- ja perinnejärjestöjen ansiomerkit

Viimeisenä kategoriana ritarikuntien luokituksessa ovat järjestöjen ja muiden tahojen myöntämät ansiomerkit ja muistomitalit.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen piirissä näitä merkkejä on erittäin runsaasti. Ritarikuntien ohjeistuksessa todetaan, että epävirallisia ansiomerkkejä ”käytetään vain asianomaisen yhteisön omissa tai sen edustaman alan tilaisuuksissa.”

Tämä voidaan tulkita siten, että kaikkia maanpuolustukseen liittyviä merkkejä voi kantaa **siviiliasussa** kaikissa maanpuolustusjärjestöjen ja vastaavien tahojen juhlatilaisuuksissa. Merkkien määrän suhteen on kuitenkin noudatettava kohtuullisuutta ja tyyliä.

Sen sijaan sotilaspuvussa on noudatettava Puolustusvoimien määräyksiä. Hyväksytyjen kunnia- ja ansiomerkkien luettelo on *liitteessä 8*.

Tässä oppaassa ei ole mahdollista käsitellä näitä kaikkia ansiomerkkejä, mutta tämän oppaan julkaisemiseen osallistuvien tahojen ansiomerkkien esittely on *liitteissä 9–18*.

■ NS. RITARIKUNTAYHDISTYSTEN MERKIT

Suomessa toimii useita itseään ritarikunniksi nimittäviä yhdistyksiä, joita voidaan kutsua myös ritarikuntayhdistyksiksi. Englanniksi niitä kutsutaan termillä *self-styled orders*. Näitä ovat esimerkiksi *Temppeliherrain ritarikunta* ja *Konstantinus Suuren ritarikunta*. Hieman erityyppinen on Ruotsin kuningatar Kristiinan aikoinaan perustama *Amaranter*-ritarikunta, joka yhä toimii sekä Ruotsissa että Suomessa.

Näillä järjestöillä on omia jäsen- ja ansiomerkkejä, joita kannetaan vain ao. järjestöjen omissa tilaisuuksissa. Sotilaspuvussa niiden käyttö ei ole sallittu.

■ ULKOMAISET KUNNIA- JA ANSIOMERKIT

Maanpuolustusjärjestöjen kansainvälisen toiminnan puitteissa suomalainen henkilö saattaa saada ulkomaisen tahon kunnia- tai ansiomerkin. Nämä voivat luonteeltaan kuulua johonkin seuraavista ryhmistä:

- valtion virallisten ritarikuntien kunniamerkit
- muut valtiolliset kunnia- tai ansiomerkit (esim. puolustusvoimien kunnia-/ansiomerkki)
- joukko-osastojen tai vastaavien ansiomerkit
- maanpuolustus- tai perinnejärjestöjen ansiomerkit
- tiettyjen tapahtumien muistomitalit (esim. Nijmegen-marssin muistomitali)

Osallistumisesta Puolustusvoimien kansainväliseen toimintaan henkilölle voidaan myöntää myös YK:n, Naton tai EU:n ansiomerkkejä.

■ KUNNIA- JA ANSIOMERKKIEN EHDOTTAMINEN JA ANTAMINEN

■ Valtiollisten kunniamerkkien ehdottaminen

Keskeisillä maanpuolustusjärjestöillä on mahdollisuus ehdottaa vuosittain muutamia ritarikuntien kunniamerkkejä. Ehdotuksia voivat tehdä sekä paikalliset yhdistykset valtakunnallisille tahoilleen (liitoilleen) että valtakunnalliset toimijat itse.

Ehdotukset tehdään ritarikuntien lomakkeilla. Niihin ei liitetä ansioluetteloita, mutta kaikki kohdat on täytettävä huolellisesti. Edelleen tulee selkeästi tuoda esiin **se erityinen ansio**, jonka perusteella valtiollista huomionosoitusta ehdotetaan.

Ehdotuksia tehtäessä tulee lisäksi huomioida, ettei samoista ansioista palkita kahdesti. Eli jos henkilöllä on jo jokin valtiollinen huomionosoitus, voidaan hänelle ehdottaa korkeampaa huomionosoitusta vain **merkittävien uusien ansioiden** perusteella.

Mikäli ritarikunnat perivät maksun kunniamerkeistä, vastaa tästä periaatteessa alkuperäisen ehdotuksen tehnyt taho. Ritarikuntien kunniamerkit ovat maksullisia ansiorististä alkaen. Hinnasto: <https://ritarikunnat.fi/>

On muistettava, että **kaikki** ritarikuntien antamat kunniamerkit ovat arvokkaita huomionosoituksia, niiden luokasta riippumatta. Valtionhallinnon ulkopuolella niitä annetaan vain harvoille kansalaisille ja aina ansiokkaasta toiminnasta.

Maanpuolustusjärjestöjen jäsenistölle annetaan useimmiten Suomen Valkoisen Ruusun ansiomitaleja sekä Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ansioristejä ja ritarimerkkejä. Vapaudenristin osalta kyseeseen tulee yleensä ritarikunnan 4. tai 3. luokan merkki. Tätä korkeampi arvoisten kunniamerkkien antaminen tulee kysymykseen vain harvoissa tapauksissa ja silloin lähinnä keskeisille, valtakunnallisille toimijoille.

Vapaudenristin ritarikunta, Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan ja Suomen Leijonan ritarikunnan kunniamerkkejä ehdotettaessa edellisen valtiollisen huomionosoituksen antamisesta tulee olla kulunut vähintään seitsemän vuotta.

VR:n, SVR:n ja SL:n kunniamerkkejä myönnetään pääsääntöisesti päivämäärillä 4.6. ja 6.12. Eräät maanpuolustusjärjestöt ovat sopineet päivämäärien olevan SVR:n ja SL:n osalta 4.6. ja VR:n osalta 6.12.

■ Sotilasansiomitali

Maanpuolustusjärjestöt voivat tehdä sotilasansiomitaliehdotuksia kerran vuodessa. Sotilasansiomitali voidaan antaa puolustusvoimien hyväksi tehdystä erityisen ansiokkaasta työstä. Pelkät reserviläistoiminnan järjestöansiot eivät siis ole riittäviä perusteita. Kirjalliset ehdotukset tulee lähettää omaan liittoon 30.11. mennessä. Ehdotukseen on syytä liittää myös ko. henkilön ansioluettelo. Sotilasansiomitalit annetaan päivämäärällä 4.6.

■ Huomionosoitusten käsittelyprosessi

Maanpuolustusjärjestöissä tehtävät huomionosoitusehdotukset kulkevat

useiden portaiden kautta. Perusyhdistyksen ehdotus käy yleensä piirittämällä lausunnolla ennen liittotason käsittelyä.

Suomen Valkoista Ruusua ja Suomen Leijonaa koskevat ehdotukset etenevät liitoista puolustusministeriöön, joka käsittelee niitä omien kiintiöidensä puitteissa. Mikäli ehdotus puolletaan, ministeriö toimittaa sen ritarikuntien kansliaan lopullista käsittelyä varten. Ritarikuntien suurmestari eli tasavalta-presidentti päättää kunniamerkin antamisesta.

Muiden kunnia- ja ansiomerkkien kohdalla käsittelyprosessi on analoginen.

■ Huomionosoitusten luovutus saajille

Valtiollisten kunniamerkkien myöntöpäivä on Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan osalta 4.6., Vapaudenristin osalta 6.12.

Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikuntien antamat kunniamerkit luovutetaan yleensä niitä esittäneen tahon toimesta. Vapaudenristin ritarikunta vastaa itse kunniamerkkien luovuttamisesta niiden saajille.

Annetut huomionosoitukset voidaan luovuttaa joko erikseen järjestettävässä tilaisuudessa tai sitten vuosikokouksen tai juhlatilaisuuden yhteydessä. Tilaisuuden pitää olla sopivan juhlava, sillä useimpien huomionosoituksen saajille kyseessä on ainutkertainen tilaisuus.

Suomalainen tapa on, että luovutettaessa kunnia- ja ansiomerkkejä ne kiinnitetään saajan rintaan. Tämänkin takia on kutsussa selvästi ilmoitettava, että asuna on tumma puku.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnat (www.ritarikunnat.fi).

Vapaudenristin ritarikunta (www.vapaudenristinritarikunta.fi).

PVHSMK Henkilöstöala 106-PE, Palkitseminen kunniamerkeillä ja ansiomerkeillä, 24.01.2020.

Suomalaisia kunniamerkkejä käsittelevät kirjat, esimerkiksi

- John Strömberg, Jussi Nuorteva & Christina Forssell (toim.), *Valtio palkitsee*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2007.
- Juha E. Tetri, *Kunniamerkkikirja*. 3. painos. Ajatus, Helsinki 2003.
- *Vapaudenristin Ritarikunta – Isänmaan puolesta* (toim. Pertti Suominen), 2. painos. Julkaisija Vapaudenristin ritarikunta. WSOY, Helsinki 2014.
- Antti Matikkala, *Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnat*. Julkaisija: Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnat. Edita, Helsinki 2017.

• *Tuomas Hyrskyn / Hyrsky Oy:n verkkosivusto* (www.hyrsky.fi).

• *Sotainvalidien Veljesliiton kunniamerkkipalvelu* (<https://sotainvalidit.fi/yhteystiedot/kunniamerkkipalvelu/>).

KUNNIA- JA ANSIOMERKKIEN KÄYTTÄMINEN

■ YLEISTÄ

Virallisen kunnia- tai ansiomerkin saaneella henkilöllä on oikeus käyttää sitä kaikissa niissä tilaisuuksissa, joissa kutsun tai yleisen tavan mukaan käytetään kunniamerkkejä.

Mm. Puolustusvoimien ja maanpuolustusjärjestöjen juhlatilaisuudet, itsenäisyyspäivän tilaisuudet sekä eräät akateemiset juhlat ovat tällaisia tilaisuuksia.

Myös yksityisissä juhlissa, kuten omilla tasavuosisemppäpäivillä tai häissä sopii hyvin käyttää kunniamerkkejä, edellyttäen että tilaisuuden luonne on riittävän juhlava.

Kunniamerkkien käyttäminen edellyttää myös aina niitä koskevien sääntöjen noudattamista. Kun kutsussa on maininta kunniamerkkien käytöstä, naiset voivat **aina** käyttää pienoiskunniamerkkejä alkuperäiskokoisten merkkien sijaan.

Tässä oppaassa ei periaatteessa käsitellä ritarikuntien korkea-arvoisimpia kunniamerkkejä, joita on vain erittäin harvoilla henkilöillä. Niiden kantamisesta löytyy tietoa mm. ritarikuntien verkkosivustolla (<https://www.ritarikunnat.fi>).

Nauhassa kannettavien kunniamerkkien paikka on rinnan vasemmalla puolella, arvokkain lähimpänä vartalon keskiviivaa, muut siitä vasemmalle. Suomessa käytetään nykyään **vain yhtä kunniamerkkiriviä** niin sotilas- kuin siviilipuvussa.

Kunniamerkkien tulee riippua kiinnikkeessä ja nauhoissa vapaasti, mutta vartaloa vasten. Kiinnikkeen yläreunan ja merkkirivistön alareunan on oltava yhdensuuntaiset. Kiinnikkeen päät eivät saa näkyä nauhojen alta.

Jos kunniamerkkejä on niin paljon, etteivät niiden nauhat mahdu rinnakkain, limitetään merkkien nauhat siten, että arvokkaamman merkin nauhan reuna on alempiarvoisen päällä.

Korrekti tapa tilaisuuden luonteen mukaan käyttää vain siihen sopivat merkit. Tämä on kuitenkin käytännössä hankalasti toteutettavissa ja siksi olisikin tarvittaessa karsittava kannettavien merkkien määrää. Ns. joulukuusi-malli ei ole tyylikäs!

KUVA: TUOMAS HÄRSKY

Kunniamerkit kannakkeessa.

Mikäli asianomainen henkilö usein tarvitsee esimerkiksi kahta erilaista kunniamerkkikokoonpanoa, eräs ratkaisu voi olla ommella kaksi eri kanniketta erilaisin merkein. Ongelmaksi muodostuu se, että ritarikuntien merkit todennäköisesti halutaan kumpaankin kannikkeeseen, mutta niiden kaksoiskappaleita ei kuitenkaan ole mahdollista lunastaa.

Virkapuvuissa (ml. papin virkapuvussa) sekä naisten asuissa kunniamerkkien paikka on vastaava kuin miesten tummassa puvussa. Katso tarkemmin alempana kohdasta ”Naisten puvut”.

■ ULKOMAISET KUNNIA- JA ANSIOMERKIT

Ulkomaiset kunnia- ja ansiomerkit järjestetään luokittain (esimerkiksi ritarimerkit, hopeiset ansiomitalit jne.) aakkosjärjestykseen ao. maan ranskankielisen nimen mukaan. Mikäli samasta maasta ja samaan luokkaan kuuluvia merkkejä on useampia, ne sijoitetaan perustamisvuoden mukaiseen järjestykseen.

Ulkomaisten kunnia- ja ansiomerkkien osalta huomionosoituksen saanut palveluksessa oleva sotilashenkilö anoo siihen kanto-oikeuden puolustusvoimain komentajalta. Pääsääntö on, että kanto-oikeus myönnetään vain ao. maan valtioneuvoston (tai vastaavan elimen), puolustusministeriön taikka puolustusvoimien myöntämille kunnia- ja ansiomerkeille.

Näin ollen esimerkiksi ulkomaisten maanpuolustusjärjestöjen merkeille ei myönnetä kanto-oikeutta. Poikkeuksen muodostaa rajoitettu kanto-oikeus,

joka voidaan myöntää sotilaallisille, joukko-osaston tai vastaavan tasoille merkeille. Tällöin merkkiä voi kantaa sitä myöntäneen tahon tilaisuuksissa.

Reserviläiset ja muut siviilihenkilöt eivät ano kanto-oikeutta saamiin ulkomaisille kunnia- ja ansiomerkeille mutta noudattavat yllä olevia periaatteita käyttäessään sotilaspukua.

■ SIVIILIPUVUSSA

Tumma puku

Tummassa puvussa juhla-asuna käytetään vain alkuperäiskokoisia kunniamerkkejä.

Rinnassa kannettava kunniamerkki sijoitetaan pukuun vasemmalle puolelle. Kunniamerkkiä ei saa peittää.

Tumman puvun kanssa komentajamerkin saaja kantaa yhtä komentajamerkkiä sekä kaikkia virallisia ja puolivirallisia rinnassa kannettavia kunniamerkkejä ja tilaisuudesta riippuen yksityisiä rinnassa kannettavia ansiomerkkejä.

I luokan komentaja ja suurristin komentaja voivat käyttää pelkkää yhtä rintatähteä, ei siis suurristin nauhaa eikä K I:n kaularistiä. Tummassa puvussa suurristin tai I luokan komentaja ei myöskään kannata muita kaularistejä.

Kunniamerkit tummassa puvussa.

Mikäli kutsussa tilaisuuteen ei mainita kunniamerkkejä, tummassa puvussa voidaan kantaa puvun vasempaan takinkäänteeseen kiinnitettävää kunniamerkitunnusta.

Lisäksi voidaan tummassa puvussa kantaa esimerkiksi yhtä joukko-osastoristiä sekä joko reserviupseerikurssin tai aliupseerikurssin kurssiristiä vastaavassa paikassa kuin sotilaspuvussa. (Pääesikunnan henkilöstöosaston ilmoitus 29.4.2021).

Myös Valtion virka-ansiomerkkiä sekä Keskuskauppakamarin ja Kuntaliiton ansiomerkkiä voidaan kantaa siviilipuvussa.

Rintataskuliinaa ei käytetä kunniamerkkien kanssa, kuten ei myöskään jäsenmerkkejä tai muita ”pinssejä”, lukuun ottamatta tammenleivätunnusta.

Nauhalaattaa ei käytetä Suomessa siviiliasujen kanssa.

Smokki

Smokin kanssa ei perinteisesti käytetä kunniamerkkejä. Ritarikuntien suurmestarin vuonna 1990 tekemän päätöksen mukaan pienoiskunniamerkkien käyttö on kuitenkin sallittua, mikäli tämä on mainittu kutsussa.

Frakki eli juhlapuku

Frakin kanssa käytetään kutsun mukaisesti joko alkuperäiskokoisia tai pienoiskunniamerkkejä. Kaularistien määrä on enintään kaksi.

Arkipuku

Arkipuvun kanssa ei käytetä kunniamerkkejä.

Päällystakki

Vaikka joskus näkee, että kunniamerkkejä kannetaan siviilipäällystakissa, tämä ei kuulu suomalaiseen etikettiin. Myöskään sotilaspukujen päällystakeissa ei kanneta kunniamerkkejä.

Naisten puvut

Ritarikuntien ohjeistus kunniamerkkien käytöstä naisten puvuissa on seuraava:

Sekä frakkia vastaavassa naisten juhlapuvussa että tummaa pukua ja smokkia vastaavassa asussa kannetaan kunniamerkkejä samojen periaatteiden mukaan kuin edellä on mainittu. Rinnassa kannettavat kunniamerkit kiinnitetään samalle korkeudelle kuin miesten puvussa. Komentajamerkki kannetaan ruusukenuhassa näiden yläpuolella. Pukuun liittyvien erityisongelmien vuoksi on naisten sallittu käyttää kunniamerkkejään pienoiskoossa miesten tummaa pukua vastaavassa asussa.

Varsinkin juhlavissa asuissa täytyy käyttää suurta harkintaa, sillä asun rakenne ei aina sovellu kunniamerkkien kantamiseen. Esimerkiksi kapeaan olkaimeen ei voi kiinnittää kunniamerkkiä. On myös huomioitava, että kunniamerkkien tulee levätä vartaloa vasten eivätkä siis saa ”roikkuu ilmassa”. Mikäli tällainen vaara on olemassa, merkit on nostettava ylemmäs. Mikäli asu ei sovellu kunniamerkkien kantamiseen, on hyväksyttävämpää esiintyä ilman merkkejä.

■ SOTILASPUVUSSA

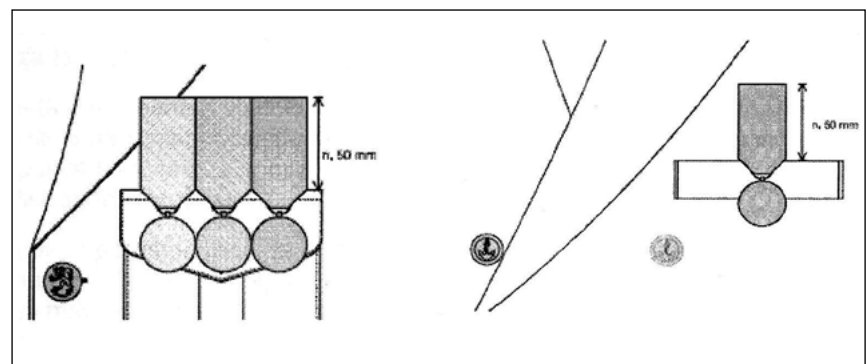
Sotilaspuvussa saa kantaa vain sellaisia kunnia- ja ansiomerkkejä, joiden kantaminen on virallisesti vahvistettu. Luettelo sotilaspuvussa kannettavaksi hyväksytyistä kunnia- ja ansiomerkeistä on *liitteissä 5–7*. Näistä liitteistä ilmenevät myös **kannettavien kunniamerkkien lukumäärää koskevat rajoitukset**.

Kunnia- ja ansiomerkkejä käytetään vain paraati- ja juhlapuvuissa. Palveluspuvussa käytetään kunniamerkkien nauhalaattaa. Sotilaspuvussa kannetaan korkeintaan yhtä **joukko-osasto- tai perinneristiä**.

Paraatipuvussa (m/38, m/51 ja m/30) kannetaan suurristiä, rintatähtiä, komentajamerkkejä, nauhassa rintaan kiinnitettäviä kunniamerkkejä, ansioristejä ja -mitaleita sekä valtion virka-ansiomerkkiä.

Juhlapuvussa (m/30 ja m/87) käytetään pienoiskunniamerkkejä tai enintään kolmea alkuperäiskokoista kunniamerkkiä. Lisäksi käytetään suurristin nauhoja ja rintatähteä, I luokan komentajamerkkien rintatähteä ja enintään kahta kaularistiä.

Pienessä juhlapuvussa käytetään ainoastaan rintaan kiinnitettäviä pienoiskunniamerkkejä (vrt. smokki).

KUVA: PUOLUSTUSVOIMAT

Kunniamerkkien paikat takeissa m/58 ja m/51 (vasemmalla) sekä kavaijatakissa m/30.

KUVA: PUOLUSTUSVOIMAT

Kunniamerkit juhlapuvussa ja merivoimien kavaijatakissa.

Maastopuvussa paraatipukuna voidaan käyttää rinnassa kannettavia kunniamerkkejä. Rintatähtiä ja kaularistejä ei käytetä. Kunniamerkkien käytöstä maastopuvussa käsketään aina erikseen.

Palveluspuvussa käytetään kunniamerkkien nauhalaattoja. Yhteen riviin voidaan sijoittaa enintään neljä nauhalaattaa, mutta rivejä voi olla useampia.

Sotilaspukujen päällystakit

Sotilaspukujen päällystakeissa ei kanneta kunniamerkkejä.

■ MUUT VIRKAPUVUT

Maanpuolustusjuhlissa ja muissa maanpuolustustapahtumissa voi käyttää kaikkia sellaisia virkapukuja, joiden käyttöön on oikeutettu. Tällaisia voivat olla esimerkiksi poliisin tai pelastusviranomaisen virkapuku tai papin virka-asu.

Virkapukua käytettäessä on aina noudatettava ao. virkapukua koskevia määräyksiä. Tämä koskee myös puvussa kannettavia kunnia- ja ansiomerkkejä.

■ KANTOJÄRJESTYS

Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnat ovat määrittelleet suomalaisten kunniamerkkien keskinäisen järjestyksen (ks. liite 6). Seuraavassa heidän keskeinen ohjeistuksensa:

Yksityiskohtaisia, kaikkiin tilaisuuksiin ja jokaiselle kunniamerkkien haltijalle soveltuvia ohjeita ei voida antaa. Asia riippuu tilaisuuden luonteesta ja asianomaisen saamien kunniamerkkien määrästä sekä hänen näihin seikkoihin perustuvasta harkinnastaan. Kotimaiset kannetaan aina ennen ulkomaisia ja sodanajan ansioista myönnetyt ennen rauhanaikaisia. Suomalaiset viralliset kunnia- ja ansiomerkit kannetaan ritarikuntien suurmes-tarin 10.10.1958 tekemän päätöksen mukaisessa järjestyksessä. Sen jälkeen tulevat sotien rintamaristit aikajärjestyksessä sekä näiden jälkeen puolivi-ralliset, Pyhän Karitsan ritarikunnan kunniamerkit, Suomen Talousseuran, Keskuskauppakamarin, Suomen kaupunkiliiton ja Suomen Kunnallisiiton (nyk. Suomen Kuntaliitto) ansiomerkit sekä Helsinki-mitali. Näiden jälkeen epäviralliset ansiomerkit ikäjärjestyksessä.

SVR:n ja SL:n kunniamerkeistä kannetaan vain korkeinta: poikkeuk-sina jalokivineen tai miekkoineen myönnetyt sekä SVR Ar ja mitalit, SL PF ja SL Ar, joita kannetaan yhdessä saman ritarikunnan korkeamman merkin kanssa. Kaikkia sodanajan ansioista saatuja vapaudenristejä kan-netaan yhtä aikaa, mutta rauhanajan ansioista saaduista vain korkein-ta. Useimpien ansiomerkkien eri luokkia voi kantaa yhtä aikaa. Ulkomais-ten ritarikuntien osalta on syytä kussakin tapauksessa tutkia sääntöjä. Ulkomaiset merkit kannetaan luokittain maiden ranskankielisen aakosjär-jestyksen mukaan. Kun on kysymys saman maan eri ritarikuntien saman-luokkaisista kunniamerkistä, ratkaisee ritarikuntien ikäjärjestys.

Siviilipuku

Siviilipuvussa voidaan edellä mainittujen merkkien lisäksi kantaa muita-kin ansiomerkkejä.

Keskuskauppakamarin ansiomerkki kiinnitetään nauhassa kannettavien merkkien alapuolelle. Valtion virka-ansiomerkin paikka taasen on nauhassa kannettavien yläpuolella. Kummankin paikka on nauhassa kannettavien kunniamerkkien kannikkeen keskikohdalla.

Siviilipuvussa voidaan käyttää kaikkia ulkomaisia kunnia- ja ansiomerk-kejä siten, että ne sijoitetaan kotimaisten merkkien jälkeen. Mikäli ulko-maisia merkkejä on useita, ne järjestetään arvoluokittain maiden ranskankielisten nimien mukaiseen järjestykseen. Käytännössä vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä ei juurikaan saada ulkomaisten ritarikuntien rita-rikuntamerkkejä ja muiden merkkien kohdalla arvoluokkajärjestystä voi olla vaikeata huomioida.

Sotilaspuku

Sotilaspuvussa noudatetaan puolustusvoimien vahvistamaa kantojärjes-

Juhlapuku ja pieni juhlapuku.

Huom: 1) Juhlapuvussa käytetään ensisijaisesti pienoiskunniamerkkejä tai korkeintaan kolmea alkuperäiskokoista nauhassa rintaan kiinnitettävää kunniamerkkiä.

2) Pienessä juhlapuvussa käytetään pienoiskunniamerkkejä.

tystä (ks. liitteet 6–8). Sotilaspuvussa saa käyttää vain siihen hyväksytyjä kunnia- ja ansiomerkkejä. Koska osa merkeistä muodostaa ryhmän, jonka merkeistä saa sotilaspuvussa käyttää **enintään kahta kerrallaan**, on aina tarkistettava asiaa ennen uusien merkkien lisäämistä kannikkeeseen.

■ PIENOISKUNNIAMERKIT

Pienoiskunniamerkkejä käytetään frakin kanssa, ellei ole ohjeistettu käyttämään ”suuria kunniamerkkejä”. Vastaavasti sotilaiden juhlapuvussa käytetään ohjeistuksen mukaisesti pienois-kunniamerkkejä.

Myös smokissa on nykyään sallittua käyttää pienois-kunniamerkkejä, mikäli kutsussa näin mainitaan.

Naiset voivat aina alkuperäiskokoisten kunniamerkkien asemesta käyttää pienois-kunniamerkkejä.

■ KUNNIAMERKKINAUHAVÄRIT JA -NAPIT

Ritarikuntien kunniamerkeille on säädetty ns. boutonit (kunniamerkkina-pit) tai nauhavärit. Sotilasansiomitalin nauhaväriä kutsutaan ”tunnukseksi”. Näitä voidaan käyttää siviilipuvun kanssa silloin, kun varsinaisia kunniamerkkejä ei käytetä. Jokapäiväiseen arkikäyttöön niitä ei kuitenkaan ole tarkoitettu.

Myös eräisiin maanpuolustusjärjestöjen ansiomitaleihin kuuluu merkkiä osoittava ”pinssi”, jota voi käyttää aina. Tällaisia ovat esimerkiksi Reserviläisliiton ansiomitalit sekä Sissiansiomitali.

■ JÄSENMERKIT JA MUUT ”PINSSIT”

Kunniamerkkejä käytettäessä **ei** samanaikaisesti käytetä takinkäänteessä jäsen- tai ansiomerkkejä eikä muita ”pinssettä”. Ainoan poikkeuksen muodostaa **tammenlehvätunnus**.

Silloin kun ei käytetä kunniamerkkejä, voidaan takinkäänteessä käyttää **yhtä** jäsenmerkkiä tai vastaavaa rintamerkkiä (”pinssiä”). Ainoastaan tammenlehvätunnusta voi aina käyttää myös jonkun muun merkin kanssa samanaikaisesti. Tällöin tammenlehvätunnus sijoitetaan ylimmäksi.

Kun osallistuu jonkun järjestön tai muun tahon edustajana sellaiseen tilaisuuteen, jossa ei käytetä kunniamerkkejä, käytetään ensisijaisesti sen tahon merkkiä, jota edustaa. Mikäli kutsuttu henkilö haluaa osoittaa kunnioitusta järjestävälle taholle ja hänellä on oikeus käyttää sen rintamerkkiä, hän voi käyttää sitä.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Vapaudenristin ritarikunta (<https://vapaudenristinritarikunta.fi>).

Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnat (<https://ritarikunnat.fi>).

Kunniamerkkiopas – Ordenshandbok. 3. painos. Ritarikunnat, Helsinki 2019 (myös <https://ritarikunnat.fi>).

Pienois-kunniamerkit ja niiden käyttö. Ritarikunnat, Helsinki 2015 (myös <https://ritarikunnat.fi>).

PVHSMK Henkilöstöala 106-PE, Palkitseminen kunniamerkeillä ja ansiomerkeillä, 24.01.2020.

PVHSMK Henkilöstöala 105- PE HQ69, Kunnia- ja ansiomerkkien kantaminen, 23.01.2020.

PVHSM Henkilöstöala 038, PE HL324, Sotilaspuvussa ja virkapuvussa kannettavat merkit ja tunnukset, 6.3.2015.

LIPUT JA NIIDEN KÄYTTÖ

■ JÄRJESTÖLIPUT JA STANDAARIT

Liput ja standardit ovat tärkeä osa järjestötoimintaa, erityisesti maanpuolustus- ja perinnetoiminnassa toimivilla järjestöillä. Niiden suunnitteluun, hankintaan ja käyttöön liittyy monenlaisia huomioitavia seikkoja.

Myös lipputerminologiaa on syytä korostaa:

- **Kantolippu** on **tankoonsa** pysyvästi kiinnitetty lippu, jota voidaan kantaa eri tilaisuuksissa tai asettaa lipputelineeseen.
- **Salkolippu** nostetaan lippunaruja käyttäen **lippusalkoon**, joka on pysyvästi asennettu talon pihalle, paraatikentälle, puistoon jne. tai rakennuksen seinälle tai katolle. **Suruliputus**: katso erillinen kappale.
- **Pienoislippu** eli pöytälippu on kuvioltaan identtinen varsinaisen lipun kanssa.
- **Standaari** on pöydällä pidettävä, poikkitankoon kiinnitetty vaate, jossa yleensä toistuu vastaavan varsinaisen lipun kuvio.

■ Järjestölipun suunnittelu

Yhdistyksen tai muun järjestön lipun hankinnasta ja suunnittelusta vastaa kukin yhdistys itse. Lipun suunnittelussa on suositeltavaa käyttää heraldikon tai heraldiikkaan perehtyneen asiantuntijan apua, jotta se noudattaisi heraldisia sääntöjä.

Lipun suunnittelussa ja hankinnassa on huomioitava seuraavat näkökohdat:

- lipun suunnittelussa on noudatettava heraldisia periaatteita,
- tunnuskuvion pitää symboloida yhdistyksen tarkoitusperiä mahdollisimman luontevalla ja yksinkertaisella tavalla
- yhdistyksen nimeä, kotipaikkakuntaa tai mitään muutakaan tekstiä ei pidä sijoittaa lippuun; kotipaikkakuntaan viittaamaan ovat useat yhdistykset sijoittaneet lippunsa tangonpuoleiseen yläkulmaan kuntavaakunan kookaan tai sen päätunnuksen – myös tangonkärjen muotoilu voi viitata kotiseutuun.

Liput valmistetaan joko painamalla, applikoimalla tai brodeeramalla.

Valmistustavasta riippumatta lippu on aina yhtä arvokas. Tosin varsinkin brodeerattu lippu on monen mielestä arvokkaampi.

■ Lipun naulaaminen

Uuden joukko-osasto- tai järjestölipun käyttöönottoon liittyy lipun naulaus ja siunaaminen. Naulaaminen periytyy meillä Ruotsiin 1600-luvulla tulleella tavalla. Ruotsissa tapa jäi myöhemmin pois käytöstä, kunnes se palautettiin 2000-luvulla. Kyseessä oli silloin Pohjoismaisen taisteluosaston (*Nordic Battle Group*) lipun naulaus (lähde: *Spikning av fana, Armémuseum*, tiedote 30.5.2011). Suomi on mukana NBG:ssa.

Naulaaminen suoritetaan ennen siunaamista. Naulaustilaisuuden isännyydestä vastaa lipun lahjoittaja, saaja tai molemmat yhdessä. Tilaisuuteen tulee kutsua ainakin:

- lipun lahjoittajat ja muut sen hankinnassa mukana olleet, lipun suunnittelijaa unohtamatta
- kunnan tai kaupungin, seurakunnan ja oman järjestön edustajat
- Puolustusvoimien edustajat
- lipun hankintaan myötävaikuttaneet yhteisöt ja yritykset.

Lipun naulaajien tulee edustaa järjestön sidosryhmiä, kunniajäseniä jne. Käytännössä tämä usein tarkoittaa oman yhdistyksen piiri- ja liittotasoa, veljesyhdistystä, Puolustusvoimia, kuntaa ja veteraaneja. Yhdistyksen puheenjohtaja edustaa yksin hallitusta/johtokuntaa ja yhdistyksen muita toimielimiä.

Lippu tulee ennen seremoniallista naulaamista esinaulata niin, että nau-lankannat jätetään vain hieman koholleen. Lipun valmistajan kanssa on ennakkoon sovittava esinaulaamistavasta.

Ennen naulaustilaisuutta lippu asetetaan pöydälle siten, että tangon kärki on heraldisesti oikealla puolella (tarkoittaa siis yleisöstä katsottuna vasemmalle).

Naulojen lukumäärä on usein symbolinen: yhdistyksen ikävuodet, lahjoittajien määrä tai jokin muu luku, yleensä noin 20–25. Naulaustilaisuuden seremoniamestari/juontaja kutsuu naulaajat yksi kerrallaan suorittamaan tehtävänsä. Naulaus aloitetaan ylhäältä, eli lähinnä tangon kärkeä olevasta naulasta. Arvokkain naulaaja lyö ensimmäisen nau-lan ja yhdistyksen puheenjohtaja yleensä viimeisen.

Naulaustilaisuudessa on yleensä mukana myös Suomen lippu vartioituna tai telineessä (mikä on käytännöllisintä).

Naulaukseen käytettyyn vasaraan voidaan kaivertaa päivämäärä ja järjestön nimi. Samoin on usein lippukirja, johon kirjataan lipun historia. Nau-laajat kirjoittavat siihen myös nimensä.

Naulaustilaisuuteen kuuluu **lippupuhe**, jossa käsitellään lipun merkitystä joukolle tms. Tilaisuudessa voi myös esittää sopivaa musiikkia.

■ Lipun siunaaminen

Aiemmin on puhuttu ”lipun vihkimisestä”. Nykyään halutaan kuitenkin tehdä selkeä ero ”vihkimisen” ja ”siunaamisen” välillä ja näin uuden lipun käyttöönotto tapahtuu siunaamalla se. Lipun siunaamisen kaava löytyy tämän luvun lähteissä mainitussa *Kirkollisten toimitusten kirjasta*.

Lipun siunaaminen on naulaamistakin juhlavampi toimenpide. Se suoritetaan usein kirkossa papin johdolla mutta se voidaan suorittaa myös paraatikentällä, juhlasalissa tai leiritapahtumassa.

Siunaaminen voidaan suorittaa naulaustilaisuuden jatkona tai omana tilaisuutenaan. Tilaisuuteen kutsutaan naulaustilaisuuteen osallistuneiden lisäksi paikallisten veljesjärjestöjen edustajia sekä muita toimintaa tukeneita henkilöitä ja yhteisöjä.

Myös erillisessä siunaamistilaisuudessa mukana on Suomen lippu, yleensä telineessä.

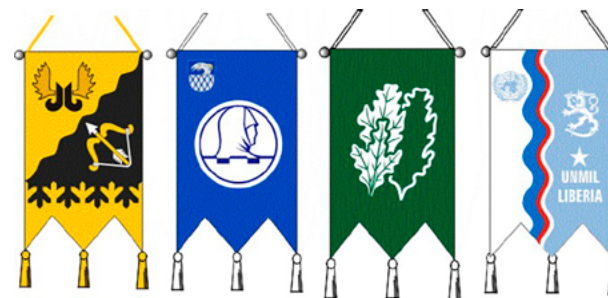
Jos siunaaminen tapahtuu heti naulaamisen jälkeen, lipun lahjoittaja nostaa lipun pöydältä ja lippuvartio asettuu paikoilleen. Mikäli siunaaminen on eri tilaisuus, voidaan menetellä esimerkiksi siten, että lipun luovuttaja tuo sen juhlahuoneeseen ja lippuvartio seuraa mukana. Lippu on laskostettu tankoa pitkin.

Siunaamisen aikana lippuvartio seisoo lipun molemmin puolin. Lipunkantaja laskee lipun kunniantekoasentoon (ks. kohta **Kantolipulla tervehtiminen** luvussa **Lippujen käyttö**) ja varsinainen siunaaminen toimitetaan. Siunaaja tarttuu lipun alakulmaan ja pitää lyhyen siunauspuheen, jonka päätteeksi hän sanoo esimerkiksi ”siunatkaamme tämä lippu NN-yhdistyksen käyttöön”. Yleisö seisoo siunaamisen ajan.

Tämän jälkeen lippu luovutetaan lyhyen puheen saattelemana järjestön puheenjohtajalle, joka lipun vastaanotettuaan esittää kiitospuheen. Lippu luovutetaan lopuksi lippuvartiolle, joka tervehtii sillä Suomen lippua ja asettaa uuden lipun telineeseen Suomen lipun heraldisesti vasemmalle puolelle (yleisöstä päin katsottuna oikealle). Vaihtoehtoisesti lippu pysyy lippuvartiolla tilaisuuden loppuun saakka.

Tilaisuuden päätteeksi liput joko poistuvat vartioineen juhlatilasta (Suomen lippu ensin) tai jäävät lipputelineeseen.

Varsinaisen siunaamistilaisuuden jälkeen voidaan suorittaa kunnianosoitus sankarimuistomerkillä tai jonkun järjestön johtoon kuuluneen edesmenneen jäsenen haudalla. Tilaisuus voidaan päättää vaihtoehtoisesti myös ohimarssilla.

Pöytästandaareja

■ Pienoisliput ja pöytästandaarit

Reserviläisjärjestöissä käytetään runsaasti erilaisia pienois- eli pöytälippuja ja pöytäviirejä eli pöytästandaareja (jälkimmäisiä kutsutaan usein virheellisesti nimityksellä ”standardi”).

Pienois- eli pöytälippu on tarkka pienoisversio normaalikokoisesta lipusta. Se edustaa samoja arvoja kuin varsinainen lippu ja sen esillä pidossa noudatetaan samoja periaatteita.

Kuten varsinaisen lipun kohdalla, tulee standaarin/pienoislipun hankinnan yhteydessä päättää, toteutetaanko se painamalla tai ommelkuviointuna (brodeerattuna).

Pöytästandaari on heraldisesti muotoiltu, yleensä vain toiselle puolelle kangasta painettu yhteisön tunnus. Yleisötilaisuuksissa standaaari asetetaan Suomen pienoislipun oikealle puolelle (yleisön suunnalta katsottuna).

Useampien standaarien esille panossa voidaan noudattaa joko omistajayhteisöjen aakkosjärjestystä taikka, kuten maanpuolustus- ja sotaveteraanijärjestöjen tapauksessa, arvostusjärjestystä (katso liite 4).

Huomionosoitusvälineinä pienoislippu ja standaaari varustetaan omistuslaatalla ja ojennetaan kuviopuoli kohteeseen päin oikealla kädellä. Ne voidaan myös numeroida. Luovutetuista pienoislipuista ja standaaareista on pidettävä kirjaa.

■ YLEISTÄ LIPPUJEN KÄYTÖSTÄ

Reserviläisjärjestöjen tilaisuuksissa käytetään usein sekä Suomen lippua että järjestölippuja. Lippuja käytettäessä on noudatettava niiden käytöstä annettuja ohjeita ja määräyksiä. Näistä asioista löytyy tietoa mm. tämän oppaan liitteistä sekä tämän luvun lähdeluettelossa mainituista lähteistä.

Suomen lipun käyttöä säätelevä vuoden 1978 lippulaki antaa jokaiselle kansalaiselle oikeuden kansallislipulla liputtamiseen. Virallisten liputuspäivien ja yleisten liputuspäivien lisäksi liputtaa voi muissakin yhteyksissä. Maanpuolustusjuhlassa, kuten myös piirin ja yhdistyksen juhlassa on

luonnollisesti oikeus ja jopa velvollisuus liputtaa järjestölippujen ohella myös kansallislipulla.

Järjestölipun käyttöä koskevat samat määräykset kuin lippujen käyttöä yleensäkin. Järjestölippujakin on siis käsiteltävä arvokkaasti.

Järjestölippua ei yleensä käytetä ilman Suomen lippua. Tästä on kuitenkin poikkeuksena lippulinna, joka kootaan joko pelkästään Suomen lipuista tai järjestölipuista. Lippurintamassa Suomen lippua käytettäessä se asetetaan järjestölippujen edelle.

Paikasta toiseen avointa lippua siirrettäessä tangon tulee olla kantimesassa ja lipun alareunasta on pidettävä kiinni. Lippu on kuitenkin pyrittävä siirtämään käärittynä.

Lippua ei saa jättää esim. seinustaa vasten nojaamaan avattuna. Liput on seremonian päätyttyä vietävä sivummalle käärittäviksi ja poiskuljetettaviksi.

Kantolippu on pysyvästi kiinnitetty **tankoon**, mutta lippunaruilla nostetaan lippu **salkoon**. Valitettavasti *Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017)* käyttää ”tankoa” myös salkolippujen kohdalla.

Yleisimpiä normaalilippujen käyttövirheitä ovat

- Suomen lippu unohdetaan salkoon liputusajan päätyttyä
- lippua käsitellään huolimattomasti ja taitamattomasti nostamisen ja laskeamisen yhteydessä
- lippua ei vedetä ylös saakka kärkinupin juureen ja/tai jätetään roikkumaan löysälle kiinnitettyihin naruihin
- Suomen lippu sijoitetaan väärin muiden lippujen joukossa
- lippua säilytetään sen arvoa alentavalla tavalla.

■ LIPUTTAMINEN SUOMEN LIPULLA

Asetus liputuksesta Suomen lipulla 26.5.1978/383 (*liite 2*) antaa tarkemmat tiedot kansallislipulla liputtamisesta.

Virallisia liputuspäiviä ovat:

- helmikuun 28. päivä, Kalevalan päivä, suomalaisen kulttuurin päivä;
- toukokuun 1. päivä, vappu, suomalaisen työn päivä;
- toukokuun toinen sunnuntai, äitien päivä;
- kesäkuun 4. päivä, puolustusvoimain lippujuhlan päivä;
- kesäkuun 20. päivän ja 26 päivän välinen lauantai, juhannus, Suomen lipun päivä;
- joulukuun 6. päivä, itsenäisyyspäivä;
- päivä, jolloin toimitetaan valtiolliset vaalit, kunnallisvaalit, Euroopan par-

lamentin edustajien vaalit tai neuvoa-antava kansanäänestys koko maassa;

- päivä, jolloin tasavallan presidentti astuu toimeensa.

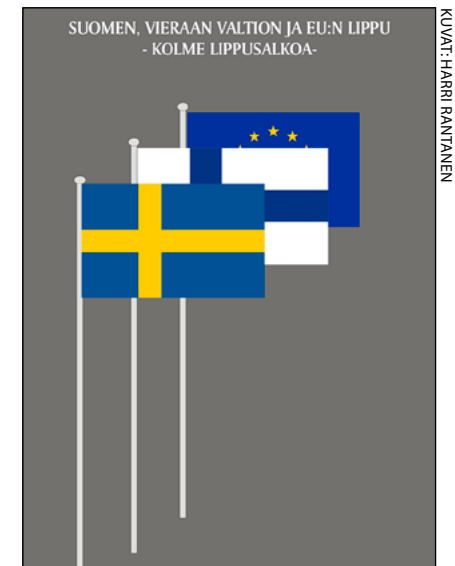
Vakiintuneita liputuspäiviä ovat näiden lisäksi

- helmikuun 5. päivä, J.L. Runebergin päivä
- maaliskuun 9. päivä, Minna Canthin päivä, tasa-arvon päivä
- huhtikuun 9. päivä, Mikael Agricolan päivä, suomen kielen päivä
- huhtikuun 27. päivä, kansallinen veteraanipäivä
- toukokuun 12. päivä, J.V. Snellmanin päivä, suomalaisuuden päivä
- toukokuun kolmas sunnuntai, kaatuneitten muistopäivä
- heinäkuun 6. päivä, Eino Leinon päivä, runon ja suven päivä
- lokakuun 10. päivä, Aleksis Kiven päivä, suomalaisen kirjallisuuden päivä
- lokakuun 24. päivä, YK:n päivä
- marraskuun 6. päivä, ruotsalaisuuden päivä (”svenska dagen”)
- marraskuun toinen sunnuntai, isän päivä

Suomessa jokaisella on oikeus liputtaa Suomen lipulla muulloinkin, kunhan liputusta koskevia sääntöjä noudatetaan.

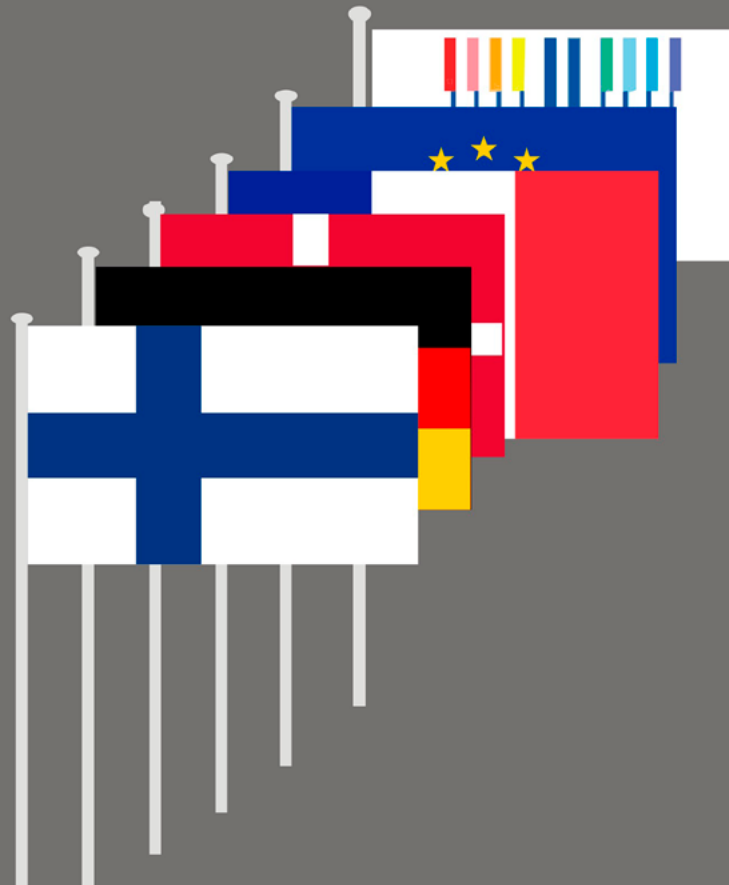
Liputus alkaa kello 8.00 ja päättyy auringon laskuun, kuitenkin viimeistään kello 21.00. Poikkeuksen muodostaa juhannus, jolloin liputus aloitetaan juhannusaattona kello 18.00 ja lopetetaan juhannuspäivänä kello 21.00.

Itsenäisyyspäivänä sekä eräinä muina päivinä liputus päättyy kello 20.00. Mikäli liputus jatkuu pimeällä, on tyylikästä valaista lippu.

KUVAT: HARRI RANTANEN

LIPUTTAMINEN EU-LIPULLA

LIPPURIVISTÖSSÄ EU-LIPUN PAIKKA MÄÄRÄYTYY SITEN, ETTÄ LIPPU TULEE ERI VALTIOIDEN LIPPUJEN JÄLKEEN. LIPUN PAIKKA ON SAMA KUIN MUIDEN KANSAINVÄLISTEN JÄRJESTÖJEN LIPPUJEN. ESIMERKIKSI SUOMEN, SAKSAN, RANSKAN, TANSKAN, EU:N JA YRITYKSEN LIPULLA LIPUTETAAN KUUDEN LIPPUSALON RIVISTÖSSÄ SEURAAVASTI:

- LIPPURIVISTÖ EDESTÄPÄIN KATSOTTAESSA, ENSIN SUOMI JA MUUT VALTIOT RANSKANKIELISEN AAKKOSJÄRJESTYKSEN MUKAISESTI -

SUOMI, SAKSA, TANSKA, RANSKA, EU, YRITYSLIPPU
ALLEMAGNE (SAKSA) DANEMARK (TANSKA) FRANCE (RANSKA)

ERI MAIDEN LIPPUJEN ARVOJÄRJESTYS

Useamman lipun ollessa rivissä syntyy monesti epäselvyyttä siitä, miten kuvataan niiden keskinäistä järjestystä. Mikä on ”vasen” ja mikä ”oikea”. Tässä suhteessa noudatetaan heraldiikan sääntöjä, jolloin **näkökulma on aina kuvitteellisen lipunkantajan**. Tällöin siis heraldisesti katsottuna oikeanpuoleinen lippu on katsojan kannalta vasemmanpuoleinen.

Kun liputetaan useamman maan kansallislipuilla, on Suomen lippu aina arvokkaammalla paikalla. Esimerkiksi kolmen lipun osalta tämä tarkoittaa keskimmäistä paikkaa. Mikäli lippuja on useampia, Suomen lippu on ensimmäisenä (äärimmäisenä oikealla). Muut liput ovat ao. maiden ranskankielisten nimien mukaisessa järjestyksessä.

Sisäministeriön tarkempi ohjeistus on *liitteenä 3*.

LIPUTUS EU-LIPULLA

Sisäministeriö toteaa EU-lipun käytöstä seuraavaa:

Tämän lipun käytöstä ei ole kansallisia säädöksiä tai määräyksiä. Sisäministeriö on kuitenkin eräissä yhteyksissä suosittanut liputtamista EU-lipulla mahdollisuuksien mukaan kansallislippumme rinnalla. Esimerkiksi toukokuun 9. päivänä vietettävänä Eurooppa-päivänä on suositeltu liputtamista myös EU-lipulla. Liputtaminen kahdella lipulla edellyttää kahta lipputankoa.

Liputtaminen EU-lipulla on perusteltua erityisesti silloin, kun liputuksen aihe liittyy EU:n toimintaan tai liputtamisesta annetaan EU:n piirissä yhteinen suositus. Muu EU-lipun käyttö liittyy yleensä vierailuihin tai kokouksiin, joihin tulee osallistujia EU-instituutioista tai EU-maista.

LIPUNNOSTO JA -LASKU

YLPALVO 2017 (kohdat 367–371) ohjeistaa **seremoniallisen lipunnoston ja lipunlaskun** seuraavasti:

Juhlallisessa lipunnostossa kaksi lipunnostajaa asettuu lipputankon kummallekin sivulle rintamasuunta tilaisuuteen osallistuvaan osastoon päin. Takaa katsottuna vasemmanpuoleisella lipunnostajalla on lippu laskotettuna käsivarsillaan. Ennen tilaisuuden alkua toinen lipunnostajista irrottaa lippuliinan tangon tyvestä olevasta haasta ja solmii tai kiinnittää lipun valmiiksi lippuliinaan.

Kun lipunnosto alkaa, osaston johtaja ilmoittaa NOSTAMME LIPUN ja komentaa ASENTO, (ETEEN – VIE), HUOMIO – KATSE OIKEAAN – PÄIN. Tällöin yleensä soitetaan puolustusvoimien kunniamarssi tai rummutetaan. Komennolla PÄIN lipunnostajat kääntyvät lipputankoon päin. Oikealla puolella oleva lipunnostaja tarttuu lippuliinaan ja nostaa lipun rauhallisesti tankoon. Toinen kannattaa lippua niin, ettei se pääse koskettamaan maahan,

pitää noston aikana lippuliinan kireällä ja auttaa noston päätyttyä lippuliinan kiinnittämisessä hakaan. Sen jälkeen lipunnostajat astuvat askeleen takaviistoon lipputangon sivuilla rintamasuunta tankoon päin ja tekevät yhtä aikaa kunnianosoituksen.

Kun soitto päättyy tai lippu on nostettu, komennetaan KATSE ETEEN – PÄIN, (OLALLE – VIE) (JALALLE – VIE), LEPO. Sen jälkeen lipunnostajat poistuvat saamiensa ohjeiden mukaisesti.

Lipunlaskun alkaessa joukon johtaja ilmoittaa LASKEMME LIPUN ja komentaa ASENTO, (ETEEEN – VIE) HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN. Tällöin yleensä soitetaan puolustusvoimien kunniamarssi tai rummutetaan. Lipunlaskijat irrottavat lippuliinan haasta ja oikeanpuoleinen laskee lipun rauhallisesti alas. Vasemmanpuoleinen lipunlaskija ottaa lipun vastaan käsivarsilleen ja huolehtii siitä, ettei lippu kosketa maata. Kun lippu on laskettu, soitto päättyy ja osaston johtaja komentaa KATSE ETEEN – PÄIN, (OLALLE – VIE) (JALALLE – VIE), LEPO.

Komennon jälkeen lippu irrotetaan lippuliinasta, joka kiinnitetään hakaan. Lippu laskostetaan välittömästi laskun jälkeen tai joukon poistuttua siten, että lipun ristien keskusta jää päällimmäiseksi sekä liittimet ja narut jäävät vapaiksi.

Järjestettäessä lipunnosto tai -lasku, jossa ei ole paikalla aseellista sotilasosastoa tai soittokuntaa, menetellään edellä olevia ohjeita tarkoituksenmukaisesti soveltaen.

■ SUOMEN LIPUN SÄILYTYS TAITETTUNA

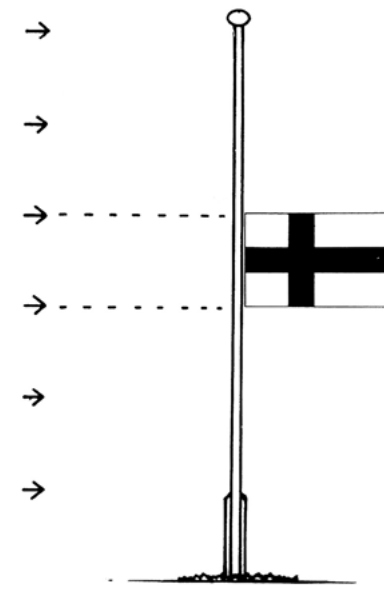
Suomen lippu säilytetään taitettuna siten, että siitä näkyy vain sininen kangas. Lipun taittamiseen tarvitaan kaksi henkilöä, jotka menettelevät seuraavasti:

- tartutaan lipun lyhyihin sivuihin (”päätyihin”)
- käännetään ensin pituussuunnassa toiselta puolelta valkoinen kangas ylös
- toistetaan tämä toimenpide myös toiselta puolelta
- taitetaan lippu pituussuunnassa riittävän monta kertaa kahtia, jotta siitä tulee täysin sininen neliö

■ SURULIPUTUS

Suruliputuksen ohjeistus on esitetty tiiviisti ja selkeästi *Yleisessä palvelusohjesäännössä (YLPALVO 2017, kohdat 372–373)*:

Suruliputus toimeenpannaan vainajan kuolinpäivänä. Liputus alkaa siitä hetkestä, jolloin kuolemantapaus on saatu tietoon ja kestää kyseisen päivän loppuun lipunlaskuun asti. Jos kuolemantapaus on sattunut tai siitä on saatu

Lipun alareuna on silloin suunnilleen tangon puolivälissä, paitsi seinätangossa, jossa lippu on keskellä tankoa siten, että lipun ja tangon keskikohdat yhtyvät. Lippua laskettaessa se nostetaan ensin ylös asti ja lasketaan vasta sitten alas. Siten osoitetaan vainajalle viimeinen tervehdys.

■ LIPPUSAATTUE JA LIPPUVARTIO

Lippu on joukon yhteenkuuluvuuden tunnus, jota pitää aina käsitellä kunnioittavasti. Kun aikoinaan lippuja tuotiin taistelulentille, lipunkantajan (”vännrikin”, saksan kielen *Fähnrich*-sanasta) tuli puolustaa sitä hengellään.

Kannettavalla lipulla on edelleen yleensä lippuvartio, joka muodostuu lipunkantajasta sekä yleensä kahdesta lippuvartijasta (lippu-upseereista). Tämä perinne juontaa ajoilta, jolloin lippua saattoi joutua konkreettisesti puolustamaan taistelussa. Lipunkantajallahan oli tähän vain rajoitetut mahdollisuudet ja tarvitsi avukseen aseistetun lippuvartion.

Lippusaattue on sotilasosasto, joka on määrätty tähän tehtävään. Katso tarkemmin *YLPALVO 2017, luku 7.2*.

Lippuvartio voi olla siviili- tai sotilassasuinen, mutta kaikki henkilöt noudattavat samaa tyyliä.

Sotilaspukuisilla lippuvartijoilla on aseistuksenaan joko miekat tai pistoolit. Miekkaotteita on käsitelty luvussa ***Paraatit ja ohimarsit***.

Suomen lipun siviiliasuiset lippuvartijat käyttävät sinivalkoisia airutnauhoja. Airutnauhan valkoinen osa on sinisen yläpuolella.

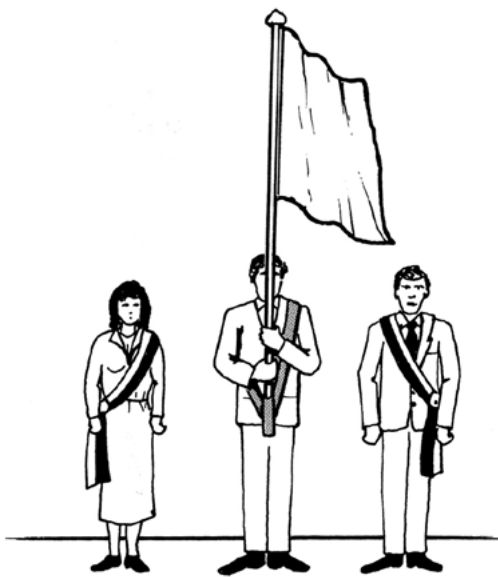
Yhdistys- tai järjestölipun lippuvartiolla voi olla myös esimerkiksi ko. lipun väreissä olevat nauhat.

tieto sellaisena ajankohtana, jolloin lippua ei voida enää nostaa tankoon, suoritetaan suruliputus seuraavana päivänä.

Hautajaispäivänä suruliputetaan aamusta alkaen siunaustilaisuuden päättymiseen asti, minkä jälkeen lippu nostetaan ylös jäljellä olevaksi liputusajaksi. Jos liputuksen kohteena olevan kuolin- tai hautauspäivä sattuu viralliseksi liputuspäiväksi, silloinkin liputetaan suruliputuksena. [...]

Suruliputuksessa lippu nostetaan ensin ylös asti ja lasketaan sitten tangon mitan kolmasosan verran alas-

Lippuvartio
siviiliasuisena.

PIIRROS: HARRI RANTANEN

Airutnauha kulkee naisilla vasemman ja miehillä oikean olkapään yli. Mikäli lippuvartijoina ovat nainen ja mies, nainen asettuu lipun oikealle puolelle.

Sotilaskotiasun kanssa ei käytetä airutnauhoja.

Lippuvartion vaihtaminen

Mikäli lippuvartio joutuu toimimaan pidempään, on syytä määräajoin vaihtaa sekä lipunkantajaa että lippuvartijoita. Vaihdon suorittamisen kuvaus: YLPALVO 2017, kohta 395.

■ KANTOLIPULLA TERVEHTIMINEN

Kunnianosoituskohteet lipuilla

Suomen lippu tekee kunniaa vain

- tasavallan presidentille ja vieraan valtion päämiehelle
- Maamme-laulua tai vieraan maan kansallislaulua esitettäessä
- hautausaatossa olevalle vainajalle sekä
- vainajaa siunattaessa ja hautaan laskettaessa

Järjestöliput tekevät kunniaa edellä olevan lisäksi

- omaa maakuntalaulua tai järjestön kunniamarssia esitettäessä
- Suomen tai vieraan valtion lipulle sitä ohitettaessa, juhlapaikalle tuottaessa sekä sitä nostettaessa tai laskettaessa
- järjestön omaa seppelettä laskettaessa
- muistettaessa juhllisesti vainajaa hiljaisella hetkellä
- ohimarssissa ohimarssin vastaanottajalle

Eläköön-huudon isänmaalle ajaksi liput nostetaan kantoasentoon. Liput tekevät tässä yhteydessä kunniaa vain seuraavissa tapauksissa

- Suomen lippu, jos eläköön-huudon jälkeen soitetaan Maamme-laulu
- järjestöliput, jos eläköön-huudon jälkeen soitetaan Maamme-laulu, Porilaisten marssi tai oman järjestön kunniamarssi.

■ LIPPUOTTEET

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017, kohdat 390–394) kuvaa lippuotteita seuraavasti:

Lippu nostetaan kantoasentoon komennolla OLALLE – VIE. Lipunkantaja nostaa lipun vasemman olan yli ripustettuun lipunkantimeen siten, että lippu on pystysuorassa vartalon keskikohdalla. Kantaja pitää lipun varresta kiinni molemmin käsin vasen nyrkki olkapäiden korkeudella ja oikea nyrkki vartalon keskikohdalla [...].

Lippu viedään jalalle komennolla JALALLE – VIE. Lipunkantaja nostaa lipun kantimesta ja laskee lipun pystyyn oikean jalkateränsä viereen, jalkaterän ulkopuolelle. Lipunkantaja pitää oikealla kädellä kiinni lipun tangosta

Lippu olalla (kantoasennossa), kunniantekoasennossa ja jalalla. Oikealla lipun kantotapa lakki pästä otettuna.

KUVA: PUOLUSTUSVOIMAT

niin korkealta, että hän saa siitä luonnollisen otteen ja vasemmalla kädellä oikean yläpuolelta siten, että kyynärvarsi on vaakasuorassa asennossa ja käden selkä osoittaa eteenpäin.

Komennettaessa LAKKI – PÄÄSTÄ lipunkantaja nostaa lipun pystysuoraan vartalon eteen, tanko jalkaterien väliin, ottaa lakin oikealla kädellään päästä ja asettaa sen vasemman kätensä varaan. Päähineen oikea reuna on peukalon ja etusormen välissä, päällinen eteenpäin ja kokardi oikealle. Lipunkantaja tarttuu sen jälkeen oikealla kädellä lipun tangosta aivan vasemman käden alapuolelta.

Komennolla LAKKI – PÄÄHÄN lipunkantaja vie päähineen oikealla kädellään päähän ja siirtää lipun takaisin vartalon oikealle puolelle.

Paikallaan oltaessa lippu tekee kunnianosoituksen komennolla HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN. Komennon valmistavalla osalla lipunkantaja kääntyy etuoikeaan ja suoritusosalla PÄIN kallistaa lipun hitaasti suoraan eteenpäin alas, kunnes tanko on [...] 45 asteen kulmassa. Kallistaessaan lippua lipunkantaja työntää kantimessa olevan tangon vartalonsa ohitse oikealle, siirtää vasemman kätensä lipun tankoa myöten suoraksi eteen ja oikeaa kättään alaspäin niin paljon, että ote lipusta tulee tukevaksi ja ottaa vasemmalla jalalla lyhyen askeleen eteenpäin.

Heti kallistamisen jälkeen lippu nostetaan hitaasti entiseen asentoonsa, vasen jalka siirretään takaisin toisen viereen ja lipunkantaja palaa alkuperäiseen asentoonsa. Lippu voi tehdä kunnianosoituksen myös ilman komentoa. Lipun ollessa jalalla kunnianosoituksen alkaessa sitä kohotetaan sen verran, että lipun kallistaminen on mahdollista.

Liikkeessä oltaessa lippu tekee kunnianosoituksen siten, että lipunkantaja kallistaa kantimessa olevan lipun hitaasti suoraan eteenpäin alas noin 45 asteen kulmaan. Kunnianosoitus alkaa noin kymmenen metriä ennen kunnianosoituksen kohdetta ja päättyy lipun mentyä vastaanottajan ohi.

■ LIPPULINNA JA LIPPURINTAMA

Järjestölippujen keskinäinen järjestys

Yleinen lippujen keskinäinen ryhmitys lippulinnassa on

- järjestävä organisaatio (yhdistys, liitto tms.)
- muut liitot, piirit ja paikallisyhdistykset.

Maanpuolustustapahtumissa, joskus jopa Puolustusvoimien järjestämisessä, on vuosien varrella ajoittain ollut sekaannusta, kun järjestölippujen keskinäisestä järjestyksestä on vallinnut erilaisia käsityksiä. Jokin järjestö on esittänyt sille kuuluvan ”arvokkaampi” tai ”mieluisampi” paikka kuin jollekin toiselle. Jotta välttyttäisiin tällaisesta jatkossa, on myös siviililuonteisissa tilaisuuksissa syytä noudattaa Puolustusvoimien ohjetta (liite 4).

Lippulinna

Paraateja, ohimarsseja ja kulkueita varten voidaan muodostaa lippulinna joko pelkästään Suomen lipuista tai järjestölipuista. Järjestölippulinnaan ei saa sijoittaa Suomen lippua. Suomen lipun lippuvartio sijoitetaan lippulinnaan eteen.

Lippulinnassa liput ryhmitetään 2–4 -jonoon ilman lipunvartioita normaalein rivistöväleihin ja -etäisyyksiin.

Lippulinnaosastolla (= Suomen lipun lippuvartio sekä sen takana lippulinna) voi olla osaston johtaja, jonka paikka on Suomen lipun lippuvartion ja lippulinnan välissä, noin 2–3 metrin etäisyydellä molemmista.

Lippulinna ei suorita kunnianosoitusta paikalla eikä liikkeessä.

Pukeutumisessa noudatetaan puolustusvoimien ohjeita ja vakiintuneita etikettisääntöjä. Mikäli paraatin järjestäjä ei toisin käskä, asuna on tumma- tai virkapuku kunniamerkein tai järjestön asu. Erityisesti lipunkantajien pukeutumisen tulee olla yhtenäinen (mm. päallystakin ja päähineen käyttö). Lipunkantajat käyttävät aina käsineitä (mustat nahkasormikkaat). Sateenvarjoja ei pidetä lippulinnassa.

Lippurintama

Lippurintamaa eli lippurivistöä käytetään yleisesti kunnianosoituksissa ja paraateissa silloin, kun lippujen määrä on vähäinen. Liput ryhmitetään yhteen riviin, alku- ja loppupäässä lippurintaman vartijat, joskin myös jokaisella lipulla voi olla oma lippuvartionsa.

Lippurintaman eteen voidaan asettaa Suomen lipun lippuvartio.

Lippurintamalla voi olla johtaja, jonka paikka on Suomen lipun lippuvartion ja rintaman välissä 1–2 m:n etäisyydellä molemmista.

Lippurintaman liput suorittavat kunnianosoituksen.

Lippulinna ja lippurintama.

KUVA: MIKA KUUTTI

■ LIPPujen KÄYTTÖ ERI TILAISUUksISSA

Lippujen käyttöä käsitellään myös myöhemmissä, eri tilaisuuksia koskevissa luvuissa sekä luvussa ”Toiminta merellisessä ympäristössä”.

Kaikkien tilaisuuksien osalta on muistettava, että osallistujien asun pitää olla mahdollisimman yhdenmukainen. Tämä takia järjestäjien tulee ohjeistaa mm. sitä, käytetäänkö päähinettä vai ei ja minkä väristä asua käytetään (yleensä musta/tumma).

Toimintaa lippujen kanssa on lisäksi harjoiteltava riittävästi.

Tuotaessa lippu juhla- tai vastaavaan tilaan, on lipunkantajan huomioitava oviaukkojen korkeutta ja varottava muita esteitä.

■ LIPUN HUOLTAMINEN, UUSIMINEN JA HÄVITTÄMINEN

Suomen lippu tulee säilyttää sen arvoa vastaavalla tavalla joko suorana, osittain laskostettuna (peitetynä) orrella tai taitettuna hyllyllä. Perinteisesti on todettu, että taitetusta lipusta sinisen värin pitäisi jäädä päällimmäiseksi.

Märkä lippu on kuivattava suorana ennen säilöön panoa. Likainen lippu pestään kotona tai kemiallisessa pesulassa, rypistynyt kangas tulisi siilitä (materiaalinäkökohdat huomioiden). Lipun rispaantuneet reunat ja ratkeilleet saumat voidaan korjata vain sellaisella ompeleella, joka ei erotu pohjakankaasta.

Kulunut Suomen lippu hävitetään arvokkaasti. Perinteinen ohje polttaa lippu ei sovellu nykyisiin polyesterikankaisiin lippuihin. Lipun voi hävittää leikkaamalla se pieniksi palasiksi ja poistamalla palat muutamassa erässä normaalin talousjätteen mukana. Palasista ei saa tunnistaa, että kyseessä on lippu. Lippua ei saa myöskään haudata maahan eikä mereen.

Kulunut järjestölippu korvataan uudella, samanlaisella lipulla. Vanha lippu säilytetään arvokkaalla tavalla tai lahjoitetaan sopivaan museoon. Uusittu lippu naulataan samaan tapaan kuin täysin uusikin lippu, mutta siunaamista ei yleensä suoriteta.

Mikäli lippu uusimisen myötä muuttuu, se voidaan naulauksen jälkeen siunata kuten täysin uusi lippu.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lippujen symboliikasta ja lippukulttuurista, ks. esimerkiksi eri kirjoittajien artikkelit teoksessa:

• Markus Anaja (toim.), *Lippu ja kunnia. Näkökulmia sotilasperinteeseen II.* (Sotilasperinteen Seuran julkaisuja 14). Sotilasperinteen Seura, Helsinki 2010.

Laki Suomen lipusta (liite 1).

Asetus liputuksesta Suomen lipulla (liite 2).

Sisäministeriö on vastuuviranomainen Suomen lippua ja sen käyttöä koskevissa kysymyksissä. Ministeriön verkkosivuilla on paljon tietoa:

• *Suomen lippu ja vaakuna* (<https://intermin.fi/suomen-lippu>).

Tietoa Suomen lipusta ja ohjeita liputtajalle. Suomalaisuuden liitto (<https://suomalaisuudenliitto.fi/liputus>).

Liputusoppaat, esimerkiksi

• Jari P. Havia & Pentti J. Mäntynen, *Liputusopas*. Tallinna-Kustannus, Helsinki 1998.

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017). (<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-opaat>).

Pääesikunta Henkilöstöosasto, Ohje AJ18134, 17.12.2013, *Veteraani-, maanpuolustus- ja perinnejärjestöjen lippujen keskinäinen järjestys Puolustusvoimien paraateissa.*

Kirkollisten toimitusten kirja. (<https://kirkkokasikirja.fi/>).

Maailman liput (<https://crwflags.com/fotw/flags/country.html>).

TOIMINTA MERELLISESSÄ YMPÄRISTÖSSÄ

Tämä luku on editoitu versio tekstistä, jonka Sininen Reservi ry / Mika Kuutti on koornut tätä julkaisua varten.

Toimintaympäristö

Merellinen toimintaympäristö eroaa monessa suhteessa maissa tapahtuvista menettelyistä. Tässä luvussa käsitellään merivoimien aluksilla ja siviilialuksilla toteutettavaa lipun käyttöä, lipun tervehtimistä ja juhraliputusta sekä huomionosoituksia. Lisätietoja löytyy luvun lopussa olevasta Lähteet ja kirjallisuus -osiossa.

Henkilökohtainen kunnianosoitus sota-aluksen lipulle

Sota-aluksen lippua tervehditään sota-alukselle noustaessa. Kaikki sotilasasuun pukeutuneet, niin maa-, ilma- kuin merivoimienkin sotilaat, tekevät henkilökohtaisen kunnianosoituksen lipulle. Tämä tapahtuu aluksen partaalla maihinkäynnin eli laakongin yläpäässä, juuri ennen kannelle siirtymistä. Kunnianosoitus tehdään ottamalla asento rintamasuunta lippua kohti, sotilaallisesti tervehtien. Samoin toimitaan, kun poistutaan alukselta. Myös muussa kuin sotilasasussa olevat henkilöt voivat tervehtiä aluksen lippua tekemällä asennon ja, rintamasuunta lippua kohti, kevyesti nyökäten. Mikäli aluksen kannella on vahtiupseeri vastaanottamassa vieraita, tervehditään häntä.

Huomionosoitukset, porras- ja huomiovihellys

Pursimiehen pilli on vanha ja perinteinen merenkulkijan varuste. Nykyäänkin se edustaa erityisesti sotalaivastojen perinnettä ja on edelleen käytössä. Pilliä käytetään edelleen huomionosoituksiin sekä osana käskyjä mm. lipun noston ja laskun yhteydessä sekä tervehdysten yhteydessä.

Sota-aluksen huomionosoituksia ovat porrasvahdin ja kivääriryhmän asettaminen. Aluksen koon estäessä asetetaan vain porrasvahti.

Suomessa merivoimien aluksilla tervehditään porrasvihellyksellä kaikkia kapteeniluutnantin/kapteenin arvoisia ja heitä vanhempia sotilashenkilöi-

Lipun tervehtiminen

tä. Myös oman aluksen päällikköä tervehditään porrasvihellyksellä, mikäli hän on upseeri.

Porrasvihellys puhalletaan vuorokauden ajasta riippumatta edellyttäen, että henkilö esiintyy sotilasasussa. Porrasvihellys alkaa henkilön astuessa maihinkäytävälle tai alusportaalle. Vihellys lopetetaan, kun hän on suorittanut henkilökohtaisen kunnianosoituksen lipulle alukseen noustuaan. Sama toteutetaan käänteisesti henkilön poistuessa aluksesta maihin tai veneeseen. Mikäli alukselle saapuu seurueena useita porrasvihellyksellä tervehdittäviä henkilöitä, kansivahti puhalttaa yhden porrasvihellyksen jatkaen tervehtimistä puhallusasennossa seisten, kunnes koko seurue on aluksella. Vastaavaa menettelyä käytetään käänteisesti seurueen poistuessa.

Porrasvihellyksen lisäksi huomiovihellyksellä (karkea pilli) tervehditään lipunnoston ja -laskun välisenä aikana oman laivueen komentajaa, merivoimien joukko-osastojen komentajia sekä kaikkia kommodoreja/everstejä ja kenraalikuntaan kuuluvia. Huomiovihellys puhalletaan aina ennen tervehdittävän henkilön maihinkäytävälle astumista ja porrasvihellyksen aloittamista. Huomio-vihellyksellä kaikki aluksen kannella ja lähialueella

olevat suorittavat kunnianosoituksen. Lepo-vihellys (karkea pilli) puhalletaan kun tervehdittävä on suorittanut kunnianosoituksen lipulle, ottanut vastaan aluksen päällikön ilmoittamisen ja/tai tarkastanut kivääriryhmän.

Lipunlaskun ja -noston välisinä aikoina tervehditään henkilöitä huomiovihellyksen sijaan suullisin Huomio- ja Lepo-komennoin.

Katselmuksessa sota-aluksen parras miehitetään, eli henkilökunta järjestyy aluksen partaalle keulasta lukien alkaen osaston vanhimmasta sotilaasta, kantahenkilökunta ja varusmiehet pituusjärjestyksessä.

Palvelus sota-aluksella

Sota-aluksella noudatetaan samoja määräyksiä ja ohjeita sisäpalveluksesta kuin kasarmiolosuhteissakin. *Laivapalvelusopas (LPO)* ja aluskohtainen laivoahje asettavat kuitenkin lisävaatimuksia ja tarkennuksia aluspalvelukseen.

Aluksella palvelevaa henkilöä tervehditään ennen aamukäskynjakoa ensimmäisen kerran tavattaessa. Aluksella vierailevaa sotilashenkilöä tervehditään ensimmäisen kerran tavattaessa myös aamukäskynjaon jälkeen. Sotilashenkilö ei tervehdi toimiessaan meri- tai torjuntavahtitehtävissä, taisteluvalmiuden tai hälytystilan aikana sekä harjoituksen aikana taisteluasemassa ollessaan. Aluksella palveleva henkilöstö on hyvin tuttu toisilleen, joten välit ovat monasti läheiset ja tuttavalliset.

Aluksen päällikkö vastaa aluksestaan ja sen henkilöstöstä kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa. Kokonaistoiminnan johtamisessa päälliköllä on apunaan I-upseeri sekä palvelus- ja toimialojen johtajat. Jakokirja on aluksen toimintaa säätelevä perusasiakirja, joka määrittää johtosuhteet ja henkilökunnan tehtäväpaikat eri tilanteissa. Jokaisella aluksen vakinaiseen henkilöstöön kuuluvalla on jakokirjaan merkitty tehtävä, jota hän vastuullisena hoitaa.

Saadessasi kutsun sota-alukselle varmistaudu reserviläisenä oikean asukokonaisuuden käytöstä. Tarvittaessa voi kysymykset esittää kutsun lähettäjälle. Maa-, ilma- ja merivoimien asukokonaisuuksiin rinnasteiset siviiliasut sekä kunniamerkkien käyttö niissä on kuvattu tarkemmin kirjan luvuissa Pukeutuminen eri tilaisuuksissa sekä Sotilaspuvut ja niiden käyttö.

Muista kohtelias ja kunnioittava käytös niin alusta, sen lippua kuin henkilöstöäkin kohtaan. Pyydä kansivahdilta lupa ennen alukselle nousemista ja toimi alukselta annettujen ohjeiden mukaisesti. Tarkemmat tiedot löytyvät tämän luvun lähdekirjallisuudesta.

Sota-aluksella käytettävät liput ja viirit:

Merivoimien alukset ovat valtionaluksia ja niissä käytetään kansallislippuna Suomen kielekkeistä valtiolippua (sotalippu). Alus on joko kulussa, ankku-

Ajolippu

Perälippu

roituna tai kiinnitettynä. Ankkurointiin rinnastetaan kiinnittyminen poijuun tai toiseen ankkuroituna olevaan alukseen. Aina sota-aluksen ollessa kulussa ajolippu on nostettuna aluksen kahvelissa, eli aluksen keskiosassa. Aluksen kiinnittyessä vaihdetaan ajolippu perälipuksi, kun ensimmäinen köysi on maissa tai ankkuri pohjassa. Vastaavasti perälippu vaihdetaan ajolipuksi, kun aluksen viimeinen köysi on irrotettu tai ankkuri on irronnut pohjasta. Perälippu on tyypillisesti kooltaan ajolippua suurempi.

Aluksella käytettävän ajolipun (kielekkeinen valtiolippu), lisäksi nostetaan vasempaan nostimeen aluksella olevan/vierailevan henkilön roolin mukainen päällikkyysslippu. Näitä ovat Tasavallan presidentin, puolustusministerin, Puolustusvoimain komentajan tai Merivoimien komentajan päällikkyysslippu. Mikäli em. henkilö saapuu alukselle aluksen ollessa kulussa, nostetaan päällikkyysslippu tai poistuttaessa päinvastoin.

Päällikkyysslippuviirejä ovat joukko-osaston komentajan, Merisotakoulun johtajan, laivueen komentajan, viirikön päällikön (tai vast.) tai ankkuripaikalla olevan vanhimman päällikön viiri. Lisäksi aluksella käytetään Tasavallan presidentin aluksella ollessa Tasavallan presidentin viiriä. Mikäli aluksen päällikkö poistuu alukselta satamassa tai ankkuripaikalla, kansainvälisten viestilippujen ensimmäinen korvausviiri korvaa päällikkyy sviirin.

Rainelippua käyttävät merivoimien kulkukannalle määrittämät ja purjehdukseen määrätty alukset. Se nostetaan aivan aluksen keulassa sijaitsevaan pystysuoraan rainetankoon. Se eroaa muista laivalla olevista lipputangoista ollen yleensä aluksen ainoa horisonttiin nähden pystysuorassa oleva tanko. Rainelippua käytetään ankkurissa ja kiinnitettynä ollessa keulalipputangossa samaan aikaan kuin aluksen perälippuna on kielekkeinen valtiolippu. Kun aluksen irrottaessa perälippu lasketaan ja ajolippu nousee, samaan aikaan lasketaan myös rainelippu.

Siviilialuksilla käytettävät liput ja tervehdykset

Siviilialuksen perälippua koskeva ohje on tietyiltä osin tarkoin lain säätämää. Kaikkien maiden lainsäädäntö noudattaa tässä asiassa kansainvälistä merioikeusyleissopimusta. Valtaosa liputustavoista perustuu vuosisatoja vanhoihin käytäntöihin. Niiden noudattaminen ei ole kaikilta osin pakollista, mutta se on osa hyvää merimiestapaa.

Suomalaisissa huvialuksissa käytetään lippuna joko Suomen kansallislippua tai veneily-yhdistyksen lippua (veneseuralippu). Veneily-yhdistyksen lippu on kansallislipun veroinen Suomen lippu, jota voi käyttää sekä Suomessa että ulkomailla. Suomen aluevesien ulkopuolella on suositeltavaa käyttää kansallislippua.

Rainelippu

Liikenteen turvallisuusvirasto Traficom vahvistaa hakemuksesta veneseuran lipun, jossa on seuran muista erottava lippumerkki/-tunnus. Ainoastaan vahvistettujen veneseuralippujen käyttö on sallittua. Muutamalla merillisellä reserviläisyhdistyksellä ja killalla on käytössään oma veneseuralippu.

Kun suomalainen alus, niin siviili- kuin sota-alus, vierailee ulkomailla, kohdemaan ns. kohteliaisuuslippu nostetaan ja lasketaan aluevesirajalla sekä satamassa ollessa silloin kun sotalippukin. Vierailtaessa ulkomaisessa satamassa, ko. maan kansallislippu pidetään nostettuna keulamaston oikeanpuoleisessa nostimessa.

Alusten tervehtiessä toisiaan ja suruliputuksessa lippu lasketaan 1/3 kahvelin ja partaan välisestä etäisyydestä. Kulussa oleva siviilialus voi tervehtiä kansainvälisen tavan mukaisesti lipullaan sellaista kulussa olevaa sotalusta, jonka mastossa on päällikkyy sviiri. Tällaiseksi alukseksi lasketaan myös Tasavallan Presidentin edustusalus, Kultaranta VIII. Lippu-tervehdys suoritetaan vain lähi-/näköetäisyydeltä ja mikäli olosuhteet sallivat turvallisen toteuttamisen. Merivoimien sota-aluksilla ei ole aina mahdollisuutta lippu-tervehdykseen vastaamiseen, esimerkiksi suoritettavan tehtävän luonteen vuoksi tai aluksella voimassa olevan hälytystilan aikana.

Lippu-tervehdyksessä tervehtivä alus laskee lipun partaan tasalle ja odotetaan, kunnes tervehdittävä sota-alus on vastannut omalla lipullaan. Tämän jälkeen lippu nostetaan takaisin ylös. Tervehdys voidaan tehdä myös irrottamalla tanko lippuineen telineestään ja pitämällä tankoa vaakatasossa vanaveden suuntaan.

Mesaanimaston huipussa tai kahvelissa olevalla lipulla tervehditään laskeamalla se alas noin kolmanneksen verran. Saman pursiseuran siviilialukset voivat myös tervehtiä lipulla toisiaan. Tervehdyksen osalta tulee muistaa, että se on vapaaehtoista. Tervehdykseen vastaaminen on kuitenkin hyvän merimiestavan mukaisesti velvollisuus.

Sota-alusten tervehdykset

Kulussa olevat merivoimien sota-alukset tervehtivät toisiaan parrasvihellyksellä, puhaltamalla huomio-vihellyksen tai merkkisoiton. Tervehtimisen jälkeen puhalletaan lepo-vihellys tai merkkisoitto. Mikäli alukset ovat lähteneet liikkeelle samasta satamasta tai samalta ankkuripaikalta kuluva vuorokauden aikana, tervehtimistä ei suoriteta. Tervehtimistä ei myöskään suoriteta aluksen ollessa hälytystilassa.

Virkaiältään nuoremman komentajan tai päällikön alus aloittaa tervehtimisen, kun alusten keulat ovat kohdakkain ja viheltää huomio-vihellyksen (karkea pilli). Vanhemman komentajan tai päällikön alus vastaa tervehdykseen komentosiltojen ollessa kohdakkain. Vastattuaan tervehtimiseen

vanhemman komentajan tai päällikön alus puhaltaa lepo-vihellyksen ja nuoremman alus vasta sen jälkeen. Tervehtimisen aikana siltahenkilökunta suorittaa kunnianosoituksen, ellei meneillään oleva vahtitehtävä sitä estä.

Kansainväliset viestiliput

Kansainväliset viestiliput eli signaaliliput ovat osa kansainvälisen viestikirjan (IMCO) sisältämää viestintäjärjestelmää, joka perustuu kansainvälisiin sopimuksiin. Viestikirjaa hallinnoi kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO. Jokaiselle latinalaisten aakkosten kirjaimelle ja numerolle 0–9 on oma lippunsa. Sen lisäksi useilla lipuilla on yksinään omia erityismerkityksiä ja lippujen yhdistelmillä erityismerkityksiä (esim. ammattimerenkulussa ja purjehduskilpailuissa). Viestiliput nostetaan maston vasempaan saalinkiin. Lisäksi eri maiden merivoimilla ja NATO:lla on oma koodistonsa käytettäessä viestilippuja.

Juhlaliputus sota- ja siviilialuksilla

Yleisinä suomalaisina liputuspäivinä ja erikseen määrätyissä tilanteissa sota-aluksilla käytetään suurta tai pientä juhlaliputusta. Juhlaliputuksia ovat sota-aluksilla suuri ja pieni juhlaliputus. Niitä käytetään vain lipun ollessa nostettuna. Pienessä juhlaliputuksessa nostetaan ajolippu kahveliini ja lisäksi kielekkeinen valtiolippu aluksen perälle. Suuressa juhlaliputuksessa nostetaan ajo- ja perälipun lisäksi viestiliput keulasta maston huiipun kautta ajolipun alapuolitse perään. Keulasta lukien viestiliput ja viirit liitetään toisiinsa aakkos- ja numerojärjestyksessä siten, että aina kahden kirjainlipun jälkeen sijoitetaan viiri (esim. AB1CD2). Juhlaliputuksessa ei käytetä T- ja X-lippuja. Itsenäisyyspäivänä erikseen määrätyissä tilanteissa auringon laskun jälkeen lasketaan viestiliput ja sytytetään juhlavalaistus.

Siviilialuksilla voidaan käyttää juhlaliputusta käyttäen vastaavasti yleisinä liputuspäivinä, mutta myös veneseuran juhlissa, omistajan tai aluksen merkkipäivinä ja muissa juhlatilaisuuksissa. Siviilialuksilla käytettävä aakkos- ja numerojärjestys on kolmen kirjainlipun jälkeen viiri (esim. ABC1DEF2). Kun alus juhlaliputtaa, on kansi siisti ja hyvässä järjestyksessä (esim. purjeet siististi käärittyinä ja kuivumassa olevat pyyhkeet si- sätiloissa).

Suruliputus sota-aluksella ja siviilialuksella

Sota-alukset suorittavat suruliputuksen pitämällä sotalipun, rainelipun ja erikoistapauksessa päällikkyyserkin puolitangossa. Kuten maissakin, lippu nostetaan ensin ylös ja lasketaan 1/3 tangon korkeudelle tai kahveliini ja partaan välisestä etäisyydestä. Suruliputuksen päättyessä lippu noste-

taan samoin ensin ylös ja lasketaan se sitten alas. Siviilialuksilla käytäntö on vastaava.

Kiinnitettynä siviilialus noudattaa maissa suoritettavaa yleistä tai yksityistä suruliputusta.

Aluksen omistajan kuolin- ja hautajaispäivänä suruliputettaessa pidetään aluksella myös hänen henkilökohtaisia viirejään puolitangossa. Mikäli kullussa oleva alus suruliputtaa, on aluksessa vainaja.

Tuhkauurnan mereen sirottelyn yhteydessä suruliputus aloitetaan aamulla, mikäli kyseessä on vainajan oma alus. Muussa tapauksessa suruliputus aloitetaan uurnaa alukseen tuotaessa. Suruliputus päättyy, kun uurna on haudattu tai tuhka siroteltu veteen.

Kohdattaessa suruliputettu alus, on hyvän merimiestavan mukaisesti kohteliasta laskea siviilialuksen oma lippu tervehdysasentoon ohittamisen ajaksi.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Puolustusvoimat, *Laivapalvelusopas LPO*, 2006.

Puolustusvoimat, *Merisotilaan käsikirja*, 2010.

Suomen Purjehdus ja Veneily ry, Lippukomitea, *Liputusohje 2020*. (<https://spv.fi/teema/liputus/>).

PARAATIT JA OHIMARSSIT

Paraatit ohimarsseineen ovat luonnollisesti yleensä Puolustusvoimien järjestämiä, jolloin reserviläisen ei tarvitse huolehtia niiden valmisteluista ja järjestelyistä. Järjestöjen suurempien juhlatilaisuuksien yhteydessä saattaa kuitenkin tulla tarve sisällyttää tämäntapaisia elementtejä juhlapäivän ohjelmaan ja siksi tässä oppaassa esitetään pelkistetyksi joitain huomioitavia seikkoja.

Liitteessä 4 on osia *Yleisen Palvelusohjesäännön* ohjeistuksesta. Tätä voidaan käyttää perustana omalle suunnittelulle, jossa pitää huomioida paikalliset olosuhteet, osallistujamäärä ja muut tapahtumakohtaiset seikat.

■ SUUNNITTELU JA VALMISTELUT

Kuten aina muulloinkin, suuren tilaisuuden suunnittelu ja valmistelu pitää aloittaa riittävän hyvissä ajoin. Juhlapaikan tai -kentän varaaminen on syytä tehdä ensimmäiseksi. Tällöin tulee varmistettua myös kiinteistön- tai maanomistajan lupa ko. tilaisuuden järjestämiseksi. Julkisella paikalla toteutettava yleisötilaisuus edellyttää lisäksi poliisin luvan.

Poliisin ja tarvittaessa pelastusviranomaisten kanssa on myös sovittava mm. liikenteenohjauksesta, järjestyksen ylläpidosta ja ensiavun järjestämisestä. Käytännössä tämä tarkoittaa järjestysmiesten ja ensiapuryhmien varaamista paikalle.

■ PUKEUTUMINEN JA KUNNIAMERKIT

Kun juhlapäivän ohjelmaan sisällytetään paraati- ja/tai ohimarsssiosuus, pitää määritellä pukeutuminen erikseen ”paraatijoukoille” ja yleisölle. Yleisön osalta pukukoodi luonnollisesti pätee vain järjestäjiin ja kutsuvieraisiin, suuren yleisön osalta ei voida antaa mitään ohjetta.

Kutsuvieraille lähetettävissä kutsuissa on mainittava pukukoodista sekä kunniamerkkien käytöstä.

Paraatiin osallistuvien osalta on tietysti mahdollista noudattaa kahta linjaa: erikseen sovittu osa käyttää esimerkiksi maastopukua ja muut ovat siviilipuvussa. Tältäkin osin on kuitenkin huolehdittava yhdenmukaisuudesta (päähineet, käsineet, tumma päällystakki tms.).

KUVA: JAANA SILJANDER

Naisten Valmiusliiton paraatiosasto.

■ RYHMITTYMINEN

Paraatiin osallistuvat henkilöt ryhmittyvät riviin (tarvittaessa pari- tai kolmiriviin) siten, että lippulinna tai lippurivi on ensimmäisenä. Mikäli mukana on sekä sotilas- että siviilipukuisia osallistujia, sotilaspukuiset seisovat ennen siviilipukuisia.

■ SULKEISJÄRJESTYS MIEKKAVARUSTUKSESSA

Reservin johtajat saattavat kunnivartiossa tai lippuvartiossa käyttää miekkavarustusta. Miekkaotteita ei kuitenkaan varusmiesaikana tai kertausharjoituksissa ole opetettu, joten asia on monelle vieras.

Minkä asujen kanssa voidaan käyttää miekkavarustusta?

Miekkavarustusta käytetään vain pukujen m58, m30 ja m51 kanssa (ei siis maastopuvun m91 tai m05 kanssa). Maastopuvun kanssa käytetään pistoolikoteloita. (Pääesikunnan ohje *Valtakunnallisten paraatien varustus ja aseistus*, AC8810, 22.6.2006).

Miekkavarustuksen käyttäminen maastopuvun kanssa on melko yleinen virhe ja vuosittain eteen osuu kuvia tilaisuuksista, joissa näin on toimittu.

Ohjeistus

Ohjeistus löytyi pitkään ainoastaan vuoden 1980 *Sulkeisjärjestysohjesääntöstä* (SulkO 1980). Koska tätä ohjesääntöä ei ollut yleisesti saatavilla ja siinä olleet kuvat huonolaatuiset, julkaistiin ohjeet uusine kuvineen vuonna 2011 ilmestyneessä *Maanpuolustajan juhla- ja seremoniaoppaassa*.

Vasta vuonna 2016 ilmestyi uusi *Sulkeisjärjestysopas*, jossa tämäkin asia ohjeistetaan. Nyt käsillä olevassa oppaassa on kuitenkin käytetty vuoden 2011 kuvat.

ASENTO JA LEPO

Asennossa miekka jalalla miekka on pystysuorassa vasemmalla sivulla kannattimessaan roikkuvassa tupessa. Miekan tuppi pidetään pystysuorassa asennossa alaspäin mahdollisimman suoraksi ojennetulla vasemmalla kädellä siten, että tuppi on peukalon ja etusormen välisessä haarukassa peukalon tukiessa tuppea takaa ja suoraksi ojennetun etu- ja keskisormen tukiessa sitä edestä. Oikea käsi on asennon edellyttämällä paikalla oikealla sivulla.

Levossa miekka jalalla pidetään miekkaa samoin kuin asennossa.

Asennossa miekka olalla miekka on vartalon oikealla sivulla pystysuorassa asennossa kahva alaspäin siten, että kahvan kädensuojus osoittaa eteenpäin ja käsivarsi on mahdollisimman suorana. Kädellä pidetään kahvasta niin, että peukalo on kädensijan takapuolella, etu- ja keskisormi sen etupuolella ja muut sormet vapaasti tukena. Miekan tupesta pidetään kiinni kuten asennossa miekka jalalla.

Levossa miekka olalla miekan kahva on vartalon keskikohdalla ja vasen kämmen on oikean päällä selkäpuoli eteenpäin. Miekan terä nojaa rintaa

Miekan vienti olalle vaiheet 1 ja 2 sekä asento miekka olalla.

ja oikeaa olkaa vasten. Miekan tuppi roikkuu vapaasti kannattimestaan vasemmalla sivulla.

Miekasta voidaan pitää kiinni myös siten, että peukalo on kahvan sisäpuolella ja kahvan nuppi etu- ja keskisormen välissä (nk kadettiote). Tämä tulee kyseeseen lähinnä silloin, kun ei tarvitse tehdä muita miekkaotteita kuin jalalle tai olalle vienti (lippu-upseerit, osasto).

MIEKKAOTTEET

Miekka viedään olalle komennolla OLALLE - VIE.

Komennon valmistavalla osalla tartutaan oikealla kädellä kahvasta takapuolelta, etu- ja keskisormi sen etupuolella ja muut sormet vapaasti koukussa. Miekka vedetään kämmenen leveyden verran ulos tupesta. Suoritusosalla miekka vedetään kokonaan ulos tupesta viemällä oikea käsi suoraksi ylös, jonka jälkeen miekka viedään olalle asennon edellyttämälle paikalle.

Miekka viedään jalalle (=pannaan tuppeen) komennolla JALALLE - VIE.

Komennon valmistavalla osalla miekka viedään vasemmalle puolelle ja työnnetään tuppeen siten, että terän kahvanpuoleista osaa jää noin kämmenen leveyden verran ulos tupesta. Miekan tuppeen suuntaamista autetaan kääntämällä katse alas tupen suuntaan ja tukemalla terä kevyesti vartaloon. Suoritusosalla käännetään katse suoraan eteenpäin ja painetaan miekka voimakkaasti tuppeen, jonka jälkeen oikea käsi viedään asennon edellyttämälle paikalle.

Asento miekka jalalla.

Kadettiote.

Tervehdys 1 (Katse oikeaan –)

Tervehdys 2 (– päin)

Komennettaessa HUOMIO, KATSE OIKEAAN - PÄIN miekka viedään komennolla HUOMIO pystysuoraan vartalon keskikohdan eteen ja kämmenen leveyden päähän siitä niin, että kahva on rinnan korkeudella. Peukalo on tällöin pitkin kädensijan vartalonpuoleista sivua ja miekan teräpuoli osoittaa vasemmalle. Komennon suoritusosalla PÄIN katse käännetään oikeaan ja miekka viedään alas siten, että käsivarsi on lopullisessa asennossaan kyynärpäähän asti kiinni vartalossa ja ranteen kohdalta 10 cm irti vartalosta. Ranne on koukistettuna kämmen eteenpäin niin paljon, että miekan kärki on n 15 cm maanpinnan yläpuolella etuviistossa oikealla.

Komennettaessa KATSE ETEEN - PÄIN käännetään komennon suoritusosalla katse suoraan eteen ja miekka viedään olalle tekemällä edellä esitetyt toimenpiteet päinvastaisessa järjestyksessä yhtäjaksoisesti sormien asentoa vaihtaen.

Miekalla tervehtiminen ja tervehtimiseen vastaaminen tehdään kuten komennolla HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN.

Jos koko osastolla on miekkavarustus, niin ainoastaan johtajat tekevät miekkaotteet, muilla on miekka olalla. Muuten menetellään sen mukaisesti, mitä osaston tervehtimisestä ja toiminnasta sotilaallisissa tilaisuuksissa on käsketty.

Komentaessaan miekkavarustuksessa oleva sotilas suorittaa myös itse kaikki miekkaotteet komentojensa mukaan. Mennessään ilmoittamaan osaston johtaja pitää miekkansa alhaalla. Pysähtyttyään esimiehensä eteen kolmen askeleen päähän hän vie miekan HUOMIO-asentoon ja takaisin alas, minkä jälkeen hän tekee ilmoituksen. Tämän tehtyään hän vie uudelleen miekan HUOMIO-asentoon ja takaisin alas.

Miekan ollessa paljastettuna ei tervehditä kädestä eikä ojenneta kirjallista ilmoitusta. Seuratessaan tarkastavaa esimiestä ilmoituksen tekijä pitää miekan koko ajan alhaalla.

MUU TOIMINTA

Marssittaessa oikea käsivarsi heiluu vapaasti suoraan eteen ja taakse. Liikumaton vasen käsi pitää tuppea pystysuorassa peukalon sekä etu- ja keskisormen avulla. Sormien lepuuttamiseksi voidaan miekkaa marssin aikana kantaa kadettiotteella. Tämä ote sopii erityisesti marssittaessa pidempiä matkoja silloin kun miekkaa ei tarvitse käyttää tervehtimiseen.

Komennolla LAKKI - PÄÄSTÄ

lippu-upseerit, joilla miekka on paljastettuna, ottavat päähineen vasemmalla kädellään päätä ja siirtävät miekan kahva LEPO-komennon edellyttämällä tavalla vartalon keskikohdalle. Päähinettä pitävä vasen käsi asetetaan oikean kämmenen päälle siten, että kämmenselkä on eteenpäin ja päähineen oikea reuna on peukalon ja etusormen välissä päällinen eteenpäin ja kokardi oikealle.

Kehotussanalla RUKOILKAAMME

lippu-upseerit pitävät miekan ja päähineen paikallaan, tekevät asennon ja kallistavat päänsä alaspäin siten, että katse suuntautuu eteen maahan kolmen metrin päähän kengänkärjistä.

Rukouksen päätössanalla AMEN

nostetaan ensin pää pystyyn normaaliin asentoon. ja tehdään sen jälkeen lepo.

Komennolla LAKKI - PÄÄHÄN

lippu-upseerit asettavat vasemmalla kädellään päähineen päähän ja vievät

miekan asennon edellyttämään paikkaan oikealle sivulle. Jos miekka on tupsessa, miekalla varustettu päällystö menettelee normaalisti komennon mukaan [eli vie lakin päähän oikealla kädellään ja jää seisomaan asentoon].

Huom. 1: Miekan pituus on suhteutettava kantajan pituuteen.

Huom. 2: Käskyllä ”Lepo – miekka olalla” miekan tupsu (*port-d'épée* (ransk.), ”portopee”) roikkuu kantajasta katsottuna käden etupuolella eli se on näkyvissä ”ulkopuolella”.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017). (<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat>).

Sulkeisjärjestysopas (SULKOPAS) 2016. (<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat>).

Valtakunnallisten paraatien varustus ja aseistus, (Pääesikunnan ohje AC8810, 22.6.2006).

MUISTOTILAISUUDET

■ KUNNIAVARTIOT MUISTOMERKEILLÄ JA SANKARIHAUDOILLA

Muistomerkillä pidettävässä tilaisuudessa käytetään joko tummaa pukua tai sotilaspukua. Tärkeintä on, että esiintyvä joukko on puettu yhdenmukaisesti.

Sotilaspuvun kanssa voidaan käyttää miekkavarustusta, mikäli kaikilla kunniaavartioon osallistuvilla henkilöillä on oikeus siihen (upseerit ja ali-upseerit). Muulloin käytetään pistooli- tai kiväärivarustusta. Myös aseistamaton kunniaavartio on mahdollinen.

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017, kohta 514) ohjeistaa kunniaavartion toiminnan seuraavasti:

Kunniaavartion vahvuus on kaksi tai neljä sotilasta. Se asetetaan sellaisiin sankaripatsaalla tai muulla muistomerkillä toimeenpantaviin seppeleenlaskuihin tai muihin tilaisuuksiin, joissa kunniakomppania tai -osasto on mukana ja muulloinkin harkinnan mukaan. Kunniaavartion varustus käsitetään erikseen.

Saavuttuaan paikalle kunniaavartio pysähtyy ja kääntyy kohteen kautta niin, että sillä on sama rintamasuunta kuin kohteellakin. Sen jälkeen kunniaavartio seisoo koko vartioaikansa levossa, ase olalla, lakki päässä ja käsinet kädessä.

Kunniaavartio ei tee kunnianosoituksia.

[...]

Vartio saapuu muistomerkille parijonossa tai jonossa takakautta. Vartijat pysähtyvät kukin paikalleen muistomerkillä - jos mahdollista, etummaisiet vartijat jalustan etureunan tasalle.

Vartion asettaja tai eturivin vasemmanpuoleinen vartija voi antaa hiljaisesti komennot: OSASTO SEIS, OJENNUS, LEPO.

Vartio seisoo kapeassa haara-asennossa, siviiliasuiset kädet sivuilla. Kunniaavartio ei tervehdi eikä suorita mitään muutakaan toimintoa tehtävänsä aikana.

Kunnianosoitus Kalevankankaalla.

Uusi vartio astuu vaihdettaessa edellisen vartion rinnalle askeleen päähän. Vanha vartio tekee tämän jälkeen täyskäännöksen muistomerkkiin päin ja poistuu parijonossa (jonossa) takakautta. Vartion asettaja tai edessä vasemmanpuoleinen vartija voi antaa hiljaisesti komennot ASENTO, TÄYSKÄÄNNÖS, TAHDISSA - MARS.

Uusi vartio ottaa edellisen vartion paikan.

Tarvittaessa järjestäjän on asetettava oppaita, jotka huolehtivat siitä, että kunniaavartion kulkuväylä pidetään avoinna ja muutenkin ohjaavat yleisöä.

Järjestäjän on myös huolehdittava siitä, että liikuntarajoitteisille henkilöille järjestetään mahdollisuuksien mukaan esteetön kulku seremoniapaikalle.

■ LIPPUJEN KÄYTTÖ MUISTOMERKILLÄ

Lippujen ryhmittäminen

Mikäli muistotilaisuudessa käytetään lippuja, ne ryhmitetään paikoilleen kunniaavartion asettamisen jälkeen joko vartioituina, lippulinna tai -rivistönä. Liput tuodaan yleensä paikalle yhtä aikaa avattuina, kantajat jono muodossa.

Lippuosastossa Suomen lippu on etummaisena, muissa tapauksissa se tuodaan järjestölippujen ryhmitettyä ja tehdessä kunnianosoituksen.

Osaston johtaja komentaa OSASTO - SEIS, KÄÄNNÖS OIKEAAN (VASEMPPAAN), OJENNUS, JALALLE - VIE, LEPO.

Kunnianosoituksen suorittaminen

Seppeleenlaskuseremoniaa edeltää yleensä hartaus, jonka ajaksi lipun tanko viedään jalkaterien väliin.

Järjestöliput suorittavat yleensä kunnianosoituksen niiden edustamien järjestöjen sepeleitä laskettaessa. Suomen lipulla suoritetaan kunniansoi-

*19.5.2013
Sepeleenlasku.*

tus vain, jos Maamme-laulua soitetaan seremoniaan liittyen. Lippurintama suorittaa kunnianosoituksen, mutta lippulinna ei.

Sepeleenlaskun ajaksi liput viedään olalle joko osaston johtajan komennolla ASENTO, LIPUT KANTOASENTOON tai Puolustusvoimien lippujoukueen johtajan aseita koskevalla komennolla ETEEN - VIE.

Seremonian jälkeen jäädään paikoilleen lippu olalla, kunnes osaston johtajan komennolla poistutaan paikalta sulkeisjärjestysmuodossa johonkin sivummalle lippujen kokoon käärimistä varten.

■ SEPPELEEN TAI KUKKALAITTEEN LASKU

Sepeleen laskijoilla (joita yleensä on 2–3) tulee olla yhdenmukainen asu, joko tumma puku tai sotilaspuku.

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017, kohdat 515 – 517) ohjeistaa sepeleenlaskua seuraavasti:

[...]

Sepeleen laskija seurueineen astuu kohteen luo. He tekevät kunnianosoituksen [= asento] ja ottavat lakin päästään. Sepeleenkantaja antaa sepeleenlaskijallesepeleenauhan luettavaksi. Sepeleen kantaja laskee sepeleen, ja sepeleenlaskija suoristaa sepeleenauhat. Sepeleenlaskijan astuttua takaisin sepeleenauhojen suoristamisen jälkeen seurue laittaa lakin päähänsä ja tekee kunnianosoituksen.

Muut tilaisuuden seuraajat aloittavat kunnianosoituksen sepeleen laskijan aloittaessa kunnianosoituksen ja lopettavat sen samanaikaisesti sepeleenlaskijan kanssa. He eivät ota lakkia päästään. Sepeleen laskijalla ja hänen seurueellaan on paraatipuku, ellei muuta ole käsketty. He pitävät koko ajan käsineet kädessään. Muita kuin puolustusvoimien sepeleitä tai kukkalaitteita laskettaessa sotilaat tekevät kunnianosoituksen.

Laskettaessa sepelettä sisällä menetellään edellä esitetyllä tavalla. Jos lakki on mukana, se pidetään koko ajan vasemmassa kädessä. Ne henkilöt, joilla on sepele oikeassa ja lakki vasemmassa kädessään tekevät kunnianosoituksen asennossa seisten.

Yksinkertaistettu menettely

Paikallisten olosuhteiden takia edellä kuvattua Puolustusvoimien virallista ohjetta saattaa joskus olla hankalaa noudattaa. Improvisointia voi silloin käyttää harkinnan mukaan, pääasia on, että seremonia toteutetaan **joustavasti ja tyylikkäästi**.

Kokenut reservin upseeri kuvaa aiemmin noudatettua menettelyä seuraavasti:

Sepeleenlaskijat astuvat kohteen luo. He tekevät kunniaa [= asento] ja ottavat lakit päästä. Sepeleenlaskija lukee sepeleen tekstin, kantajan kantatellessa sepelettä. Laskija siirtyy kohteelle ja laskee sepeleen sekä suorittaa nauhat ja palaa kantajan ja saattajan riviin. Sepeleenlaskijan astuttua takaisin sepeleen laskun jälkeen, laittavat laskijat lakit päähän ja tekevät kunniaa. Tämän jälkeen sepeleenlaskijat kääntyvät ympäri ja poistuvat.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017). (<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat>).

HENGELLINEN TYÖ – HAUTAJAISET – HÄÄT

Hengellinen (tai kirkollinen) työ on perinteisesti ollut tärkeällä sijalla Puolustusvoimissa sekä rauhan että – vielä korostetummin – sodan aikana. Maanpuolustustahtoon liittyy vahvoja eettisiä, osin uskonnollisia arvoja.

Varsinkin aiempina vuosikymmeninä hengellinen työ oli yleistä myös veteraani-, reserviläis-, maanpuolustus- ja perinnejärjestöissä. Paikalliset olosuhteet vaikuttavat siihen, missä laajuudessa ja minkä muotoisena hengellistä työtä tehdään eri puolilla Suomea.

Eräät edellisissä ja seuraavissa luvuissa käsitellyistä tapahtumista voidaan luokitella hengellisen työn piiriin kuuluviksi. Tässä luvussa on niiden lisäksi mainittu joitain toimintamuotoja, joita voi soveltaa vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan eri tilanteissa.

Maasotakoulun julkaisu *Sotilaan pyhät hetket* antaa runsaasti tietoa mm. tässä luvussa käsiteltävistä asioista ja niiden taustoista.

■ KENTTÄHARTAUUS TAI JUMALANPALVELUS

Kenttähartaus on myös vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön sopiva hengellisen työn muoto. Niinpä suurten tapahtumien kuten maanpuolustusjuhlien ohjelmaan sisällytetään usein jumalanpalvelus tai kenttähartaus.

Mikäli suuri yleisö voi osallistua tällaiseen tilaisuuteen, on järjestäjien sovittava toimitusta suorittavan papin kanssa siitä, että hän selkeästi ilmoittaa, minkä järjestön tilaisuudesta on kysymys.

■ SEPELPARTION LÄHETTÄMINEN

Mikäli tilaisuudesta lähetetään seppelpartio sankarihaidoille tai jollekin muistomerkillä, järjestäjien on huolehdittava sepeleiden hankkimisesta ja seppelpartion jäsenten valinnasta ja opastamisesta. Papin on huomioitava seppelpartion lähettämiseen liittyvät saatesanat.

Seuraavaksi seppelpartion lähettämisen ohjeistus Suomen Sotaveteraaniliiton oppaasta *Veteraanien kirkolliset juhlat*. Se antaa hyvän pohjan, kun suunnitellaan tällaista tapahtumaa ja siihen liittyvien saatesanojen sanamuotoa.

Kun seppelpartion lähettäminen tapahtuu jumalanpalveluksen yhteydessä, lähettäjä astuu päätössoiton jälkeen kirkon kuoriin ja seppelpartio hänen eteensä tai vierelleen. Partion jäsenillä, joita tulee olla vähintään kolme, on kaikilla tumma puku sekä kunniamerkit - - ja mustat käsineet.

Seppelpartion lähettäjä pitää lyhyen puheen, minkä jälkeen hän antaa partiolle tehtävän esimerkiksi näin:

”Seppelpartion jäsenet. Viekää sankarihaudalle tämä viestimme. Me kunnioitamme muistoanne ja tahdomme tehdä kaikkemme isänmaamme vapauden ja itsenäisyyden sekä maailman rauhan puolesta. Uskomme, että Suomen yllä saavat aina liehua vapaan maan tunnusmerkkeinä siniristiliput. Lähtekää nyt täyttämään tehtävääne.”

Sen jälkeen seppelpartio kääntyy kirkon pääoven suuntaan ja lähtee liikkeelle urkujen tai soitto-kunnan soittaessa Narvan marssia. Seurakunta nousee ja jää seisomaan, kunnes seppelpartio on kirkon ulkopuolella ja urut ovat vaienneet. Partion lähettäjä seisoo koko ajan paikallaan.

Seppelpartio voidaan lähettää myös muissa tilaisuuksissa. Sen tulee tapahtua joko juhlan alussa alkusoiton tai myöhemmin juhlapuheen jälkeen. Lähettämisessä noudatetaan soveltuvin kohdin edellä mainittua järjestystä.

■ KENTTÄEHTOOLLINEN

Kenttäehtoollisen järjestämisen aloitteentekijöinä voivat olla maanpuolustusjärjestöt, Puolustusvoimat tai kumpikin yhdessä. Kenttäehtoollisen esimerkkikaava on seuraava:

- Tilaisuuden avaus
- Lyhyt puhe
- Virsi
- Papin puhe
- Ehtoollisen jako
- Virsi
- Mahdollinen musiikkiesitys
- Kahvit sotilaskodissa / maastossa

Sopivat puitteet voidaan luoda esimerkiksi valmistamalla tilapäinen, puun rungoista tehty risti sekä sytyttämällä tulet tai soihdut. Puitteiden tulee olla sellaiset, että ne tukevat ehtoollisen viettoon keskittymistä ja luovat sisälön kanssa sopuosinnussa olevan ilmapiirin. Jos kenttäehtoollisen järjestää sotilaspappi, tilaisuus tapahtuu kirkkolain mukaan hänen ja viime kädessä kenttäpiispan valvonnassa ja luvalla.

Siviilipapin järjestämä ja johtama kenttäehtoollisen vietto tapahtuu aina kirkkolain määräämällä tavalla kyseisen alueen seurakunnan kirkkoher-

ran sekä viime kädessä hiippakunnan piispan valvonnassa alkaen siitä, että seurakunta anoo tuomiokapitulilta luvan tilaisuuden järjestämiseen.

■ JOULUTULET

Joulutulet ovat hengellisen työn varsin suosittu muoto. Tapahtuma järjestetään paikkakuntakohtaisesti ja usein joulukuun toisena torstaina. Tarkoituksena on koota ihmisiä yhteiseen hetkeen ja hiljentymään joulun odotukseen. Tapahtumaan voidaan reserviläisperheiden lisäksi kutsua lähiseudun asukkaita perheineen.

Joulutulien luonteva tapahtumapaikka on suomalainen luonto. Paikan tulee sijaita niin lähellä asutuskeskusta, että mahdollisimman moni voi tapahtumaan osallistua. Autojen pysäköintialueelta tai yleiseltä tieltä pitää helposti pystyä kulkemaan nuotiopaikalle.

Tilaisuuden järjestäminen vaatii maanomistajan luvan.

Ohjelmaan voi sisältyä esimerkiksi seuraavat kohdat: kokoontuminen parkkipaikalle, kävely roihukujaa pitkin nuotiopaikalle, tervetulotoivotus, lämmin glögi, makkaranpaisto tai muu ruokailu, joululaulu ja -evankeliumi, muuta jouluisia ohjelmaa, jouluvirsi.

■ HAUTAJAISET

Pukeutuminen ja kunniamerkkien käyttö

Reserviläisellä (alle 60-vuotiaalla) on oikeus käyttää sotilaspukua ammatitilallaan hautajaisissa, ei sen sijaan muissa hautajaisissa.

Tumma siviilipuku, valkoinen paita, musta solmio sekä mustat kengät ovat aina sopiva yhdistelmä. Taskunenäliinaa ei käytetä.

Vanhan tavan mukaan käytetään mustia käsineitä hautajaisissa. Mikäli kuuluu ryhmään, joka esimerkiksi laskee seppeleen tai kukkalaitteen, on sovittava yhtenäisestä pukeutumisesta.

Sotaveteraanien hautajaisissa noudatetaan erilaisia käytäntöjä kunniamerkkien suhteen. Yksiselitteisiä ohjeita ei voida antaa, vaan hautajaisten järjestäjät sekä paikalliset olosuhteet ja perinteet määräävät miten toimitaan. Yleinen tapa on kuitenkin, että veteraanien seppeleen tai kukkalaitteen arkulle laskevat henkilöt käyttävät kunniamerkkejä.

Muut henkilöt käyttävät kunniamerkkejä vain, mikäli niiden käytöstä on nimenomaisesti ilmoitettu ennakoon.

Hautajaiset sotilaallisin kunnianosoituksin (”sotilashautajaiset”)

Mikäli kuolleen sotilashenkilön (myös evp-henkilön) omaiset niin toivovat, voidaan järjestää hautajaiset sotilaallisin kunnianosoituksin eli ”sotilashautajaiset”.

YLPAALVO 2017, luku 8.4 ohjeistaa yleisen hautajaismenettelyn sotilaallisin kunnianosoituksin. Hautajaisjärjestelyistä laaditaan yksityiskohtainen suunnitelma, jonka perusteella tilaisuus voidaan toteuttaa arvokkaasti ja vainajaa kunnioittaen.

Reserviläisen tai muun maanpuolustusaktiivin hautajaiset

Siviilihautajaisiin liittyvät toimenpiteet ja niiden suunnittelu on esitelty mm. *Hautausoppaassa*, joka on mainittu tämän luvun lähdeluettelossa.

Mikäli omaiset niin tahtovat, voidaan reserviläiselle tai muulle, maanpuolustustyössä aktiivisesti mukana olleelle järjestää hautajaiset, joihin sisällytetään soveltuvin osin sotilashautajaisten piirteitä.

Tällöin tulevat lähinnä kysymykseen kunniamerkkityynyt, liput sekä mahdollisesti kunniaavartio arkulla.

Myös arkun verhoaminen Suomen lipulla (tässä tapauksessa kansallislipulla) on sallittua. Tällöin lippu laskostetaan pääpuolesta riittävästi (vähintään 10 cm), jotta siunatussa käytetty hiekka ei tule lipun päälle.

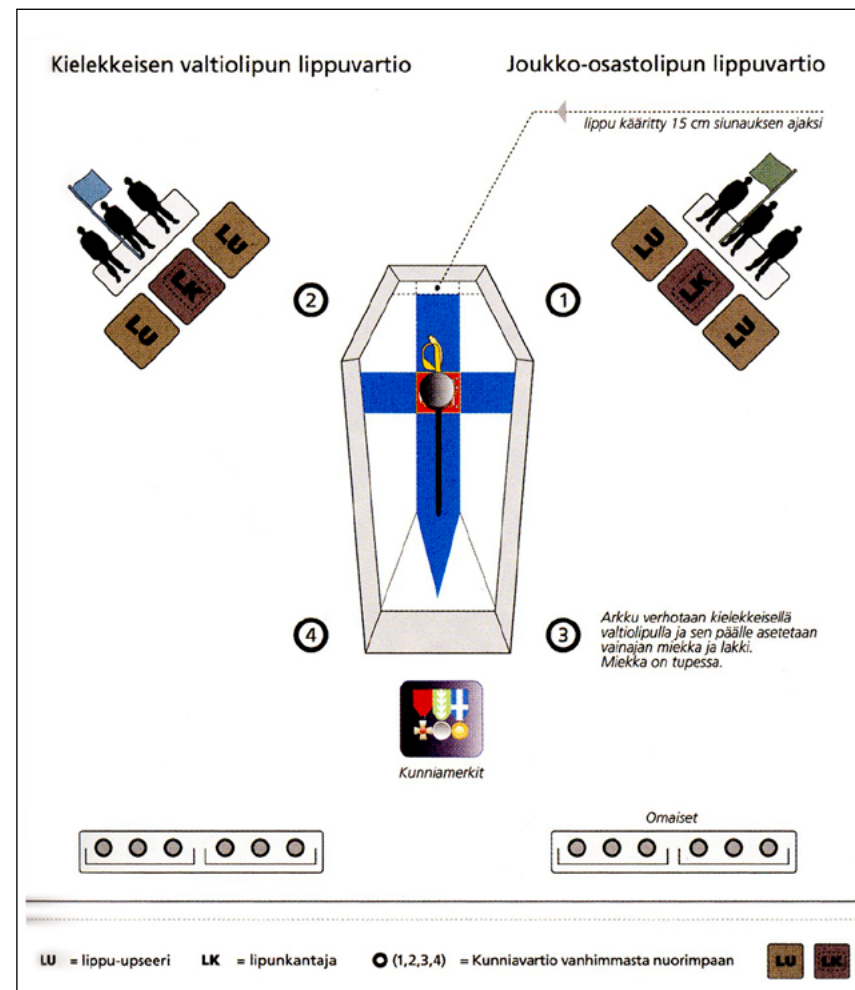
Kunniamerkkityynyt ovat yleensä mustasamettisia tyynejä tai tauluja, joihin vainajan kunnia- ja ansiomerkit kiinnitetään arvojärjestyksessä. Tyynejä voi olla useita. Ne asetetaan ennen siunaustilaisuuden alkua arkun eteen (lähinnä yleisöä) sopiviin telineisiin siten, että ne ovat lähes pystysuorassa.

Liput tuodaan niin ikään paikoilleen ennen siunaustilaisuuden alkua. Tilaisuudessa voidaan käyttää Suomen lippua ja/tai vainajaa lähellä olleiden järjestöjen lippuja. On suositeltavaa sijoittaa liput lipputelineeseen, jolloin ei tarvitse olla lippuvartiota. Myöskään lipuilla tervehtiminen jää tällöin pois.

Kunniamerkkityyny

KUVA: KARI JALVITIE

Sotilashautajaiset; kunniaavartion ja lippuvartioiden sijoittuminen.

Järjestölipuissa voidaan käyttää surunauhaa, mutta **ei koskaan** Suomen lipussa. Surunauha on mustasta harsokankaasta leikattu kapea nauha, joka taitetaan keskeltä ja kiinnitetään lipun nupin alapuolelle siten, että nauhan molemmat päät ovat yhtä pitkät ja että niiden pituus ei ylitä lipun korkeusmittaa.

Kunniaavartiolla on tumma puku ja se voi käyttää airutnauhoja. Voidaan myös sopia muusta tilaisuuteen sopivasta ja yhdenmukaisesta pukeutumisesta. Yleensä käytetään mustia käsineitä. Kunniaavartion toiminta noudattaa samanlaista menettelyä, kun on kuvattu tämän oppaan *Muistotilaisuuu-*

det. Vakiintuneen tavan mukaan vainajan lähin miespuolinen sukulainen seisoo vainajan vasemmalla puolella pään kohdalla ("lähinnä sydäntä").

Tilaisuuden päätyttyä ottavat seppeleenkantajat (tai -laskijat) seppeleet arkulta ja arkunkantajat saapuvat parijonossa arkun äärelle. Myös kunniamerkkitynyjen kantajat asettuvat paikoilleen. Yleensä näillä henkilöillä on mustat käsineet.

Mikäli liput osallistuvat hautausmaahan poistuvat ne ensimmäisenä keskikäytävää pitkin, Suomen lippu etummaisena. Muussa tapauksessa pappi poistuu ensimmäisenä ja hänen jälkeensä kunniamerkkien kantajat, arkku, omaiset, viralliset edustajat ja saattoväki.

Lippujen osallistuessa hautausmaahan, omaisten ja papin kanssa on sovittava siitä, mihin kohtaan kulkuetta ne asetetaan. Puolustusvoimien ohjeen mukaan liput kulkevat ensimmäisinä, mutta ne voidaan sijoittaa myös heti arkun jälkeen tai vasta omaisten jälkeen.

Mikäli arkku on verhottu Suomen lipulla, lippu poistetaan ja taitetaan ennen arkun hautaan laskemista.

Vainajaa hautaan laskettaessa liput – Suomen lippu mukaan luettuna – suorittavat kunnianosoituksen kantoasennosta.

Tapahtuman päätyttyä, kun loppuvirsi on laulettu, kääritään liput (myös Suomen lippu) tangon ympäri esimerkiksi vanhemman lipunvartijan hiljaisella komennolla LIPPU (LIPUT) KOKOON. Liput viedään käärittyinä pois joko vapaasti tai jonomuodossa.

Mikäli siunaustilaisuus ja hautaan lasku tapahtuvat eri aikoina, sovelletaan edellä kuvattua menettelyä tarvittavalla tavalla.

■ HÄÄT

Niin suuret juhlat kun häät aina ovatkin, olkoon ne sitten omat, ystävän tai sukulaisen, niiden suhteen ei tässä maanpuolustusväelle suunnatussa oppaassa ole tarpeen sanoa kovinkaan paljon. Häät ovat siviilijuhla, jossa toimitaan yleisten, siviilielämässä noudatettavien periaatteiden ja tapojen mukaisesti.

Reserviläisten ja muiden siviilihenkilöiden häissä ainoastaan ammattisotilaat voivat käyttää sotilaspukua.

Ammattisotilaiden häissä myös reserviläiset (alle 60-vuotiaat) voivat käyttää sotilaspukua. Yli 60-vuotialle tämä ei ole sallittua.

Sotilaan pyhät hetket -kirjassa kerrotaan lisää sotilashäiden perinteistä.

SA KUVA 1709-67

Miekkakuja

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Käytösoppaat, esimerkiksi

- Raili Malmberg, *Hyväksi tavaksi*. 5. painos. Otava, Helsinki 2001.
- Sirkka Lassila, *Käytöksen kultainen kirja*. 13. painos. WSOY, Helsinki 2004.

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO 2017). (<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat>).

Kirkollisten toimitusten kirja. (<https://kirkkokasikirja.fi/>).

Hautausopas Helsingin seurakuntayhtymä (<https://www.helsinginseurakunnat.fi/hautaansiunaaminen.html.stx>).

Jukka Seppänen & Vesa Aurén (toim.), *Sotilaan pyhät hetket*. Maasotakoulu, Lappeenranta 2011. (Luvut mm. sotilashäistä ja sotilashautajaisista). (<https://docplayer.fi/3343323-Sotilaan-pyhat-hetket-toimittanut-jukka-seppanen-vesa-auren.html>).

Veteraanien kirkolliset juhlat. Suomen Sotaveteraaniliitto, Helsinki 1992.

Sotilaan virsikirja. Pääesikunta Kirkollinen osasto, Helsinki 2018.

ERILAISET JUHLATILAISUUDET

■ YLEISTÄ SUUNNITTELUSTA

Itsenäisyyspäivä, muut kansalliset juhlapäivät, oman järjestön tai muun tahon vuosipäivä ja monet muut tilaisuudet antavat aiheita juhlatilaisuuden järjestämiseksi.

Juhlatilaisuuksia voi järjestää usealla eri tavalla:

- ohjelmallinen maanpuolustusjuhla
- juhlaseminaari
- vastaanotto / kahvitilaisuus / cocktailtilaisuus
- päivälliset

Edellä mainittuja voi myös tarvittaessa yhdistellä. Esimerkiksi seminaarin jälkeen voi olla vastaanotto tai päivälliset.

Kaikkien tilaisuuksien kohdalla hyvä suunnittelu on keskeinen. Alla on esitetty joitain neuvoja erilaisten tilaisuuksien järjestämiseksi.

Aika

- tarkistetaan, ettei aiotulle päivälle ole jo sovittu jokin muu, oman tilaisuuden kanssa ”kilpaileva” tilaisuus
- kellonaika määritellään niin, että työssä käyvät voivat osallistua ja että julkinen liikenne toimii

Paikka

- sopivan kokoinen tila (liian suuri näyttää tyhjältä, liian pieni ahtaalta)
- paikoitusmahdollisuudet
- julkisen liikenteen käyttö
- mieluiten esteetön kulku
- vaatesäilytys-, WC-, tarjoilu- ja vastaavien tilojen riittävyys
- ulkoliputuksen järjestäminen
- puhujakoroke, mikrofonit ja äänentoistolaitteet, esitystekniikka

Maanpuolustusjuhla ja yleisöä.

Osallistujat

Kun jokin järjestö järjestää juhlatilaisuuden, siihen kutsutaan luonnollisesti ”oma väki”, eli aktiivijäsenet. Tämän lisäksi on kohteliasta kutsua esimerkiksi oman yhdistyksen entiset puheenjohtajat ja mahdolliset kunniajäsenet.

Tärkeimpien sidosryhmien edustajia pitää myös huomioida. Tällaisia sidosryhmiä voivat olla mm. oman toiminta-alueen veljes-/sisar -yhdistykset, oman järjestön ylempi porras (esimerkiksi piiri tai liitto), kunta, joukko-osasto tai taloudelliset tukijat.

Kutsut ja niihin vastaaminen

Kirjalliset kutsut (kortit tai kirjeet) on syytä lähettää noin kuukautta ennen tilaisuutta. Kutsussa mainitaan mistä tilaisuudesta on kysymys, aika ja paikka sekä pukeutumisohteet. Kunniamerkkien mahdollisesta käyttämisestä tulee myös olla maininta, esimerkiksi ”Tumma puku, kunniamerkit” (koska tumman puvun kanssa ei saa käyttää pienoiskunniamerkkejä, ei ole tarvetta käyttää ilmaisua ”isot kunniamerkit”).

Kutsussa pitää mainita myös se, koskeeko kutsu yhtä vai kahta henkilöä. Sopivat ilmaisut ovat ”Kutsu yhdelle” tai ”Kutsu kahdelle” (tai *avec*). Jälkimmäisessä tapauksessa kutsuttu voi ottaa mukaansa puolisonsa, lapsensa tai tuttavansa. Mikäli kutsu osoitetaan ”Herra ja rouva NN”:lle, se on tarkoitettu vain kutsutulle puolisoineen.

Kutsuun pyydetään vastausta, sillä mm. istumajärjestyksen takia on tiedettävä, ketkä osallistuvat tilaisuuteen. Kutsuun merkitään ”VP [pp.kk.vvvv](#) mennessä sähköpostitse (puhelimitse)”. VP on lyhenne sanoista ”vastaus pyydetään”. Joskus käytetään myös vastaavaa ranskankielistä lyhennettä RSVP.

Isännät/emännät ja toimitsijat

On hyvissä ajoin selkeästi sovittava, kuka tai ketkä toimivat isäntinä ja/tai emäntinä.

Isäntien/emäntien avuksi ja tueksi tarvitaan erilaisia toimitsijoita, jotka vastaavat eri tehtävistä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi:

- juontaja
- kutsuvieraiden oppaat tai airuet (voivat samalla toimia järjestysmiehinä)
- näyttämörekvisiitan hoitajat / tuolien kantajat
- lippuvartiot
- tarjoiluhenkilökunta
- päivällisillä mahdollisesti *toastmaster* (ks. alla päivällisten kohdalla)

■ MAANPUOLUSTUSJUHLA TAI JUHLASEMINAARI

Ohjelman laatiminen

Ohjelman kesto on noin 1–1,5 tuntia. Tilaisuuden sisällön luonne määräytyy sen mukaan, mikä on syy tilaisuuden järjestämiseen ja mikä on sen kohderyhmä. Nimenomaan kohderyhmäajatteluun on syytä kiinnittää huomiota. Halutaanko järjestää juhla jo toiminnassa mukana oleville vai halutaanko tavoittaa myös muuta yleisöä? Jälkimmäinen olisi tietenkin suositeltavaa.

Jos noudatetaan jälkimmäistä vaihtoehtoa, monia vuosikymmeniä noudatettu ja ”perinteinen” kaava ei välttämättä ole paras mahdollinen. Runonlausunta, kansantanssi- tai voimisteluesitykset ovat sinänsä arvokkaita ohjelmanumeroita, mutta ne eivät välttämättä puhuttele tämän päivän nuorempaa polvea eivätkä yleensä ylitä median uutiskynnystä.

Ohjelman eri elementtien tulisi täydentää toisiaan ja ainakin osin olla ajankohtaisia. Viitteellisen annin lisäksi ohjelmassa olisi syytä olla informatiivinen osuus, olkoon se sitten juhlapuheen tai jonkun muun muodossa.

Hyvä vaihtoehto perinteiselle maanpuolustusjuhlalle on myös juhlaseminaarin tapainen tilaisuus, johon niin haluttaessa voidaan yhdistää pieni musiikillinen osuus. Esitelmien tai alustuksien sopiva määrä on 3–5.

Mikäli tilaisuuteen pyydetään virallisia tervehdyksiä (kaupunki/kunta, Puolustusvoimat, seurakunta, muu järjestö), näiden lukumäärää on syytä rajoittaa enintään kolmeen. Tervehdyksen kesto on noin 3 minuuttia ja tästä on selkeästi ennakkoon ilmoitettava tervehdyksen esittämisestä sovittaessa.

Improvisoituja tervehdyksiä tai puheita ei pidä sallia, sillä aikataulu on yleensä muutenkin koetuksella.

Kaikkien tilaisuudessa esiintyvien henkilöiden kanssa on sovittava erittäin hyvissä ajoin yksityiskohtaisesti heidän esityksensä sisällöstä ja kestosta, esitystekniikkaan liittyvistä vaatimuksistaan ynnä muista käytännön seikoista.

Musiikki

Jos tilaisuuteen kuuluu musiikkiosuus, on tarkoin harkittava sen esittäjiä ja esitettäviä sävellyksiä. Musiikin on sovittava tilaisuuden luonteeseen ja muuhun ohjelmaan.

Juhlatilaisuudet päättyvät usein yhteisesti laulettuun *Maamme lauluun*, jonka aikana yleisö seisoo. Nykyään näkee kuitenkin usein, että orkesteri soittaa istualtaan. Kuten Puolustusvoimien aiempi ylikapellimestari Arvo Kuikka on esittänyt, orkesterinkin kuuluisi seistä – siinä laajuudessa kuin tämä on mahdollista. Tästä järjestäjien kannattaa sopia orkesterin kanssa. (ks. *Piipari* 2/2009, 9).

Istumajärjestys

Kutsuvieraat ja keskeiset isännät/emännät (mahdollisesti *avec*) sijoitetaan ensimmäiseen (ja tarvittaessa toiseen) riviin. Pääisäntä ja tärkein kutsuvieras istuvat keskellä ja muut heidän sivuillaan.

Tarjoilu

Ennen varsinaisen juhlan alkua on usein kahvitarjoilu, mutta tämä ei ole välttämätöntä. Haluttaessa tällainen tarjoilu voidaan järjestää vasta juhlatilaisuuden jälkeen, jolloin vierailta on vielä mahdollisuus keskustella tilaisuuden ohjelmasta.

Tarjoilupisteitä on oltava riittävän monta, jotta jonotus ei kestäisi kohtuuttoman kauan. Tarjoiluun kannattaa käyttää sotilaskotiyhdistystä tai pitopalvelu-/catering -yritystä, joilla on riittävää kokemusta.

Ensiapu ja turvallisuus

Maanpuolustusjuhlissa on usein mukana myös iäkkäitä henkilöitä ja järjestäjien on syytä varautua ensiavun antamiseen.

Myös paloturvallisuuteen on kiinnitettävä huomiota mm. tarkistamalla varauloskäyntien ja alkusammutusvälineiden sijainti ja kunto.

■ VASTAANOTTO JA COCKTAILTILAISUUS

Vastaanotto, joko kahvi- tai cocktailtilaisuuden muodossa, ei yleensä kestä kahta tuntia kauemmin. Aika pitää mainita kutsuissa, sillä tämäntyyppiin tilaisuuteen vieraat voivat saapua heille sopivana ajankohtana ja viipyä oman aikataulunsa mukaisesti.

Tarjoilun osalta kannattaa käyttää apuna pitopalvelu-/catering -yrittäjästä tai sotilaskotiyhdistystä. Jos tarjolla on alkoholijuomia, on aina varauduttava myös alkoholittoman vaihtoehdon tarjoiluun.

Mikäli tilaisuudessa otetaan vastaan onnitteluja, on mahdollisille lahjoille varattava pöytä ja tarvittaessa lahjojen sijoittamisessa avustava henkilö.

■ ULKONA JA MAASTOSSA PIDETTÄVÄT JUHLATILAISUUDET

Järjestettäessä juhla- tai muita tilaisuuksia ulkotiloissa on normaalien järjestelyjen lisäksi huomioitava sään edellyttämät varotoimenpiteet.

Mahdollisuuksien mukaan on varattava telttakatoksia tai vastaavia suojarakennelmia kutsuvieraille ja esimerkiksi soittokunnalle/orkesterille. Saatava myös olla tarpeen varata esim. puhujille ”sateensuojan pitäjiä” tai tehdä muita vastaavia järjestelyjä.

Jos tilaisuus toteutetaan maastossa, on kutsuun liitettävä riittävän selkeät ajo-ohjeet - myös siinä tapauksessa, että on järjestetty yhteiskuljetus. Pysäköintialueet on merkittävä selkeästi ja liikenteen ohjaajia on oltava riittävästi. Muutenkin opasteita pitää olla, jotta vieraiden kannalta tarpeelliset kohteet löytyvät helposti (WC:t, tarjoilupisteet yms.).

Monessa suhteessa ulkoilmatapahtumassa voidaan toimia hieman keveimmillä säännöillä kuin sisätiloissa järjestettävissä juhlissa.

■ JUHLAPÄIVÄLLISET

Paikan ja kellonajan valinta

Päivällisten suunnittelu alkaa päivän, kellonajan ja paikan valinnalla. Tilaisuuden aiheesta, vieraiden työ- yms. seikoista johtuen ajankohta saattaa olla hyvä sijoittaa perjantaille tai lauantaille, mutta mitään estettä ei luonnollisesti ole sen sijoittamiselle mille tahansa viikonpäivälle. Päivälliset alkavat yleensä kello 19 ja päättyvät viimeistään puolilta öin.

Paikan valinnan suhteen pitää huomioida kulkuyhteyksien merkitys, tilojen soveltuvuus sekä luonnollisesti hintataso. Mikäli kyseessä ei ole ravintola pitää varmistaa myös keittiön ja tarjoilutilojen toimivuus.

Ohjelma

Päivällisillä ei välttämättä tarvitse olla ohjelmaa tervehdys- ja kiitospuheiden lisäksi. Juhlavuuden asteesta riippuen voidaan laulaa juomalauluja tai pitää juhlapuhe. (Puheiden pidosta, ks. *Puheet ja tervehdykset* tässä luvussa).

Puheista, lauluista ja muusta ohjelmasta on hyvä sopia etukäteen. Varsinkin Ruotsissa käytössä oleva *toastmaster*-käytäntö on suuremmilla päivällisillä hyvä apu. *Toastmaster* on seremoniamestari, jolle esitetään mahdolliset puheenvuoropyynnöt. *Toastmaster* kuuluttaa sitten sovitulla hetkellä puheenvuoron pitäjät sekä esittää yhteiset maljat ja muut ohjelmanumerot.

Päivällisillä musiikki ei ole tarpeen, sillä tarkoitus on käydä pöytäkeskustelua, ei ainoastaan vierustovereidensa kanssa vaan myös muiden samassa pöydässä istuvien henkilöiden kanssa.

Ruokalista ja juomat

Kun suunnitellaan päivällisiä (tai mitä tahansa muutakin tilaisuutta), on pidettävä mielessä, että Suomi on nykyään monikulttuurinen maa. Meillä asuu kasvava määrä ihmisiä, joiden uskonto tai muut tavat asettavat rajoituksia ruoan ja juomien osalta. Myös erilaiset ruoka-allergiat ovat yleisiä. Tätä on luonnollisesti kunnioitettava ja huolehdittava siitä, että tarjolla on eri vaihtoehtoja. Esimerkiksi alkoholittomia juomia on aina oltava saatavana.

Päivälliseen kuuluvat yleensä alkujuoma eli aperitiivi, alkuruoka, pääruoka, jälkiruoka sekä kahvi. Juomatarjoilu riippuu aina ruokalajeista sekä päivällisiin käytettävissä olevasta rahamäärästä. Usein esimerkiksi kala-alkuruoan kanssa tarjoillaan vettä. Pääruokaan kuuluu aina viini, mutta jälkiruoan kanssa ei välttämättä tarvita erillistä juomaa. Vettä tarjoillaan läpi koko aterian muiden juomien lisäksi. Kuten edellä todettiin, myös alkoholittomia juomia on oltava tarjolla.

Istumajärjestys

Päivällisvieraiden ns. plaseeraus on varsinainen taitolaji, josta ei voi antaa yksiselitteisiä ohjeita. Istumajärjestyksen tarkoituksena on toisaalta korostaa arvovieraiden asemaa ja toisaalta luoda edellytykset miellyttävälle yhdessäololle.

Hyvin virallisilla päivällisillä määritellään kaikkien osallistujien istumapaikat. Käytännössä tyydytään kuitenkin usein siihen, että määritellään tärkeimpien kutsuvieraiden ja isäntien keskinäinen istumajärjestys. Muut osallistujat voivat vapaasti valita paikkansa.

Päivällispöytä.

Virallisten vieraiden keskinäinen arvojärjestys on syytä selvittää hyvissä ajoin. Apua voi saada esimerkiksi kaupungin/kunnan kansliasta/toimistosta tai sotilashenkilöiden osalta Puolustusvoimien aluetoimistosta.

Arvokkain vieras istuu isännän oikealla puolella, toiseksi arvokkain vasemmalla. Tästä jatketaan etäämmäs isännästä vuoroin oikealle ja vuoroin vasemmalle.

Miehen pöytädaami istuu hänen oikealla puolellaan. Vanhana käytäntönä on, että pariskuntien osapuolet istuvat erillään toisistaan, mutta nykyään pariskunnat sijoitetaan monesti yhteen.

Mikäli mukana on myös ulkomaalaisia, on varmistettava, että heillä ja heidän pöytänaapureillaan on jokin yhteinen kieli.

Jos pöytiä on useita, on hyvä tapa sijoittaa isäntien/emäntien edustaja jokaiseen pöytään.

Pöytäkortit ohjaavat henkilöt oikeille paikoilleen ja suuremmissa tilaisuuksissa kannattaa myös laatia **pöytäkartat**, joihin vieraiden on mahdollisuus tutustua ennen pöytiin siirtymistä.

Oma ongelmansa syntyy siitä, jos sairastumisen tai muun syyn takia pöytiin jää tyhjiä paikkoja. Pöytäseurueen kannalta on miellyttävää, jos nämä paikat täytetään, mutta mihinkään suuriin operaatioihin ei tämän takia ole syytä ryhtyä. Myöskään jo muodostuneita seurueita ei pidä tämän takia väkisin rikkoa.

Aterian aikana huomioitavaa

Milloin saa juoda lasistaan?

Isäntä/emäntä toivottaa vieraat tervetulleiksi ja nostaa lasinsa. Vieraat vastaavat tähän. Kun aloitetaan ensimmäisen viinin kera tarjoillun ruokalajin syöminen, isäntä/emäntä nostaa lasinsa ja kehottaa ”maistamaan viiniä”. Suomalaisen käytännön mukaisesti jokainen saa tämän jälkeen juoda omaan tahtiin. Kohteliasta on kuitenkin ”skoolata” pöytänaapurien kanssa ja varsinkin oman pöytädaaminsa kanssa. Vesi juodaan aina ”omaan tahtiin”.

Perinteinen sotilaallinen ”skoolaus” tehdään siten, että nostetaan lasi suun korkeudelle, katsotaan toista osapuolta silmiin ja kumarretaan kevyesti ennen juomista lasista. Tämän jälkeen lasi viedään sydämen korkeudelle ja kumarretaan kevyesti, jonka jälkeen lasi lasketaan pöydälle.

Kiitospuhe

Kiitospuheen pitää yleensä arvokkain vieras. Käytännössä on usein tapana, että isäntä (tai *toastmaster*) vaivihkaa ilmoittaa ao. henkilölle, että hänen odotetaan käyttävän puheenvuoroa. Kiitospuheen luonteesta, ks. **Puheet ja tervehdykset** tässä luvussa.

Tanssit

Mikäli päivällisiin liittyy tanssia, miehen tulee tanssia ensin oman pöytädaaminsa kanssa ja sen jälkeen muiden samassa pöydässä istuvien naisten kanssa. Mikäli pöytä on hyvin suuri, tämä velvoite koskee lähimpänä istuvia naisia.

■ PUHEET JA TERVEHDYKSET

Puheita ja tervehdyksiä on monenlaisia ja ne on aina sopeutettava tilaisuuden luonteen ja yleisön mukaan. Vitsien ja tarinoiden käyttämisessä on oltava erityisen varovainen, sillä puheella ei saa loukata läsnä olevia tai heidän arvomaailmaansa.

Tervetuloa-sanat lausuu tilaisuuden isäntä tai hänen edustajansa. Puheen sävyn on oltava tilaisuuden luonteen mukainen eikä sen tulisi kestää paria minuuttia kauemmin.

Juhlapuhe liittyy aina sisällöltään juhlan tai juhliivan yhteisön aihepiiriin. Juhlapuheeseen ei kuulu vitsien tai kaskujen kertominen tai ainakin niiden suhteen on käytettävä suurta harkintaa. Järjestäjien esittämää aikarajaa on ehdottomasti noudatettava. Sopiva kesto on 10–15 minuuttia.

Tervehdys juhlatilaisuudessa on lyhyt ja ytimekäs. Mikäli järjestäjät ovat esittäneet toivomuksen tervehdyksen kestosta, on ehdottomasti pysyttävä

annetuissa puitteissa, muuten voidaan katsoa, että tervehdyksen esittäminen ei saa käyttää kolmea minuuttia enempää.

Kiitospuhe esim. päivällisillä saa olla sopivan rento. Tilaisuuden järjestäjiä voidaan kiittää itse tilaisuudesta mutta ennen kaikkea kiitetään ruoasta ja juomasta. Tähän voi yleensä lisätä huumoria ja ehkä joku anekdootti, mutta vitsien osalta on tässäkin oltava tarkkana. Kiitospuheenkaan ei tule olla pitkä (1–2 minuuttia), sillä pöytäseurue haluaa todennäköisesti jatkaa seurustelua ja sitä paitsi ateria ei yleensä ole tässä vaiheessa vielä päättynyt.

Puhe on syytä kirjoittaa paperille ja harjoitella useita kertoja kellon kanssa. Tavoitteena on puheen pitäminen ilman ”lunttilappua”, mutta varsinkin pidemmän puheen osalta paperi on syytä pitää esillä.

■ LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Käytösoppat, esimerkiksi

- Raili Malmberg, *Hyväksi tavaksi*. 5. painos. Otava, Helsinki 2001.
- Sirkka Lassila, *Käytöksen kultainen kirja*. 13. painos. WSOY, Helsinki 2004.

Paljon hyödyllistä tietoa löytyy Ulkoministeriön protokollapalvelujen verkkosivuilta *Tapatietoa virallisiin tilaisuuksiin* (<https://um.fi/tapatietoa-virallisiin-tilaisuuksiin>).

Myös Ulkoministeriön protokollapalvelujen julkaisu *Maassa maan tavalla – tunne säännöt ja onnistu* (Ulkoasiainministeriön protokollapalvelut, Helsinki 2008) sisältää tietoa diplomaattisesta protokollasta ja esimerkiksi valtiollisten vierailujen ja muiden suurten tapahtumien järjestelyistä. Kirja on saatavana pdf-muotoisena osoitteessa <https://docplayer.fi/1490484-Maassa-maan-tavalla-tunne-saannot-ja-onnistu.html>.

Kirsti Grönholm, Kaisa Koivisto, Marjut Kumela & Marketta Tamminen, *Pöytä koreaksi. Kattauksen ja pöytätapojen historia*. Tammi, Helsinki 2005.

■ FAKTALIITTEET

- Liite 1 Laki Suomen lipusta
- Liite 2 Asetus liputuksesta Suomen lipulla
- Liite 3 Valtiollisten (ja vastaavien) lippujen järjestys
- Liite 4 Järjestölippujen keskinäinen järjestys
- Liite 5 Yleisen Palvelusohjesäännön (YLPALVO 2017) keskeiset ohjeet paraatista

Laki Suomen lipusta

Laki Suomen lipusta 380/1978

(Säädösmuutokset huomioitu 1/2021 saakka)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Suomen lipussa on valkoisella pohjalla sininen risti. Lippu on joko kansallislippu tai valtiolippu.

2 §

Kansallislippu on suorakaiteinen ja sen mittasuhteet ovat:

- 1) korkeus 11 ja pituus 18 mittayksikköä;
- 2) ristin sakaran leveys 3 mittayksikköä; sekä
- 3) kenttien korkeus 4, tangonpuoleisten kenttien pituus 5 ja ulompien kenttien pituus 10 mittayksikköä.

3 §

Valtiolippu on suorakaiteinen tai kolmikielekkeinen. Siinä on ristin sakarain muodostamassa neliössä Suomen vaakuna. Neliössä on keltainen reunus, jonka leveys on 1/40 ristin leveydestä.

Suorakaiteisen valtiolipun mittasuhteet ovat samat kuin kansallislipun.

Kielekkeinen valtiolippu on yhtä mittayksikköä suorakaiteista valtiolippua pitempi siten, että sen ulompien kenttien pituus on 6 ja kielekkeiden pituus 5 mittayksikköä. Keskimäinen kieleke on tasakylkinen, kantana ristin sakara. Ulompien kielekkeiden ulkoreunat eivät muodosta kulmaa lipun ylä- tai alareunan kanssa.

4 §

Jokaisella on oikeus liputtaa kansallislipulla.

Suomalaisen aluksen kansallisuustunnuksena on 5 §:ssä säädettyin poikkeuksin kansallislippu. Huvialuksessa voidaan kuitenkin kansallislipun

paikalla käyttää vahvistettua erikoislippua sen mukaan, kuin siitä asetuksella erikseen säädetään.

5 §

Suorakaiteista valtiolippua käyttävät eduskunta, ministeriöt, ministeriöiden alaiset keskushallinnon virastot ja niihin verrattavat virastot ja laitokset, korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, hovioikeudet, aluehallintovirastot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Suomen ulkomailla olevat diplomaattiset tai niihin rinnastettavat edustustot ja lähetettyjen konsulien johtamat konsulinedustustot, Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos, Suomen akatemia, julkisoikeudelliset yliopistot, rajavartiolaitos, valtion korkeakoulut sekä valtion alukset.

Asetuksella voidaan säätää, mitkä muut kuin 1 momentissa mainitut valtion virastot, laitokset ja viranomaiset käyttävät suorakaiteista valtiolippua. Poliisin oikeudesta käyttää suorakaiteista valtiolippua määrää kuitenkin sisäasiainministeriö.

Kielekkeistä valtiolippua käyttävät puolustusvoimien esikunnat, joukko-osastot, laitokset ja alukset.

Tasavallan presidentti käyttää kielekkeistä valtiolippua, jonka tangonpuoleisessa yläkentässä on sini-keltainen vapaudenristi.

6 §

Muissa kuin tässä laissa tarkoitetuissa tapauksissa Suomen lippuun ei saa sijoittaa mitään lisäkuvioita.

Puolustusministerin ja puolustusvoimain komentajan päällikkyyslippuina sekä laivastotavan mukaisena päällikkyyslippuna sota-aluksissa saa kuitenkin käyttää kielekkeistä valtiolippua, jonka tangonpuoleisessa yläkentässä on erityinen tasavallan presidentin määräämä tunnuskuvio.

7 §

Suomen lipun väreistä antaa tarkemmat määräykset valtioneuvosto.

8 §

Joka julkisesti turmelee Suomen lipun tai käyttää sitä epäkunnioittavasti taikka luvattomasti ottaa paikaltaan yleisesti nähtäville asetetun Suomen lipun, on tuomittava *Suomen lipun häpäisemisestä* sakkoon.

Joka oikeudettomasti käyttää tasavallan presidentin lippua tai muuta valtiolippua taikka käyttää sellaista Suomen lippua, johon vastoin 6 §:n säännöksiä on sijoitettu lisäkuvioita, tahi Suomen lippuna pitää kaupan sellaista lippua, joka väreiltään tai mittasuhteiltaan selvästi poikkeaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisesta lipusta, on tuomittava *Suomen lipusta annettujen säännösten rikkomisesta* sakkoon.

9 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta sekä liputuksesta Suomen lipulla annetaan asetuksella.

10 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1978. Sillä kumotaan Suomen lipusta 29 päivänä toukokuuta 1918 annettu laki.

Ennen tämän lain voimaantuloa käyttöön otettua yhdistyksen tai muun yhteisön lippua, jossa on 6 §:n 1 momentin vastaisia lisäkuvioita, saadaan kuitenkin käyttää vuoden 1980 loppuun saakka.

Asetus liputuksesta Suomen lipulla

Asetus liputuksesta Suomen lipulla 383/1978

(Säädösmuutokset huomioitu 1/2021 saakka)

Pääministerin esittelystä säädetään Suomen lipusta 26 päivänä toukokuuta 1978 annetun lain nojalla:

1 §

Valtion viraston tai laitoksen käytössä olevalle rakennukselle sekä Ahvenanmaan maakunnan julkiselle rakennukselle tai sellaisen rakennuksen äärelle on virallisina liputuspäivinä nostettava sellainen Suomen lippu, jota viraston tai laitoksen, sen mukaan kuin erikseen on säädetty, on käytettävä.

2 §

Virallisia liputuspäiviä ovat:

- 1) helmikuun 28 päivä, Kalevalan päivä, suomalaisen kulttuurin päivä;
- 2) toukokuun 1 päivä, vappu, suomalaisen työn päivä;
- 3) toukokuun toinen sunnuntai, äitien päivä;
- 4) kesäkuun 4 päivä, puolustusvoimain lippujuhlan päivä;
- 5) kesäkuun 20 päivän ja 26 päivän välinen lauantai, juhannus, Suomen lipun päivä;
- 6) marraskuun toinen sunnuntai, isänpäivä;
- 7) joulukuun 6 päivä, itsenäisyyspäivä;
- 8) päivä, jolloin toimitetaan valtiolliset vaalit, kuntavaalit, Suomesta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten vaalit tai neuvoa-antava kansanäänestys koko maassa;
- 9) päivä, jolloin tasavallan presidentti astuu toimeensa.

3 §

Asianomainen ministeriö saa erityistapauksissa määrätä valtion virastojen ja laitosten liputuksesta koko maassa tai yksittäisillä paikkakunnilla muulloin kuin virallisina liputuspäivinä.

Ministeriöt sekä aluehallintovirastot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat tarvittaessa määrätä alaistensa virastojen ja laitosten liputtamisesta muulloin kuin virallisina liputuspäivinä.

Valtion virasto tai laitos saa liputtaa erityisenä merkkipäivänä ja milloin sen sijaintipaikkakunnalla toimeenpannaan yleinen liputus.

Valtion aluksen liputtamisessa on noudatettava kansainvälistä tapaa.

4 §

Liputus alkaa kello 8 ja päättyy auringon laskiessa, kuitenkin viimeistään kello 21, jollei viraston tai laitoksen päällikkö paikallisten olosuhteiden tai muun syyn perusteella toisin määrää.

Suomen lipun päivän liputus alkaa juhannusaattona kello 18 ja päättyy juhannuspäivänä kello 21. Itsenäisyyspäivänä ja sellaisena vaalipäivänä, jolloin äänestys päättyy auringonlaskun jälkeen, liputus päättyy kello 20.

5 §

Milloin julkisessa liputuksessa Suomen lippua käytetään samanaikaisesti muun lipun, standaarin, viirin tai niihin verrattavan kanssa, Suomen lippu on asetettava arvokkaimpaan asemaan.

6 §

Asianomainen ministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä tämän asetuksen soveltamisesta.

7 §

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1978.

Valtiollisten (ja vastaavien) lippujen järjestys

- Järjestö- ja yhdistysliput
- Muut liput, esimerkiksi yritysliiput

Samanarvoisten järjestö- tai yritysliippujen arvojärjestys määräytyy perustamisvuoden mukaan siten, että vanhin lippu tai vanhimman järjestön lippu on arvokkaimmassa paikassa.

Sisäministeriön ohjeistus (<https://intermin.fi/suomen-lippu/lippujen-arvojarjestys>):

Liputettaessa useammalla eri kansallislipulla noudatetaan kansainvälisiä liputustapoja. Kansainvälisessä liputuksessa isäntämaan lippu asetetaan arvokkaimpaan asemaan. Suomessa tämä tapa on vahvistettu liputuksesta annetussa asetuksessa.

Arvokkain asema on yleensä heraldinen oikea eli katsojasta katsoen vasemmalla.

Vieraan valtion lipulle osoitetaan samanlaista arvonantoa kuin omalle lipulle siten, että lipun salkoreunan korkeus on sama kaikilla lipuilla ja lippusalot ovat saman korkuisia.

Lippujen järjestys Suomessa

- Suomen lippu
- Muut itsenäisten valtioiden liput maiden ranskankielisten nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä.
- Valtiot ranskankielisessä aakkosjärjestyksessä.
Pohjoismaiden lipuilla voidaan käyttää myös skandinaavisten nimien aakkosjärjestyksiä. Jos Suomessa järjestetään Pohjoismaiden Neuvoston tilaisuus, lippujen arvojärjestys on: Suomi, Tanska, Islanti, Norja, Ruotsi, Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti sekä viimeisenä mahdollisesti Pohjoismaiden Neuvoston lippu.
- Liitto- ja osavaltioiden liput, joihin voidaan rinnastaa pohjoismaiden maakunnalliset itsehallintoalueet, esimerkiksi Ahvenanmaa, Färsaaret
- Kansainvälisten järjestöjen liput, joita ovat esimerkiksi YK:n, Kansainvälisen Punaisen Ristin ja Kansainvälisen Olympialiikkeen liput.
- Kansainvälisten alueellisten järjestöjen liput, joita ovat mm. Euroopan unionin ja Pohjoismaiden Neuvoston liput.
- Heimoliput, esimerkiksi Saamen lippu
- Valtion hallinnollisten alueiden liput: läänien ja maakuntien liput
- Valtakunnallisten järjestöjen liput

Järjestölippujen keskinäinen järjestys

Lähde: Pääesikunta Henkilöstöosasto, Ohje AJ18134, 17.12.2013,
Veteraani-, maanpuolustus- ja perinnejärjestöjen lippujen keskinäinen järjestys Puolustusvoimien paraateissa

- 1 VETERAANIJÄRJESTÖT
 - 1.1. Sotainvalidien Veljesliitto ry
 - 1.2. Suomen Sotaveteraaniliitto ry
 - 1.3. Rintamaveteraaniliitto ry
- 2 KAATUNEITTEN OMAISTEN LIITTO ry
- 3 PUOLUSTUSVOIMIEN KANSSA KIINTEÄSSÄ YHTEISTYÖSSÄ TOIMIVAT JÄRJESTÖT
 - 3.1. Suomen Reserviupseeriliitto ry
 - 3.2. Reserviläisliitto ry
 - 3.3. Kadettikunta ry
 - 3.4. Sotilaskotiliitto ry
 - 3.5. Maanpuolustuskoulutus
 - 3.6. Suomen Rauhanturvaajaliitto ry
- 4 MUUT MAANPUOLUSTUS- JA PERINNEJÄRJESTÖT (perustamisajankohdan mukaan)
 - 4.1. Maanpuolustuskiltojen Liitto ry
 - 4.2. Suojeluskuntajärjestön Perinteet ry (aiemmin Suojeluskuntien ja Lotta Svärdin Perinteiden Liitto ry)
 - 4.3. Suomen Lottaperinneliitto ry
 - 4.4. Sotilaspoikien Perinneliitto ry
 - 4.5. Vapaussodan Perinneliitto ry
 - 4.6. Sotainvalidien Perinnejärjestö ry
 - 4.7. Naisten Valmiusliitto ry
 - 4.8. Tammenlehvän Perinneliitto ry
 - 4.9. Maanpuolustusnaisten Liitto ry

Yleisen Palvelusohjesäännön (YLPALVO 2017) keskeiset ohjeet paraatista

(<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/aineistot/ohjesaannot-ja-oppaat>).

YLPALVO 2017, luku 8.1

Sotilasparaatien järjestäminen on arvokas perinne, ja niitä järjestetään puolustusvoimissa juhlapäivän kunniaksi. Paraatiin kuuluvat paraatikatselmus, kenttähartaus ja ohimarssi. Kenttähartauden asemasta voidaan pitää jumalanpalvelus ennen paraattia.

Paraatin vastaanottaja tekee paraatikatselmuksen ja ottaa vastaan ohimarssin. Paraattia komentaa tehtävään määrätty upseeri. Ohimarssin ottaa vastaan paraatin vastaanottaja erikseen määrättyine seurueineen. [...]

Paraatikatselmus

[...]

Johtajat ryhmittyvät osastonsa oikealle puolelle riippumatta siitä, ovatko joukot rivi- vai jonomuodoissa. Paraatin komentaja valitsee paikkansa harjintansa mukaan.

[...]

Katselmuspaikalle saapuvat joukot ilmoitetaan paraatin komentajalle. Kun kaikki paraatijoukot ovat järjestyneet katselmuspaikalle, paraatin komentaja ottaa joukot komentoonsa ilmoittamalla ”PARAATIJOUKOT KUULUVAT KOMENTOONI, ASENTO, OLALLE – VIE, OJENNUS, JOUKKO-OSASTOJEN (JOUKKOYKSIKÖIDEN) KOMENTAJAT TARKASTAKAA OJENNUKSET, KATSE ETEEN - PÄIN, LEPO”. Komento ”OLALLE VIE” koskee lipunkantajia ja miekkavarustuksessa olevia, jolloin liput nostetaan kantoasentoon ja miekat vietään olalle. Paraatin komentaja voi antaa toimintaohjeita paraatijoukoille.

Paraatin vastaanottajan lähestyessä paraatin komentaja komentaa esimerkiksi ”ILMOITAN PUOLUSTUSVOIMAIN KOMENTAJALLE, PARAATIJOUKOT

ASENTO, ETEEN – VIE, HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN”. Suoritusosalla ”PÄIN” soittokunta alkaa soittaa kunniamarssia. Soittokunnan aloittaessa kunniamarssin liput tekevät kunnianosoituksen. Kuitenkaan lippulinnaassa olevat liput eivät tee kunnianosoitusta.

Paraatin komentaja menee paraatin vastaanottajaa vastaan paraatijoukkojen oikean siiven kohdalle ja ilmoittaa hänelle paraatijoukot esimerkiksi ”HERRA AMIRAALI, PARAATIJOUKOT JÄRJESTYNEET ITSENÄISYYSPÄIVÄN VALTAKUNNALLISEEN PARAATIIN”. Soittokunta keskeyttää marssin soiton ilmoituksen ajaksi.

Otettuaan vastaan ilmoituksen paraatin vastaanottaja tarkastaa joukot. Paraatin komentaja siirtyy sen verran sivuun, että paraatin vastaanottaja voi kulkea ohi. Paraatin komentaja seuraa paraatin vastaanottajaa koko katselmuksen ajan neljä askelta takana oikealla. [...]

[...] Lippu tekee kunnianosoituksen puolustusvoimien tai oman joukon kunniamarssille soittokunnan aloittaessa soiton. Tasavallan presidentin suorittaessa katselmuksen lippu tekee kunnianosoituksen presidentille ilmoittamista edeltävän komennon suoritusosalla ”PÄIN”. Lippu tekee kunnianosoituksen myös tasavallan presidentin pysähtyessä tervehtimään lippua.

Paraatin vastaanottajaa seurataan katseella tarkastuksen ajan kunnianosoitusasennossa, kunnes paraatin komentaja komentaa ”KATSE ETEEN – PÄIN”.

Soittokunta lopettaa soiton, kun paraatijoukot on tarkastettu. Paraatin vastaanottaja adjutantteineen ja paraatin komentaja siirtyvät paraatijoukkojen keskelle tai neliön avoimelle sivulle. Paraatin vastaanottaja tervehtii joukkoja esimerkiksi ”HYVÄÄ PÄIVÄÄ PARAATIJOUKOT”, johon vastataan esimerkiksi ”HYVÄÄ PÄIVÄÄ HERRA AMIRAALI”, minkä jälkeen paraatin komentaja komentaa ”KATSE ETEEN – PÄIN”, ”OLALLE – VIE, JALALLE – VIE, LEPO”. Komennolla ”JALALLE – VIE” liput ja miekat viedään jalalle. [...]

Huomautus: Paraatin vastaanottaja pitää paraatipuheen katselmuksen jälkeen, ennen kenttähartautta.

Kenttähartaus

Katselmuksen ja paraatin vastaanottajan puheen jälkeen pidettävässä kenttähartaudessa on yleensä hymni, rukoukseen soitto, papin puhe ja rukous, virsi sekä rukouksen päätössoitto.

[...]

Tietyissä sääolosuhteissa lakki voidaan pitää päässä koko kenttähartauden ajan tai ottaa pois vain rukouksen ajaksi.

[...]

Ohimarssi

Ohimarssi suoritetaan paraatikatselmuksen jälkeen. Sitä komentaa paraatin komentaja ja sen ottaa vastaan paraatin vastaanottaja. Ohimarssin vastaanottopaikka on marssisuunnassa tien oikealla puolella.

Joukot siirtyvät ohimarssin lähtöpaikalle paraatin komentajan komennolla ”VALMISTAUTUKAA OHIMARSSIIN”. [...]

Ohimarssin lähtöpaikalla joukot järjestyvät ohimarssimuotoon tarvittaessa supistetuin etäisyyksin. Ohimarssietäisyydet otetaan lähtökynnyksellä. Jalan liikuttaessa ohimarssimuoto on yleensä kolmi- tai nelijono. [...]

Joukkueen johtajan paikka on joukkueensa oikealla puolella ryhmän johtajien rivin kanssa ojennuksessa ja varajohtajan vastaavasti ensimmäisen rivin vasemmalla puolella. Jos marssitie on kapea, joukkueen johtaja ja varajohtaja marssivat joukkueen edessä rinnan, joukkueen johtaja oikealla puolella. Yksikön vääpeli marssii yksikkönsä jäljessä viimeisenä oikeanpuoleisessa jonossa. [...]

Joukot lähtevät lähtökynnykseltä liikkeelle perusyksiköittäin paraatin komentajan komennolla ”ALOITTAKAA OHIMARSSI”. Ensimmäisen osaston päällikkö komentaa ”ASENTO, (OLALLE – VIE), TAHDISSA – MARS”. Tällöin myös edessä oleva esikunta ja komentajat lähtevät liikkeelle. Jos soittokunta saattaa paraatijoukkoja, se aloittaa soiton ja lähtee liikkeelle samalla komennolla.

Ohimarssissa tervehditään perusyksiköittäin komennolla ”HUOMIO, KATSE OIKEAAN – PÄIN”. Tervehtiminen alkaa noin 10 metriä ennen vastaanottajaa ja päättyy komennolla ”KATSE ETEEN – PÄIN”, kun yksikkö kokonaisuudessaan on marssinut vastaanottajan ohi.

Kantahenkilökunta tervehtii kuten paraatikatselmuksessa. Esikuntien henkilöstö tervehtii, kun komentaja laskee miekkansa huomioasennosta kunnianosoitusasentoon tai vie kätensä päähineeseen.

Paraatin vastaanottaja ja hänen seuralaisensa tervehtivät kaikkia ohimarssivia osastoja. Ohimarssia seuraavat yksittäiset sotilaat tekevät kunnianosoituksen joukko-osastojen ja joukkoyksiköiden lipuille. Lippu tekee kunnianosoituksen ohimarssissa vain silloin, kun paraatin vastaanottajana on Tasavallan Presidentti tai vieraan valtion päämies.

Marssittuaan noin viisi metriä paraatin vastaanottajan ohi paraatin komentaja siirtyy [...] seisomaan vastaanottajasta hieman takaviistoon oikealle miekka edelleen alhaalla. Kun viimeinen osasto ja soittokunta ovat kulkeneet ohi, paraatin komentaja menee paraatin vastaanottajan eteen, tervehtii ja ilmoittaa esimerkiksi ”HERRA AMIRAALI, PARAATI ON PÄÄTTYNYT”. Ilmoituksen tehtyään paraatin komentaja vie miekan jalalle ja poistuu.

Soittokunta lakkaa soittamasta paraatijoukkojen jälkipään sivuutettua vastaanottajan. Soittokunta lähtee liikkeelle, tervehtii paraatin vastaanottajaa ja liittyy paraatijoukon viimeiseksi.

Puolustusvoimien ulkopuolisten järjestöjen ollessa mukana paraatissa ohimarsijärjestys on seuraava:

- sotiemme veteraanien lippulinna
- puolustusvoimien joukot
- maanpuolustusjärjestöt lippuineen.

■ HUOMIONOSOITUSLIITTEET

- Liite 6 Suomen viralliset kunniamerkit ja niiden keskinäinen järjestys
- Liite 7 Suomen puoliviralliset kunniamerkit
- Liite 8 Muut sotilaspuvussa kannettaviksi hyväksytyt kunnia- ja ansiomerkit
- Liite 9 Maanpuolustuskiltojen liiton kannettavat huomionosoitukset
- Liite 10 Maanpuolustuskoulutuksen kannettavat huomionosoitukset sekä pukeutumisohteet
- Liite 11 Maanpuolustusnaisten Liiton kannettavat huomionosoitukset
- Liite 12 Reserviläisliiton kannettavat huomionosoitukset
- Liite 13 Reserviläisurheiluliiton kannettavat huomionosoitukset
- Liite 14 Sinisen Reservin kannettavat huomionosoitukset
- Liite 15 Sotilaskotiliiton järjestöasut sekä kannettavat huomionosoitukset
- Liite 16 Suomen Rauhanturvaajaliiton kannettavat huomionosoitukset, baretti ja perinneasu
- Liite 17 Suomen Reserviupseeriliiton kannettavat huomionosoitukset
- Liite 18 Eräitä muita maanpuolustusansioista myönnettäviä huomionosoituksia
 - *Jalkaväen Ansioristi*
 - *Maanpuolustusmitali & Maanpuolustusmitali miekkojen kera*
 - *Pro Traditione Militare -ansiomerkki*
 - *Sininen Risti*

Suomen viralliset kunniamerkit ja niiden keskinäinen järjestys

Lähteet:

- Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnat, <https://ritarikunnat.fi>
- PVHSMK HENKILÖSTÖALA 105 – PE Kunnia- ja ansiomerkkien kantaminen, HQ69, 23.01.2020

■ Ritarikuntien suurmestarin, tasavallan presidentin, vahvistama suomalaisten virallisten kunniamerkkien keskinäinen järjestys on seuraava:

- SVR suurr. kk. Suomen Valkoisen Ruusun suurrusti ketjuineen
-
- VR suurr. Vapaudenristin suurrusti
- SVR suurr. Suomen Valkoisen Ruusun suurrusti
- SL suurr. Suomen Leijonan suurrusti
-
- MR 1 Vapaudenristin 1. luokan Mannerheim -risti
-
- VR 1 rtk. 1. luokan Vapaudenristi rintatähtineen
- SVR K I Suomen Valkoisen Ruusun I luokan komentajamerkki
- SL K I Suomen Leijonan I luokan komentajamerkki
-
- MR 2 Vapaudenristin 2. luokan Mannerheim -risti
-
- VR 1 1. luokan Vapaudenristi
- SVR K Suomen Valkoisen Ruusun komentajamerkki
- SL K Suomen Leijonan komentajamerkki
- SU s. ar. Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun suuri ansioristi
- O ar. 1 Suomen Olympialaisen ansioristin 1. luokka
-
- Vm 1 rnk. 1. luokan Vapaudenmitali ruusukenuhassa
- VR kult. am. Vapaudenristin kultainen ansiomitali
- VR surur. Vapaudenristin sururisti
- VR surum. Vapaudenristin surumitali
-

- VR 2	2. luokan Vapaudenristi
- VR 3	3. luokan Vapaudenristi
- VR 4	4. luokan Vapaudenristi sodanajan ansioista
- SVR R I	Suomen Valkoisen Ruusun I luokan ritarimerkki
- SL PF	Suomen Leijonan Pro Finlandia -mitali
- SVR amr.	Suomen Valkoisen Ruusun ansiomerkki (muutettu 1993 SVR:n ansioristiksi, ks. jäljempänä)
- SL R I	Suomen Leijonan I luokan ritarimerkki
- VR 4	4. luokan Vapaudenristi rauhanajan ansioista
- SVR R	Suomen Valkoisen Ruusun ritarimerkki
- SL R	Suomen Leijonan ritarimerkki

- SVR ar.	Suomen Valkoisen Ruusun ansioristi
- SL ar.	Suomen Leijonan ansioristi
- SPR ar.	Suomen Punaisen Ristin ansioristi
- HPM	Hengenpelastusmitali
- O ar. 2	Suomen Olympialaisen ansioristin 2. luokka
- Vm. 1	Vapaudenmitalin 1. luokka
- VR am. 1	Vapaudenristin 1. luokan ansiomitali
- Vm. 2	Vapaudenmitalin 2. luokka
- VR am.	Vapaudenristin 2. luokan ansiomitali
- Vs. mm. rk.	Vapaussodan muistomitali ruusuineen
- SVR M I kr. ja sk.	Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitali kultaristein ja solkineen
- SVR M I sk.	Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitali solkineen
- SVR M sk.	Suomen Valkoisen Ruusun mitali solkineen

- Vs. mm.	Vapaussodan muistomitali
- Ts. mm.	Vuosien 1939–1940 sodan talvisodan muistomitali
- Js. mm.	Vuosien 1941–1945 sodan jatkosodan muistomitali
- Mrm	Miinanraivausmitali
- SVR M I kr.	Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitali kultaristein
- SVR M I	Suomen Valkoisen Ruusun I luokan mitali
- SVR M	Suomen Valkoisen Ruusun mitali

- Sot. am	Sotilasansiomitali
- SPR kult. am	Suomen Punaisen Ristin kultainen ansiomitali
- SPR hop. am	Suomen Punaisen Ristin hopeinen ansiomitali
- PBH	Mitali inhimillisestä auliudesta
- SPR pr.am.	Suomen Punaisen Ristin pronssinen ansiomitali

- O am.	Suomen Olympialainen ansiomitali

- Sotainv. ar.	Sotainvalidien ansioristi
- P ar.	Poliisin ansioristi
- RVL ar.	Rajavartiolaitoksen ansioristi
- PR	Palotorjunnan ansiomerkki
- SU kult. ar.	Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun kultainen ansioristi
- SU ar.	Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun ansioristi
- Vss. am. 1 sk.	Väestönsuojelun 1. luokan ansiomitali solkineen
- Vss. am. 2 sk.	Väestönsuojelun 2. luokan ansiomitali solkineen
- SU am. kr.	Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun ansiomitali kullatuin ristein
- Vss. am. 1	Väestönsuojelun 1. luokan ansiomitali
- SU am.	Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun ansiomitali
- RVL am.	Rajavartiolaitoksen ansiomitali
- Vss. am. 2	Väestönsuojelun 2. luokan ansiomitali
- SU pr.am.	Suomen Urheilun pronssinen ansiomitali
- Vh. ar.	Vankeinhoidon ansioristi
- Tulli ar. sk.	Tullilaitoksen ansioristi soljen kera
- RUL am. sk.	Suomen Reserviupseeriliiton kultainen ansiomitali solkineen
- Kilta am.	Kilta-ansiomitali
- Tulli ar.	Tullilaitoksen ansioristi
- RAUL ar. sk.	Reserviläisliitto - Reservin Aliupseerien Liiton ansioristi solkineen
- PL am. sk.	Päällystöliiton ansiomitali soljen kera
- RUL am.	Suomen Reserviupseeriliiton kultainen ansiomitali
- RAUL ar.	Reserviläisliitto - Reservin Aliupseerien Liiton ansioristi
- PL am.	Päällystöliiton ansiomitali
- IUL am.	Insinööriupseeriliiton ansiomitali
- KK am.	Kadettikunnan ansiomitali
- Lt am.	Liikenneturvallisuusalan ansiomitali
- Tyt am.	Työympäristötyön erityisansiomitali
- P am.	Poliisin kullattu ansiomitali
- Ml am.	Moottoriliikenteen ansiomitali

Vapaussodan, talvisodan ja jatkosodan muistoristit ja -mitalit sekä muun isänmaallisen toiminnan ansioristit ja -mitalit aikajärjestyksessä.

Suomen puoliviralliset kunniamerkit

Lähteet:

- Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikunnat, <https://ritarikunnat.fi>
- PVHSMK HENKILÖSTÖALA 105 – PE, Kunnia- ja ansiomerkkien kantaminen, HQ 69 23.01.2020

■ Puolustusvoimien ohjeistus puolivirallisten kunniamerkkien käytöstä: Puolivirallisia kunniamerkkejä ovat:

- Suomen ortodoksisen kirkkokunnan Pyhän Karitsan ritarikunnan kunniamerkit
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Pyhän Henrikin risti
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Mikael Agricolan risti
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon *Pro Ecclesia*-mitali
- Suomen Talousseuran ja Keskuskauppakamarin ansiomerkit
- Suomen Kaupunkiliiton ja Suomen Kunnallisliiton (nyk. Suomen Kuntaliitto) ansiomerkit
- Helsingin kaupungin Helsinki-mitali

Puolivirallisten kunniamerkkien kantaminen ja käyttäminen **sotilaspuvuissa**:

- Niitä voidaan kantaa vain myöntäneen tahon omissa juhlatilaisuuksissa ainoastaan juhla- ja paraatipuvuissa
- Niitä ei saa ommella kiinni muihin kunniamerkkeihin
- Niiden nauhoja ei kanneta palveluspuvun kunniamerkkinauhalaatassa.

Muut sotilaspuvussa kannettaviksi hyväksytyt kunnia- ja ansiomerkit

Lähteet: Puolustusvoimien luettelo (*PVHSMK HENKILÖSTÖALA 105 – PE, Kunnia- ja ansiomerkkien kantaminen, HQ69 23.01.2020*) ja toimittajien huomautukset, joista mainitaan erikseen *kursiivilla*.

■ SOTILAS- JA VIRKAPUVUSSA KANNETTAVAT MAANPUOLUSTUSJÄRJESTÖJEN ANSIOMERKIT

1. Tiettyjen valtakunnallisten järjestöjen ristit ja mitalit

Sotilas- ja virkapuvussa voidaan kantaa seuraavien järjestöjen myöntämiä ansiomitaleita ja -merkkejä. Jos henkilö on saanut samalta järjestöltä useampia, niin niistä kannetaan vain arvoltaan korkeinta.

Osa näiden järjestöjen korkeimmista ansiomerkeistä on hyväksytty virallisiksi kunniamerkeiksi. Nämä viralliset kunniamerkit kannetaan liitteen 1 mukaisessa tasavallan presidentin vahvistamassa kantojärjestyksessä.

Näiden järjestöjen ja niiden edeltäjien ansiomerkit kannetaan sotilas- ja virkapuvuissa virallisten kunniamerkkien jäljessä seuraavassa järjestyksessä:

- Suojeluskuntain ansioristit ja -mitali
- Lotta Svärd -järjestön ansioristi ja -mitali
- Sotainvalidien Veljesliiton ansioristi [*On jo virallisissa kunniamerkeissä, Liite 6*]
- Suomen Sotaveteraaniliiton ansioristit, ansiomitali ja mitali
- Rintamaveteraaniliiton kunniaristi
- Rintamanaisten liiton ansioristi ja -mitali
- [*Kaatuneiden Omaisten Liiton ansioristi, alustavasti sijoitettu tähän*]
- Sotilaskotiliiton ansioristi
- Sininen Risti
- Upseeriliiton ansiomitalit
- Lääkintäupseeriliiton ansiomitali
- Aliupseeriliiton ansiomitalit

- Maanpuolustuksen Henkilökuntaliiton ansiomitali
- Suomen Rauhanturvaajaliiton ansioristit ja mitalit
- Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ansiomitalit
- Suomen Reserviupseeriliiton hopeinen ja pronssinen ansiomitali
- Reserviläisliiton ansiomitalit
- Maanpuolustuskiltojen liiton hopeinen ja pronssinen kiltaristi
- Maanpuolustusnaisten liiton ansioristi ja -mitalit
- Maanpuolustusmitali miekkojen kera (Mpm mk), maanpuolustusmitali kultaisella ja hopeisella soljella [*kuuluisi olla Mpm mk, muut mitalit eri kohdassa*]
- Suomen Väestönsuojelun ansioristi
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ansioristit ja -mitalit

2. Puolustushaara- ja aselajiristit tai mitalit sekä erilaiset järjestömitalit

Liitteessä 1 ja tämän liitteen ensimmäisessä luvussa lueteltujen kunnia- ja ansiomerkkien lisäksi voidaan sotilas- ja virkapuvussa kantaa **enintään kahta** seuraavista ansiomitaleista tai -merkeistä:

1. Ali-, Toimi- ja Opistoupseerien Perinneyhdistyksen perinnemitali
2. Autojoukkojen killan ansiomitali
3. Autojoukkokiltojen liiton automiesristi
4. Etelä-Hämeen Reserviläispiirin ansioristi tai -mitali
5. Hakkapeliittayhdistyksen ansiomitali
6. Huoltoupseeriyhdistyksen Huollon ansioristi
7. Ilmatorjunta-ansioristi
8. Ilmavoimien ansioristi
9. Ilmavoimien Kiltaliiton kiltaristi tai kiltamitali
10. [Jalkaväen säätiön] Jalkaväen ansioristi
11. Karjalan Kaartin - Prikaatin Killan ansioristi
12. Kymen Jääkäripataljoonan Killan ansiomitali
13. Laivaston Killan ansioristi
14. Laskuvarjojääkärikillan kiltaristi
15. Maanpuolustusmitali [*ilman solkea, pronssisella, hopeisella ja kultaisella soljella*]
16. Merivoimien ansioristi
17. Nylands Brigads Gille r.f. ansiomitali
18. Panssarikillan ansioristi tai -mitali

19. Pioneeriaselajin liiton, Helsingin Reserviupseerien Pioneeriosaston ja Pioneerisäätiön ansiomitali
20. Pirkanmaan Viestikillan ansiomitali
21. Pohjois-Karjalan Prikaatin Killan ansioristi
22. Pohjoismainen Veteraaniansiomitali (ent. Pohjoismainen Sinibaretti-ansiomitali)
23. Porin Rykmentin - Porin Prikaatin killan ansioristi
24. [Raja- ja Merivartiojoukkojen Perinneyhdistyksen] Merivartioristi [*ja Rajavartioristi*]
25. Rakuunakillan ansiomitali
26. Rannikkojääkärikillan ansiomitali
27. Rannikon Puolustajain Killan ansiomitali
28. Ratsumieskillan ansiomitali
29. Ratsuväen ansioristi
30. Reserviläisurheiluliiton ansiomitalit
31. Reserviratsastajat ry:n Reservin Ratsastajamitali
32. Sininen Reservi ry:n ansioristi tai ansiomitali
33. Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen sotavainajamitali
34. Sotilasmusiikkikillan sotilasmusiikkiristi
35. Sotilaspoikien perinneliiton Sotilaspoikaristi
36. Sotilastiedustelun ansioristi
37. Stadin Sissien Sissiansiomitali
38. Suomenlahden Laivastokillan ansioristi tai risti
39. Suomen Lottaperinneliitto ry:n ansioristi
40. TK- Tiedotuskillan sotilastiedotuksen ansiomitali
41. Topografikillan risti
42. Turun Laivastokillan ansioristi
43. Tykkimiehet ry:n Tykkimiesmitali
44. Uudenmaan Jääkäripataljoonan killan ansiomitali
45. [Vapaussodan Invalidien Muistosäätiön] Lottamuistomitali
46. Varsinais-Suomen Reserviläispiirien ansiomitali
47. Veteraanivastuun ansioristi
48. Viestikiltojen Liitto ry:n Viestiristi
49. Österbottens Försvarsgille - Pohjanmaan Maanpuolustuskillan ansioristi

Maanpuolustuskiltojen liiton kannettavat huomionosoitukset

TEKSTI JA KUVA: MAANPUOLUSTUSKILTOJEN LIITTO

■ KILTA-ANSIOMITALI JA KILTARISTIT

Maanpuolustuskiltojen liiton (MPKL) ansiomerkkijärjestelmän muodostavat **kilta-ansiomitali** ja **kiltaristit**, joiden keskeinen järjestys alkaen korkeimmasta on:

kilta-ansiomitali
hopeinen kiltaristi
pronssinen kiltaristi

Myöntäminen ja käyttö:

- voidaan myöntää korkeampi merkki, vaikka alemmaa ei olisi
- alemmaa merkkiä ei myönnetä, jos on saanut korkeamman. Kilta-ansiomitalia myönnetään kerran vuodessa, kiltaristejä kaksi kertaa vuodessa
- saaduista merkeistä käytetään vain korkeinta
- kiltaristeille ja kilta-ansiomitalille on myönnetty virkapuvussa kanto-oikeus.

Esittäminen:

Kilta-ansiomitalia ja kiltaristejä voivat esittää killat ja kiltapiirit. Killan paikallisosaston tehdessä esityksen tulee esitykseen liittää pääkillan lausunto.

Esitykset tehdään vahvistetulle lomakkeelle, jonka saa sähköisesti liiton jäsenrekisteristä tai liiton toimistosta.

Kilta-ansiomitalista on säädetty tasavallan presidentin asetuksella, joka on annettu Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 1981 (731/81). Kilta-ansiomitalin myöntää puolustusministeri.

Kiltaristit myöntää liittohallitus.

■ SÄÄNNÖT MAANPUOLUSTUSKILTOJEN LIITON PRONSSISESTA JA HOPEISESTA KILTARISTISTÄ

Kiltaristi on tarkoitettu Maanpuolustuskiltojen liitto ry:n jäsenkiltojen kiltaveljille ja -sisarille sekä vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevien yhteistyöjärjestöjen jäsenille ja henkilöille.

Kiltaristin heraldinen selitys:

- Yrjön ristin muotoinen nelisakarainen risti. Keskuskuviona MPKL:n tornitunnus.
- kiltaristiä on kaksi lajia: pronssinen ja hopeinen.
- kiltaristin nauhan keskiosa on vihreä ja reunoilla on tumman siniset, vaalean siniset ja vihreät 4 mm:n levyiset raidat.
- nauhalaatan muodostaa 10 mm korkea osa kiltaristin nauhaa.

Ehdotukset kiltaristien myöntämisestä tekevät killat tai kiltapiirit liiton palkitsemistoimikunnalle, joka käsittelee ehdotukset ja esittelee ne liittohallitukselle. Liittohallitus voi myöntää kiltaristin myös yhteistyöjärjestöjen tai -yhteisöjen jäsenille. Esityksen asiasta tekee liiton palkitsemistoimikunta.

Pronssinen kiltaristi:

- voidaan myöntää MPKL:n jäsenkillan jäsenelle, joka on vähintään 4 vuotta ollut killan jäsen ja toiminut ansiokkaasti MPKL:n tai sen jäsenkillan tarkoitusprien edistämiseksi.

Maanpuolustuskiltojen liiton kilta-ansiomitali ja kiltaristit.

Hopeinen kiltaristi:

– voidaan myöntää MPKL:n jäsenkillan jäsenelle, joka on vähintään 10 vuotta ollut killan jäsen ja toiminut erityisen ansiokkaasti MPKL:n tai sen jäsenkillan hyväksi ja tarkoituksien edistämiseksi.

– kiltaristitoimikunnan esityksestä voi MPKL:n hallitus myöntää joko pronssisen tai hopeisen kiltaristin maanpuolustustyötä tekevän yhteistyöjärjestön jäsenelle tai henkilölle, joka on erityisen ansiokkaasti toiminut MPKL:n tai sen jäsenkillan tarkoituksien hyväksi tai maanpuolustuksellisten päämäärien saavuttamiseksi.

Myönnettyä kiltaristia seuraa MPKL:n puheenjohtajan allekirjoittama kunniakirja.

Kiltaristi on maksullinen. Maksun määrittää liittohallitus. Liittohallitus voi myöntää kiltaristin maksuttomana.

Kiltaristia kannetaan nauhassa kunniamerkin tapaan maanpuolustus- ja muissa vastaavissa tilaisuuksissa.

Kiltaristin nauhaa voidaan kantaa myös nauhalaattana.

LIITE 10

Maanpuolustuskoulutuksen kannettavat huomionsoitukset sekä pukeutumisohteet

TEKSTI JA KUVA: MAANPUOLUSTUSKOULUTUS

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen MPK huomionsoitusjärjestelmään kuuluvat ne muodot ja välineet, joita MPK käyttää palkitessaan toimijoita ja tukijoita sekä osoittaessaan heille muuten huomiota. MPK:n huomionsoituksen tärkein peruste on ansiokas ja tuloksellinen toiminta yhdistyksessä tai sen päämäärien hyväksi.

MPK:n palkitsemiset ovat pienoislippu, kultainen ansiomitali miekkojen kera, kultainen, hopeinen ja rautainen ansiomitali, MPK:n standaari, iso ja pieni mitali sekä adressi. Mitalit ojennetaan kiinnitettynä kilven muotoiselle puualustalle tai kotelossa.

■ ANSIOMITALIT

Ansiomitali voidaan myöntää henkilölle tämän ansioista MPK:n toiminnassa sekä muulle henkilölle merkittävästä maanpuolustuskoulutusta edistävästä tai tukevasta muusta toiminnasta.

MPK:n hallitus myöntää ansiomitalit hallinto- ja valmiusvaliokunnan esityksestä.

Esityksen ansiomitaleista voivat tehdä MPK:n jäsenjärjestöt, hallituksen jäsenet, keskuustoimisto tai piirit.

Ansiomitaliehdotuksen tulee olla asianmukaisesti perusteltu sekä sisältää palkittavaksi ehdotettavan maanpuolustuskoulutukseen liittyvät siihenastiset tehtävät ja ansiot. Myös muu maanpuolustustoiminta tulee selvittää esityksessä.

Ansiomitalit myönnetään MPK:n vuosipäivänä 14.12. Erityisestä syystä mitalit voidaan myöntää myös muuna, MPK:n hallituksen sopivaksi katsomana päivänä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ansiomitalit.

Kultainen ansiomitali miekkojen kera

Mitali voidaan myöntää henkilölle, joka on erittäin ansiokkaasti, aktiivisesti ja pitkäaikaisesti toiminut vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen, sen kehittämisen ja toimintaedellytysten hyväksi tai henkilölle, joka on pitkäaikaisella ja erittäin tuloksekkaalla työllään edistänyt MPK:n tavoitteita. Ansiomitalin saajalta edellytetään, että hänen toimintansa on yleisesti erittäin arvostettua. Kultaisen ansiomitalin miekkojen kera ehdottaminen ja myöntäminen eivät edellytä aikaisempaa MPK:n kultaista, hopeista tai rautaista ansiomitalia.

Kultainen ansiomitali

Mitali voidaan myöntää henkilölle, joka on ansiokkaasti, aktiivisesti ja pitkäaikaisesti toiminut valtakunnallisen vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tehtävissä tai henkilölle, joka on pitkäaikaisella ja tuloksekkaalla työllään edistänyt MPK:n tavoitteita. Erityisiä ansioita voivat olla MPK:n ylemmät johtotehtävät, pitkäaikainen ja aktiivinen hallitustyöskentely sekä toiminta maanpuolustuskoulutusta koskevissa yhteistoimintaelimissä. Kultainen ansiomitali voidaan myöntää myös ulkomaalaiselle, joka on toiminnallaan merkittävästi ja pitkäaikaisesti edistänyt MPK:n kansainvälisiä yhteyksiä. Ansiomitalin saajalta edellytetään, että hänen toimintansa on yleisesti arvostettua.

Kultaisen ansiomitalin ehdottaminen ja myöntäminen eivät edellytä aikaisempaa MPK:n hopeista tai rautaista ansiomitalia.

Hopeinen ansiomitali

Mitali voidaan myöntää henkilölle, joka on vähintään kahdeksana (8) toimintavuotena ansiokkaasti toiminut MPK:n tai sen jäsenjärjestön vastuullisissa koulutustehtävissä tai vaativissa koulutusjärjestelyissä, yhdistyksen tai sen piirin toimielimissä tai muissa yhdistyksen hallituksen vastaaviksi katsomissa erityisissä tehtävissä. Hopeinen ansiomitali voidaan myöntää myös ulkomaalaiselle, joka on toiminnallaan merkittävästi edistänyt MPK:n kansainvälisiä yhteyksiä. Hopeisen ansiomitalin ehdottaminen ja myöntäminen eivät edellytä aikaisempaa yhdistyksen rautaista ansiomitalia.

Rautainen ansiomitali

Rautainen ansiomitali, voidaan myöntää henkilölle, joka on pääsääntöisesti neljänä (4) toimintavuotena ansiokkaasti toiminut yhdistyksen vastuullisissa koulutustehtävissä tai muissa yhdistyksen hallituksen / keskuustoimiston vastaaviksi katsomissa erityisissä tehtävissä.

Lisätietoja: www.mpk.fi/palkitseminen

■ MPK:N PUKEUTUMISOHJEET

MPK:n henkilökunta ja valikoidut sitoutuneet kouluttajat ja toimijat voivat käyttää MPK:n koulutuksissa ja edustaessaan MPK:ta erilaisissa tilaisuuksissa MPK:n kenttäasua ja oman piirin hihamerkkiä, jota jaetaan henkilökunnalle sekä sitoutuneille kouluttajille ja toimijoille. Päähineenä MPK asun kanssa käytetään barettia, jossa on MPK:n lakkimerkki, MPK:n pipoa tai lippalakkia koulutuksen luonteesta riippuen. Kenttäasuun ei saa yhdistää sotilaallisia arvomerkkejä eikä epävirallisia tunnuksia. Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja Puolustusvoimien normit saattavat vaikuttaa MPK:n pukeutumisohjeeseen.

Ajantasainen ohjeistus löytyy MPK:n kotisivuilta <https://mpk.fi/pukeutuminen>

Maanpuolustusnaisten Liiton kannettavat huomionosoitukset

TEKSTI JA KUVA: MAANPUOLUSTUSNAISTEN LIITTO

■ MAANPUOLUSTUSNAISTEN LIITTO RY:N ANSIOMITALIT

Liitolla on kolmitasoinen ansiomitalijärjestelmä: kultainen, hopeinen ja pronssinen ansiomitali. Kaikissa on pyöreän mitalin keskellä Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n pellavankukatunnus. Suomen maaperästä kohoava pellavankukka symboloi suomalaista naista ja hänen sitkeää maanpuolustustahtoaan ja -työtään. Mitaliin kuuluu nauha, jossa neljä valkoista, kaksi harmaata ja yksi sininen raita.

Ansiomitalien myöntämisperusteet

Maanpuolustusnaisten Liiton ansiomitali voidaan myöntää henkilölle tämän ansioista liiton toiminnassa. Ansiomitalin yleisenä edellytyksenä on, että palkittava on toiminut liiton hyväksi ja toiminta on sisältänyt merkittävää vastuunottoa yhteisissä asioissa sekä hänen toimintansa on ollut aktiivista nykyisen liiton aikana (vuodesta 2005). Pronssisen mitalin osalta huomioidaan myös Suomen Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n ja Suomen Naisten Maanpuolustusjärjestö ry:n aikainen toiminta. Ahkerakaan osallistuminen maanpuolustusnaisten toimintaan ilman vastuullisia tehtäviä ja niissä osoitettua näyttöä ei ole sellaisenaan palkitsemisperuste. Lisäksi ansiomitalin saajalta edellytetään, että hänen toimintansa on yleisesti arvostettua.

Kultainen ansiomitali voidaan myöntää henkilölle, joka on erittäin ansiokkaasti, aktiivisesti ja pitkäjänteisesti toiminut MNL:n eri tasojen tehtävissä ja tässä tuloksetta työllään edistänyt liiton tavoitteita, vähintään 4 vuoden ajan. Näitä ansioita ovat:

- valtakunnallisen tason vastuutehtävien aktiivinen hoitaminen
- tuloksellinen ja esimerkillinen johtotehtävien ja hallitustyön hoitaminen
- tuloksellinen ja esimerkillinen toiminta liiton yhteistyötahojen vastuu-

Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n ansiomitalit.

tehtävissä, joita ovat esimerkiksi Naisten Valmiusliiton hallitusjäsenyys ja alueneuvottelukunnan johtotehtävät, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kehittämis-, koulutus- ja tukiyksikön tehtävät

- voidaan myöntää myös erittäin ansiokkaasti, aktiivisesti ja pitkäaikaisesti toimineelle henkilölle piiritasolla, johon liittyy yhdistyksen tai piirin toiminnan aktiivinen ja tuloksellinen kehittäminen
- voidaan myöntää edellytykset täyttävien jäsenten lisäksi myös henkilölle, joka on merkittävä tavalla tukenut liittomme toimintaa.

Hopeinen ansiomitali voidaan myöntää henkilölle, joka on aktiivisesti ja ansiokkaasti toiminut MNL:n eri tasojen tehtävissä, toimien niissä vähintään 4 vuoden ajan. Erityisiä ansioita ovat:

- MNL:n eri tasojen johtotehtävät (yhdistys-, piiri- ja/tai liittotason vastuutehtävät)
- aktiivinen hallitustyöskentely
- toiminta yhteistyötahojen kanssa
- muu merkittävä toiminta, mm. koulutus-, kehittämis- ja vastuutehtävät
- ansiomitali voidaan myöntää edellytykset täyttävien jäsenten lisäksi myös henkilölle, joka on merkittävä tavalla tukenut liiton, piirin tai yhdistyksen toimintaa.

Pronssinen ansiomitali voidaan myöntää henkilölle, joka on aktiivisesti ja ansiokkaasti toiminut liiton ja sen edeltäjien eri tasojen tehtävissä, toimien niissä vähintään 4 vuoden ajan. Erityisiä ansioita ovat:

- yhdistystasolla pitkäaikainen aktiivinen maanpuolustustyö
 - saaja osoittaa toimissaan erityistä maanpuolustustahtoa
 - muu merkittävä toiminta, muun muassa koulutus-, kehittämis- ja vastuutehtävät
- voidaan myöntää myös henkilölle, joka on merkittävällä tavalla tukenut ja/tai liiton, piirin, yhdistyksen toimintaa.

Ansiomitaliesitykset, aika ja hyväksyminen

Ansiomitaliesityksen voi tehdä piiri, liitto tai yhdistys. Esityksiä voi jättää mitalianomuslomakkeella kahdesti vuodessa: takarajapäivinä on vuosittain tammikuun 31. päivä ja elokuun 15. päivä. Mitalianomukset tulee lähettää joko postitse tai sähköpostilla Maanpuolustusnaisten Liitto ry:n toimistoon. Ansiomitaliesitykset tulee olla asianmukaisesti perusteltu sisältäen palkittavaksi ehdotettavan kaikki liittoon liittyvät tehtävät ja ansiot. Hakemuksen allekirjoittaa mitalia esittävän piirin tai yhdistyksen nimenkirjoitusoikeuden omaava henkilö.

Mitaliesitykset valmistelee liiton työvaliokunta ja hyväksyy liittohallitus. Liittohallituksen päätös ansiomitalin myöntämisestä ilmoitetaan perustelluitta sitä anovalle yhdistykselle tai piirille. Mitalin anoja maksaa mitalin. Maanpuolustusnaisten Liitto ry pitää luetteloja myönnettyistä ansiomitalista.

Mitalit luovutetaan virallisissa kokouksessa tai juhlatilaisuudessa kuten yhdistyksen tasavuosisjuhlassa. Ansiomitaliin kuuluu kunniakirja.

LIITE 12

Reserviläisliiton kannettavat huomionsoitukset

TEKSTI JA KUVAT: RESERVILÄISLIITTO

■ ANSIORISTI JA ANSIORISTI SOLJELLA

Ansioristien hakeminen ja myöntäminen

Reserviläisliiton (RES) ansioristeistä voivat tehdä esityksiä liiton jäsenyhdistykset ja piirit sekä liittohallituksen ja liiton puheenjohtajiston jäsenet sekä liiton toiminnanjohtaja. Lisäksi esitysoikeus on Puolustusvoimien komentajalla. Yhdistysten ja piirien on tehtävä esityksensä liiton vahvistamaa hakukaavaketta käyttämällä. Yhdistysten tulee lähettää hakemukset omaan piiriinsä, joka lähettää ne edelleen liittoon vuotuisen toimintasuunnitelmaan kirjattuun määräaikaan mennessä. Hakemusten tulee olla asianmukaisesti täytettyjä ja niiden tulee sisältää riittävät tiedot asian käsittelyyn.

Saapuneet ansioristihakemukset käsittelee liiton toiminnanjohtaja, joka laatii niistä yhteenvedon ja myöntöesityksensä liiton puheenjohtajiston käyttöön. Liiton puheenjohtajisto laatii tältä pohjalta yksimielisen esityksensä ansioristeistä Reserviläisliiton hallitukselle. Liiton hallitus tekee lopullisen päätöksen Puolustusministerille myönnettäväksi esitettävistä ansioristeistä.

Kaikki Reserviläisliiton ansioristit myöntää Puolustusministeri itsenäisyyspäivän päivämäärällä. Hän voi vapaasti poiketa liiton hallituksen tekemästä esityksestä.

Ansioristien myöntämiskriteerit ja -politiikka

Reserviläisliiton ansioristien myöntämiskriteerit on määritelty huomionsoitujärjestelmää määrittelevässä asetuksessa. Lisäksi vuosien saatossa on muovautunut tätä tarkempia myöntämiskäytäntöjä. Nämä on käyty läpi seuraavassa:

Asetuksen mukaan **Reserviläisliiton ansioristi** voidaan myöntää:

1. liiton jäsenyhdistyksen jäsenelle, joka on vähintään viisitoista vuotta

Reserviläisliiton ansioristit

ansiookkaasti toiminut vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä liiton tai sen jäsenyhdistyksen ja reserviläisten yhteisten pyrintöjen edistämiseksi;

- Asianomainen henkilön toiminta yhdistystason johtotehtävissä on kestänyt vähintään 15 vuotta ja sen lisäksi hän on toiminut piiritasolla vähintään muutamia vuosia esim. piirihallituksen jäsenenä tai muussa vastaavassa tehtävässä tai

- Asianomainen henkilö on toiminut pitkään ja ansiookkaasti piiritasolla esim. piirin puheenjohtajana tai vastaavassa tehtävässä tai

- Asianomainen henkilö on toiminut pitkäaikaisesti (vähintään neljä vuotta) ja ansiookkaasti liiton hallituksessa tai muussa liiton kannalta tärkeässä toimielimessä tai taholla. Lisäksi hän on toiminut myös piiri- tai yhdistystasolla.

2. liittoon kuulumattomalle henkilölle tai yhteisölle, joka on erityisen ansiookkaasti toiminut liiton tarkoituksien edistämiseksi tai on erittäin merkittävällä tavalla tukenut liiton toimintaa; sekä

- Asianomainen henkilö on toiminut tai toimii edustajana Reserviläisliiton kannalta erityisen tärkeiden yhteisöjen johtotehtävissä (esim. MPT:n hallituksessa) tai

- Asianomainen henkilö toimii tai on toiminut Reserviläisliiton tärkeän yhteistyökumppanin johtotehtävissä puheenjohtajana tai toiminnanjohtajana (vast.) tai

- Asianomainen henkilö toimii tai on toiminut yhteiskunnallisessa tehtävässä, jossa hän on merkittävällä tavalla tukenut liiton toimintaa tai maanpuolustuskykymme ja -valmiutemme ylläpitoa tai

- Asianomainen yhteisö harjoittaa tärkeää ja tuloksekasta yhteistoimintaa Reserviläisliiton kanssa tai toimii muuten merkityksellisesti liiton tarkoituksien toteuttamiseksi.

3. ulkomaalaiselle, joka on toiminnallaan osoittanut arvostavansa Suomen virallista ulkopolitiikkaa ja on ansiookkaasti toiminut liittoa vastaavassa maanpuolustusjärjestössään sen ja liiton välisen järjestöllisen yhteistoiminnan edistämiseksi.

- Asianomainen henkilö on toiminut tai toimii puheenjohtajana tai muussa, vastaavassa tehtävässä Reserviläisliiton kanssa viralliselta pohjalta yhteistoimintaa harjoittavassa maanpuolustusjärjestössä tai muulla taholla tai

- Asianomaisella henkilöllä on ollut tai on ratkaiseva rooli em. yhteistyön syntymisessä tai sen ylläpitämisessä.

Asetuksen mukaan **liiton ansioristi soljen kera** voidaan myöntää:

1. liiton jäsenyhdistyksen jäsenelle, joka on,

- a. vähintään 15 vuotta erityisen ansiookkaasti toiminut liiton johtotehtävissä liiton ja jäsenistön tarkoituksien sekä yhteisten pyrintöjen edistämiseksi tai

- Asianomainen henkilö on toiminut ansiookkaasti liiton puheenjohtajana, varapuheenjohtajana tai pitkäaikaisena (vähintään 6 vuotta) ja ansiookkaasti valiokunnan tai työryhmän jäsenenä taikka johtavana toimihenkilönä.

- b. vähintään 20 vuoden aikana erittäin merkittävällä tavalla edistänyt tai tukenut liiton toimintaa

- Asianomainen henkilö on liiton jäsen ja toiminut erityisen tuloksekkaasti liiton kannalta ehdottoman keskeisen yhteistyökumppanin (esim. MPT) puheenjohtajana (vast.) tai johtavana toimihenkilönä.

2. liittoon kuulumattomalle henkilölle tai yhteisölle, joka on erityisen ansiookkaasti toiminut liiton tarkoituksien edistämiseksi tai on erittäin merkittävällä tavalla tukenut liiton toimintaa; sekä

- Asianomainen henkilö toimii tai on toiminut Puolustusvoimien ylipäällikkönä tai komentajana taikka pääministerinä tai

- Asianomainen henkilö toimii yhteiskunnallisessa tehtävässä tai järjestössä (esim. Maanpuolustuksen Tuki ry), jossa hän on erittäin merkittävällä tavalla tukenut liiton toimintaa tai maanpuolustuskykymme ja -valmiutemme ylläpitoa.

- Asianomainen yhteisö harjoittaa erittäin tärkeää ja tuloksekasta yhteistoimintaa Reserviläisliiton kanssa tai toimii muuten erityisen merkityksellisesti liiton tarkoituksien toteuttamiseksi.

3. ulkomaalaiselle, joka toiminnallaan on osoittanut arvostavansa Suomen virallista ulkopolitiikkaa ja joka on erityisen ansiookkaasti toiminut liittoa

Reserviläisliiton ansiomitalit.

vastaavassa maanpuolustusjärjestössä sen ja liiton välisen järjestöllisen yhteistyön edistämiseksi.

– Asianomainen henkilö on toiminut erittäin pitkäaikaisena puheenjohtajana tai muussa, vastaavassa tehtävässä Reserviläisliiton kanssa viralliselta pohjalta yhteistoimintaa harjoittavassa maanpuolustusjärjestössä tai muulla taholla.

■ RESERVILÄISLIITON ANSIOMITALIT

Liiton ansiomitalijärjestelmä

Reserviläisliitto - Reservin Aliupseerien Liitto ry:llä on kultainen, hopeinen ja pronssinen ansiomitali sekä erikoisluokan ansiomitali. Ansiomitaliin voidaan liiton hallituksen päätöksellä liittää solkia.

Ansiomitalia seuraa kunniakirja. Reserviläisliitto pitää mahdollisuuksien mukaan luetteloa ansiomitalin saaneista.

Liiton ansiomitalien hakeminen, myöntäminen ja luovuttaminen

Reserviläisliiton Kultaiset ansiomitalit ja muuna ajankohtana kuin 6.12. myönnettävät Pronssiset ansiomitalit haetaan liiton hakukaavaketta käytämällä.

Reserviläisliiton 40-vuotismitali

Vuonna 1995 myönnettiin liiton 40-vuotisjuhlavuoteen liittyen erillistä 40-vuotismitalia, josta käytetään usein myös nimikettä juhluvuoden mitali. Tämä huomionosoitus oli ainutkertainen eikä sitä ole myönnetty vuoden 1995 jälkeen.

40-vuotismitali oli liiton pronssinen ansiomitali, jonka nauhassa oli 40-vuotissolki. Mikäli kyseisen mitalin omaavalle henkilölle on tämän jälkeen myönnetty tai myönnetään myöhempänä ajankohtana korkeampi ansiomitali, siirtää hän soljen kyseiseen mitaliin eikä siis kannata molempia ansiomitaleja samanaikaisesti.

Reserviläisliiton erikoisluokan ansiomitali

Reserviläisliiton Erikoisluokan ansiomitali perustettiin liiton täyttäessä 50 vuotta 17.4.2005 ja mitalia myönnettiin vain 50-vuotisjuhlavuoteen liittyen vuosina 2005-2006. Myös jatkossa Erikoisluokan ansiomitaleita myönnetään vain liiton erityisinä merkkipuosina liiton hallituksen päätämällä tavalla.

■ RESERVILÄISLIITON ANSIOMITALIEN MYÖNTÄMISPERUSTEET

Kultainen ansiomitali voidaan myöntää:

- Reserviläisliiton jäsenyhdistyksen jäsenelle, joka on toiminut vähintään 12 vuotta erityisen ansiokkaasti vapaaehtoisessa maapuolustustyössä yhdistys-, piiri-, tai liittotasolla.
- Reserviläisliittoon kuulumattomalle henkilölle, joka on erityisen ansiokkaasti tukenut yhdistyksen, piirin tai liiton toimintaa taikka muuten toiminut merkittävällä tavalla Reserviläisliiton tarkoituksien hyväksi.
- ulkomaalaiselle, joka omalla toiminnallaan on edistänyt yhteistyötä oman valtionsa, sen puolustusvoimien tai maanpuolustusjärjestön ja Reserviläisliiton, sen jäsenyhdistyksen tai reserviläispiirin välillä.

Hopeinen ansiomitali voidaan myöntää:

- Reserviläisliiton jäsenyhdistyksen jäsenelle, joka on toiminut vähintään 10 vuotta erityisen ansiokkaasti vapaaehtoisessa maapuolustustyössä yhdistys-, piiri-, tai liittotasolla.
- Reserviläisliittoon kuulumattomalle henkilölle, joka on erityisen ansiokkaasti tukenut yhdistyksen, piirin tai liiton toimintaa taikka muuten toiminut Reserviläisliiton tarkoituksien hyväksi.

– ulkomaalaiselle, joka omalla toiminnallaan on edistänyt yhteistyötä oman valtionsa, sen puolustusvoimien tai maanpuolustusjärjestön ja Reserviläisliiton, sen jäsenyhdistyksen tai reserviläispiirin välillä.

Pronssinen ansiomitali voidaan myöntää:

– Reserviläisliiton jäsenyhdistyksen jäsenelle, joka on toiminut vähintään 5 vuotta erityisen ansiokkaasti vapaaehtoisessa maapuolustustyössä yhdistys-, piiri-, tai liittotasolla.

– Reserviläisliittoon kuulumattomalle henkilölle, joka on erityisen ansiokkaasti tukenut yhdistyksen, piirin tai liiton toimintaa taikka muuten toiminut Reserviläisliiton tarkoituserien hyväksi.

– ulkomaalaiselle, joka omalla toiminnallaan on edistänyt yhteistyötä oman valtionsa, sen puolustusvoimien tai maanpuolustusjärjestön ja Reserviläisliiton, sen jäsenyhdistyksen tai reserviläispiirin välillä.

Erikoisluokan ansiomitali voidaan myöntää liiton erityisinä merkkipuosina.

■ RESERVILÄISLIITON ANSIORISTIEN JA ANSIOMITALIEN KANTAMINEN

Reserviläisliiton ansioristiä voi kantaa samanaikaisesti aiemmin myönnetyn liiton ansiomitalin kanssa.

Henkilö, jolle on myönnetty Reserviläisliiton ansioristi soljen kera, ei kanna sen kanssa samanaikaisesti liiton ansioristiä.

Ansioristiä ja ansiomitalia kannetaan nauhassa kunniamerkin tapaan. Sotilas- ja virkapuvussa voidaan nauhaa kantaa nauhalaattana. Ansioristiä voidaan kantaa myös pienoiskoossa.

Kultaisen ansiomitalin saanut henkilö ei samanaikaisesti kanna liiton hopeista tai pronssista ansiomitalia eikä hopeisen ansiomitalin saanut kanna samanaikaisesti pronssista mitalia. Erikoisluokan mitalia voidaan kantaa samanaikaisesti kultaisen, hopeisen tai pronssisen ansiomitalin kanssa, jolloin se sijoittuu hopeisen ansiomitalin jälkeen mutta ennen pronssista ansiomitalia.

Mikäli alemmpitasoinen mitali on myönnetty soljen kera ja henkilölle myönnetään korkeampitasoinen ansiomitali, solki siirretään tähän.

LIITE 13

Reserviläisurheiluliiton kannettavat huomionosoitukset

TEKSTI JA KUVAT: RESERVILÄISURHEILULIIITTO

■ RESERVILÄISURHEILULIITON ANSIORISTI

Reserviläisurheiluliiton (RESUL) ansioristissä on sinisessä Yrjön Ristissä hopeinen reunus, ristin keskellä on Reserviläisurheiluliiton tunnus, sininen ympyrä, jonka hopeareunuksesta työntyy neljä hopeista nuolta kohti ympyrän keskipisteenä olevaa hopeista ympyrää, nuolista kaksi pysty- ja kaksi vaakasuuntaista.

Ristiä kannetaan sinisessä nauhassa, jossa on neljä valkoista 1 mm:n levyistä pystyraita 2 mm:n leveydeltä toisistaan ja 4 mm:n leveydeltä nauhan reunasta.

Reserviläisurheiluliiton ansioristi voidaan myöntää liiton jäsenjärjestöön ja liiton koti- tai ulkomaiseen sidosryhmään kuuluvalle henkilölle tämän ansioista Reserviläisurheiluliiton toiminnassa.

Ansioristin yleisenä edellytyksenä on, että palkittava on toiminut aktiivisesti ja tuloksellisesti Reserviläisurheiluliiton ja/tai sen jäsenjärjestön maanpuolustusurheilun hyväksi vähintään kymmenen vuoden ajan sen jälkeen kun hänelle on luovutettu Reserviläisurheiluliiton kultainen ansiomitali (RESUL kam). Erityisestä syystä liiton hallitus voi poiketa em. aikarajasta.

Reserviläisurheiluliiton ansioristi myönnetään kerran vuodessa 6.12. Erityisestä syystä ansioristi voidaan myöntää myös muuna, Reserviläisurheiluliiton hallituksen sopivaksi katsomana päivänä. Ansioristit myöntää liiton hallitus. Niitä seuraavan kunniakirjan allekirjoittavat liiton puheenjohtaja ja toiminnanjohtaja yhdessä. Ansioristiesitykset valmistelee RESUL:n hallituksen asettama palkitsemistoimikunta.

RESUL:n ansioristiä käytetään kuten muitakin ansioristejä ja -mitaleita. Sotilas- ja virkapuvussa ansioristiä tai sen nauhalaattaa kannetaan sen käytöstä annetun ohjeistuksen mukaisesti.

■ RESERVILÄISURHEILULIITON ANSIOMITALIT

Reserviläisurheiluliitto ry:n ansiomerkkijärjestelmään kuuluvat:

- Reserviläisurheiluliiton kultainen ansiomitali (RESUL kam),
- Reserviläisurheiluliiton hopeinen ansiomitali (RESUL ham)
- Reserviläisurheiluliiton pronssinen ansiomitali (RESUL pam)

Ansiomitalien heraldiset selitykset

Ympyränmuotoisessa, läpimitaltaan 32 mm olevassa kullan-/hopean- tai pronssinvärisessä kentässä liiton tunnuskuvio: Sinisessä, kolmisakaraisessa tornissa rengas, jonka sisäreunasta työntyy kaksi vaaka- ja kaksi pystysuoraa nuolta kohti keskustassa olevaa ympyrää; kaikki kultaa/hopeaa tai pronssia.

Nauha on sini-valkoraiteinen (sin. 4, valk. 4, sin. 4, valk. 8, sin. 4, valk. 4, sin. 4 mm).

Koska ansiomitalien nauha kaikissa luokissa on samanlainen, lisätään virkapuvuissa mahdollisesti käytettävään nauhalaattaan kultaisessa ansiomitalissa kullattu ja hopeisessa ansiomitalissa hopeoitu, läpimitoiltaan 7 x 9 mm oleva Reserviläisurheiluliiton tunnus. Pronssisen ansiomitalin nauhalaatassa ei ole Reserviläisurheiluliiton tunnusta.

Reserviläisurheiluliiton ansiomitali

voidaan myöntää liiton jäsenjärjestöön tai liiton koti- tai ulkomaiseen sidosryhmään kuuluvalla henkilöllä ansioista Reserviläisurheiluliitossa tai sen jäsenjärjestöjen maanpuolustusurheiluun liittyvissä toimintasektoreissa. Ansiomitalit myöntää RESUL:n hallitus omasta aloitteestaan tai RESUL:n jäsenenä olevan liiton, piirijärjestön tai niihin kuuluvan perusyhdistyksen sääntöjen mukaisesti tekemästä ansiomerkkiehdotuksesta. Reserviläisurheiluliiton ansiomitalien myöntämisen perusedellytyksenä on, että pal-

Reserviläisurheiluliiton ansioristi ja ansiomitalit.

kittava toiminta on tapahtunut Reserviläisurheiluliiton ja / tai sen toimialaan kuuluvan vapaaehtoisen maanpuolustusurheilun hyväksi, sisältänyt vastuunottoa yhteisistä asioista ja kokonaisuutena katsoen ollut aktiivista ja pitkäjännitteistä. Pelkästään sinänsä erittäin tarpeellinen ahkera osallistuminen joukon mukana RESUL:n koordinoimiin tilaisuuksiin, ilman omia vastuullisia tehtäviä ja niissä osoitettua näyttöä, ei siis ole tässä yhteydessä tarkoitettu palkitsemisperuste.

Reserviläisurheiluliiton kultaisen ansiomitalin

myöntämisperusteena on kokonaisuutena erittäin ansiokas, aktiivinen ja pitkäjännitteinen, yleensä yli kymmenen vuoden aikana tapahtunut toiminta. Yksinomaan RESUL:n jäsenjärjestön vastaavissa maanpuolustusurheiluun liittyvissä tehtävissä edellytetään erittäin ansiokasta toimintaa vähintään kahdentoista vuoden aikana. Erityisiä ansioita voivat olla RESUL:n pitkäaikaiset ylemmät johtotehtävät yleensä, menestyksekkäs toiminta RESUL:n edustajana kansallisissa tai kansainvälisissä kilpailuissa ja alan liittojen yhteisorganisaatioissa sekä liittohallituksen harkinnan mukaisesti myös muu RESUL:n ja sen jäsenjärjestöjen maanpuolustusurheilun hyväksi tapahtunut erittäin ansiokas toiminta.

Reserviläisurheiluliiton hopeisen ansiomitalin

myöntämisperusteena on vähintään kahdeksana erillisenä tai toisiaan seuraavana toimintavuotena ansiokkaasti hoidettu RESUL:n tai sen jäsenjärjestön liitto-, piiri- tai yhdistystasoinen, vastuullinen tehtävä. Näitä ovat esimerkiksi toimiminen valtakunnan- tai piiritason kilpailujen ja liikuntatapahtumien vaativissa järjestelyissä, ammunnan tai liikunnan kouluttajana kurseilla, jäsenenä liiton tai piirin toimikunnassa, valiokunnassa, kilpailutoimikunnassa, nimetyssä kilpailujoukkueessa tai muussa maanpuolustusurheiluun liittyvässä projektissa. Näitä ovat myös toimiminen perusyhdistyksen nimettynä ampuma- ja / tai urheilutoiminnan ohjaajana ja muut liittohallituksen mahdollisesti vastaaviksi katsomat erityiset maanpuolustusurheiluun liittyvät tehtävät. Johtotehtävissä hopeisen ansiomitalin myöntämisperusteena on vähintään kuutena erillisenä tai toisiaan seuraavana toimintavuotena kokonaisuutena ansiokas ja aktiivinen toiminta liittotasolla RESUL:ssa esimerkiksi toimikunnan, kilpailutoimikunnan tai muun projektiryhmän puheenjohtajana, RESUL:n kurssin, kilpailun, kilpailulajin tai kilpailujoukkueen johtajana, liiton nimeämänä kilpailun valvojana, valmentajana, erikoisasiantuntijana tai muussa liittohallituksen mahdollisesti vastaavaksi katsomassa, vapaaehtoista maanpuolustusurheilua huomattavasti edistävässä johtotasoisessa tehtävässä.

Reserviläisurheiluliiton pronssisen ansiomitalin

myöntämisperusteena on vähintään viitenä erillisenä tai toisiaan seuraavana toimintavuotena ansiokkaasti hoidettu RESUL:n jäsenjärjestön piiri- tai yhdistystasoinen, vastuullinen tehtävä. Näitä ovat esimerkiksi toimiminen valtakunnan- tai piiritason kilpailujen ja liikuntatapahtumien vaativissa järjestelyissä, ammunnan tai liikunnan kouluttajana kurseilla, jäsenenä piirin toimikunnassa, nimetyssä kilpailujoukkueessa tai muussa maanpuolustusurheiluun liittyvässä projektissa. Näitä ovat myös toimiminen perusyhdistyksen nimettynä ampuma- ja / tai urheilutoiminnan ohjaajana ja / tai aktiivisena toimikunnan jäsenenä sekä muut liittohallituksen mahdollisesti vastaaviksi katsomat erityiset maanpuolustusurheiluun liittyvät tehtävät.

Ansiomitalien myöntäminen

Ansiomitalit myöntää RESUL:n hallitus omasta aloitteestaan tai RESUL:n jäsenenä olevan liiton, piirijärjestön tai niihin kuuluvan perusyhdistyksen näiden sääntöjen mukaisesti tekemästä ansiomerkkiehdotuksesta. Myönnettävän ansiomerkkikiintiön hallitus päättää erikseen kalenterivuosittain. Reserviläisurheiluliiton omat toimielimet voivat tehdä perusteltuja ansiomitalien myöntämisalitteita toimintasektoriinsa kuuluvien henkilöiden osalta. Tässä tarkoitetut ehdotukset ja aloitteet esittelee liittohallitukselle RESUL:n toiminnanjohtaja.

Kultaisen ansiomitalin ehdottaminen ja myöntäminen eivät edellytä hopeisen mitalin aikaisempaa saamista. RESUL:n hopeisen ansiomitalin mahdollisesta saamisesta tulee kuitenkin olla vähintään neljä vuotta ja uudessa ehdotuksessa tulee mainita myös palkittavan kaikki aikaisemmat, tässä tarkoitettuun vapaaehtoiseen maanpuolustusurheiluun liittyvät tehtävät ja ansiot. Hopeisen ansiomitalin myöntäminen ei edellytä pronssisen mitalin aikaisempaa saamista. RESUL:n pronssisen ansiomitalin mahdollisesta saamisesta tulee kuitenkin olla vähintään neljä vuotta ja uudessa ehdotuksessa tulee mainita myös palkittavan kaikki aikaisemmat, tässä tarkoitettuun vapaaehtoiseen maanpuolustusurheiluun liittyvät tehtävät ja ansiot.

Ansiomitalit myöntää Reserviläisurheiluliiton hallitus, yleensä kaksi kertaa vuodessa: Lippujuhlapäivänä 4. kesäkuuta ja Itsenäisyyspäivänä 6. joulukuuta. Erityisestä syystä myöntäminen voi tapahtua myös muuna, liittohallituksen sopivaksi katsomana päivämääränä esimerkiksi jäsenjärjestön juhlapäivään liittyen. Lippujuhlapäivään 4.6. mennessä käsiteltäviksi tarkoitettujen ehdotusten tulee olla RESUL:n toimistossa maaliskuun 31. päivään ja Itsenäisyyspäivään 6.12. tarkoitettujen syyskuun 30. päivään mennessä.

Ansiomitaliin liittyvän omistuskirjan allekirjoittavat Reserviläisurheiluliiton puheenjohtaja ja toiminnanjohtaja yhdessä. Reserviläisurheiluliitto pitää luetteloa ansiomitalin saaneista henkilöistä.

LIITE 14

Sinisen Reservin kannettavat huomionosoitukset

■ SINISEN RESERVIN ANSIORISTI

Sinisen reservin ansioristin myöntää Merivoimien komentaja Sininen Reservi ry:n hallituksen puheenjohtajan ja/tai hallituksen tai Meripuolustusäätiön hallintoneuvoston puheenjohtajan tai MPK:n Meripuolustuspiirin päällikön esityksestä. Merivoimien komentajalle menevät esitykset koordinoidaan esittäjätahojen kesken.

Sininen Reservi ry:n jäsenyhdistysten puheenjohtajat voivat esittää palkitsemista Sinisen Reservin ansioristilla toimittamalla palkitsemisesityksen Sininen Reservi ry:n hallituksen puheenjohtajalle edelleen käsiteltäväksi.

Sinisen Reservin ansioristi voidaan myöntää:

1. henkilölle, joka on toiminut erityisen ansiokkaasti Merivoimien tai merivartiostojen piirissä tehtävässä vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä vähintään kymmenen vuotta.
2. yhteisölle, joka on toiminut pitkäaikaisesti ja erityisen ansiokkaasti Merivoimien tai merivartiostojen piirissä tehtävässä vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä.
3. henkilölle tai yhteisölle, joka on toiminut poikkeuksellisen ansiokkaasti meripuolustuksen tehtävissä, jolloin ansioristi voidaan myöntää tavanomaisista aikavaatimuksista poiketen.

Pääsääntöisesti ansioristin saajalta edellytetään aiemmin myönnettyä Sinisen Reservin ansiomitalia. Tällöin ansiomitalin myöntämisestä tulisi olla kulunut 5 vuotta. Vuosittain ansioristeja myönnetään 2–5 kpl ja kaiken kaikkiaan niitä on myönnetty n. 100 (30.4.2021).

Henkilö, jolle on myönnetty Sinisen Reservin ansioristi, voi lunastaa itselleen ansioristin pienoiskunniamerkin ja nauhalaatan

Sinisen Reservin ansioristiä kannettaessa ei kanneta Sinisen Reservin ansiomitalia. Ansioristit ovat numeroidut ja niihin liittyvä luovutuskirja.

Vasemmalta
Sinisen Reservin
ansioristi,
ansiomitali ja
ansiomerkki.

■ SINISEN RESERVIN ANSIOMITALI

Sinisen Reservin ansiomitalin myöntää Sininen Reservi ry:n hallituksen puheenjohtaja Sininen Reservi ry:n hallituksen tai sen jäsenyhdistyksen puheenjohtajan tai Meripuolustussäätiön hallintoneuvoston puheenjohtajan tai MPK:n Meripuolustuspiirin päällikön esityksestä.

Sinisen Reservin ansiomitali voidaan myöntää:

1. henkilölle, joka on toiminut Merivoimien tai merivartiostojen piirissä tehtävässä vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä ansiokkaasti vähintään viisi vuotta.
2. yhteisölle, joka on toiminut Merivoimien tai merivartiostojen piirissä tehtävässä vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä ansiokkaasti.
3. henkilölle tai yhteisölle, joka on toiminut erityisen ansiokkaasti meripuolustuksen tehtävissä, jolloin ansioristi voidaan myöntää tavanomaisista aikavaatimuksista poiketen.

Henkilö, jolle on myönnetty Sinisen Reservin ansiomitali, voi lunastaa itselleen ansiomitalin pienoiskunniamerkin ja nauhalaatan.

Ansiomitaliin liittyy luovutuskirja.

■ SINISEN RESERVIN ANSIOMERKKI

Sinisen Reservin ansiomerkin myöntää Sininen Reservi ry:n hallituksen puheenjohtaja Sininen Reservi ry:n hallituksen tai sen jäsenyhdistyksen puheenjohtajan tai Meripuolustussäätiön hallintoneuvoston puheenjohtajan tai MPK:n Meripuolustuspiirin päällikön esityksestä.

Sinisen Reservin ansiomerkki voidaan myöntää henkilölle, joka on toiminut Merivoimien tai merivartiostojen piirissä tehdyssä vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä ansiokkaasti.

Ansiomerkkiin liittyy luovutuskirja.

Esitysten tekeminen

Jäsenyhdistyksien tekemät ansioristi- ja ansiomitalihakemukset käsitellään vähintään kahdesti vuodessa, ennen vuosikokousta ja ennen Meripuolustuspäivää. Sininen Reservi ry:n puheenjohtajalle osoitetut hakemukset tulee tällöin toimittaa hänelle tai yhdistyksen sihteerille 28.2. tai 31.8. mennessä. Sininen Reservi ry:n palkitsemistoimikunta käsittelee hakemukset yhdessä puheenjohtajan kanssa.

Ansiomerkkien osalta ei ole säädettyjä hakupäiviä, vaan hakemuksia käsitellään läpi vuoden.

Hakemuksia saa Sininen Reservi ry:n verkkosivuilta (www.sininenreservi.fi) tai yhdistyksen sihteeriltä.

Huomionosoitusten luovuttaminen

Myönnetty Sinisen Reservin ansioristit ja -mitalit luovutetaan ensisijaisesti vuotuisen Meripuolustuspäivän yhteydessä. Huomionosoitukset voidaan poikkeuksellisesti luovuttaa myös muun vastaavan suuren/merkittävän tapahtuman, kuten Merivoimien vuosipäivän tai jäsenyhdistyksen juhlavan tilaisuuden (esim. yhdistyksen vuosijuhlat) yhteydessä. Lähtökohtana on kuitenkin se, että huomionosoituksen luovuttaa sen myöntäjä.

Sinisen Reservin ansiomerkin osalta luovutukset tapahtuvat Sininen Reservi ry:n tai sen jäsenyhdistyksen järjestämässä tilaisuudessa. Jäsenyhdistysten esittämien ansiomerkkien osalta toivotaan, että ansiomerkit luovutettaisiin juhlavissa tilaisuuksissa, kuten yhdistyksen vuosikokouksessa tai vuosijuhlassa.

Sotilaskotiliiton järjestöasut sekä kannettavat huomionosoitukset

TEKSTI JA KUVAT: SOTILASKOTILIITTO

Lisätietoja: Vihreä kirja, Sotilaskotiliitto 2013,
<https://docplayer.fi/1490818-Sotilaskotiliitto-soldathemsforbundet-ry-vihrea-kirja.html>

■ JÄRJESTÖASU

Sotilaskotiliitto on määritellyt omien asukokonaisuuksiensa rinnastettavuus siviiliasujen kanssa seuraavasti:

SOTILASPUKU	SOTILASKOTIASU
Maastopuku	Sotilaskotijärjestön maastopuku
Kevyt palveluspuku	Arkiasu Ruutu- tai lehväpaita, vihreä hame tai pitkät housut (villatakki), paidassa tai villatakissa jäsenmerkki
Palveluspuku	Järjestöasu - kunniamerkinauhut
Paraatipuku	Järjestöasu - suuret tai pienoiskunniamerkit
Juhlapuku	Järjestöasu - suuret tai pienoiskunniamerkit
Juhlapuku	Juhla-asu eli lyhyt jakku ja pitkä hame - suuret tai pienoiskunniamerkit
SIVIILIASU	SOTILASKOTIASU
Arkiasu/Casual	Ruutu/levhäpaita, vihreä hame tai vihreät pitkät housut, (villatakki), paidassa tai villatakissa jäsenmerkki
Smart Casual	Valkoinen pusero, villatakki, vihreä hame tai vihreät pitkät housut, villatakissa jäsenmerkki ja joukko-osastoristi, jos on
Tummapuku	Järjestöasu, kunniamerkinauhut
Tummapuku, kunniamerkit	Järjestöasu, suuret tai pienet kunniamerkit

HUOM: Järjestöasun kanssa ei käytetä airutnauhoja.

Sotilaskotiliiton harrastusmerkki sekä pronssinen ja hopeinen ansiomerkki.

■ HUOMIONOSOITUKSET

Jäsenmerkki

Jäsenmerkin on suunnitellut Ellinor Ivalo 1927. Merkkiä käytetään sotilaskotiasuissa, tunnuksena järjestöön kuulumisesta. Merkki on alun perin suunniteltu sotilaskotien työntekijöille.

Harrastusmerkki

Merkin on suunnitellut taiteilija Katri Warén-Varis 1958. Harrastusmerkki on tarkoitettu tunnustukseksi ja kannustukseksi sotilaskotityöhön osallistuvalla aktiivisella järjestön jäsenelle, jolla ei ole vielä muita merkkejä.

Pronssinen ansiomerkki

Merkin on suunnitellut hopeaseppä Erkki Laakso 1982. Sotilaskotiyhdistys myöntää pronssisen ansiomerkin sotilaskotisarelle, joka osallistuu aktiivisesti ja säännöllisesti sotilaskotiyhdistyksen toimintaan ja suorittaa työnsä tunnollisesti.

Hopeinen ansiomerkki

Ansiomerkin on suunnitellut Sakari Salokangas vuonna 1952. Tasavallan presidentti on 28.1.1952 vahvistanut hopeisen ansiomerkin säännöt. Ansiomerkki voidaan myöntää jäsenelle, joka on erityisesti ansioitunut vastuullisissa, hallintoon tai yhdistyksen talouden tukemiseen vaikuttavissa tehtävissä.

Sotilaskotiansioristi

Sotilaskotiansioristin on suunnitellut Juhani Vepsäläinen ja ensimmäiset ansiomerkit jaettiin vuonna 1996. Sotilaskotiansioristi on nimestään huolimatta järjestön ainoa kunniamerkki.

*Sotilaskotiansioristi,
Katri Bergholm -mitali
sekä Sotilaskotiliiton
kultainen ansiomerkki.*

Sotilaskotiansioristi voidaan myöntää jokaiselle ansioituneelle järjestön jäsenelle vähintään 12 vuoden aktiivisesta sotilaskotitoiminnasta sekä yksityiselle henkilölle tai yhteisölle, joka on toiminut aktiivisesti järjestön hyväksi ja erityisen ansiokkaasti tukenut sotilaskotityötä.

Sotilaskotiansioristin myöntää Sotilaskotiliitto ry oma-aloitteisesti sekä sotilaskotiläänin tai sotilaskotiyhdistyksen esityksestä kerran vuodessa.

Sotilaskotiansioristin yhteydessä annetaan kunniakirja, johon on merkitty myönnetyn ansioristin järjestysnumero. Sotilaskotiliitto pitää kirjaa annetuista ansioristeistä.

Sotilaskotiansioristiä kannetaan nauhassa muiden kunniamerkkien tapaan, sotilaskotiasussa myös nauhalaattana. Sotilaskotiansioristiä voidaan kantaa myös siviiliasussa.

Katri Bergholm -mitali

Katri Bergholm -mitali lyötettiin 300 kappaletta Sotilaskotiliiton kunnia-puheenjohtajan kunniaksi vuonna 1949. Katri Bergholm -mitalin on suunnitellut Essi Renwall.

Mitalin saajalta edellytetään sotilaskotitoimintaa vähintään 15 vuoden ajalta.

Mitalin saajalta edellytetään, että hän on rikastuttanut sotilaskotitoimintaa, kehittänyt sitä ajan vaatimusten mukaan sekä lujittanut jäsenten yhteenkuuluvuutta. Mitali palautetaan Sotilaskotiliittoon saajan kuoltua.

Kultainen ansiomerkki

Merkin on suunnitellut Ellinor Ivalo. Tasavallan presidentti on 28.1.1952 vahvistanut kultaisen ansiomerkin säännöt. Katri Bergholmille annettiin Suomen Sotilaskotiliiton suuri kultainen ansiomerkki 1938. Vuonna 1952 merkistä tuli kultainen ansiomerkki.

Vuosimerkit

Suomen Sotilaskotiliiton Keskushallitus pyysi 1940 rouvia Wilkama ja Salokas laatimaan ehdotuksen ansiomerkin antamisesta niille sotilaskotityöntekijöille, jotka vähintään 10 vuotta ovat tarmokkaasti ja antaumuksella tehneet sotilaskotityötä. Ansiomerkkiä voitiin myöntää myös niille, jotka erikoisen ansiokkaasti toimivat sodan aikana, vaikka olisivatkin uudempiä sotilaskotiyhdistyksen jäseniä.

Nykyiseen muotoonsa vuosimerkit on uudistanut hopeaseppä Erkki Laakso. Ensimmäiset vuosimerkit jaettiin vuonna 1941.

Vuosimerkkejä uudistettiin vuonna 2018 siten, että 25-vuotismerkki siirtyi 20-vuotismerkiksi ja uutena otettiin käyttöön 30-vuotismerkki. Sotilaskotijärjestön vuosimerkit ovat 10, 20, 30, 40, 50 ja 60 -vuotismerkkit.

Suomen Rauhanturvaajaliiton kannettavat huomionosoitukset, baretti ja perinneasu

TEKSTI JA KUVAT: SUOMEN RAUHANTURVAAJALIITTO

■ SUOMEN RAUHANTURVAAJALIITON ANSIORISTIT

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry:n korkein kannettava huomionosoitus on kaksiluokkainen ansioristi.

Suomen Sinibarettiliiton ansioristi perustettiin vuonna 1996 ja vuonna 2004 siihen lisättiin toinen luokka. Ansioristit on suunnitellut Juhan-Ville Kaarnakari. Risteistä on aiemmin käytetty myös nimeä Rauhanturvaajaristi. Nykyinen nimi vahvistettiin vuonna 2010 sääntöjen uusimisen yhteydessä.

Suomen Rauhanturvaajaliiton 1. lk:n ansioristi (SRTL Ar I) on kultareunuksinen, siniseksi emaloitu Yrjönristi, jonka keskuskuviona on kultaisten oliivipuun lehvien ympäröimä punakilpinen Suomen vaakuna. Ansioristiin kuuluu 32 millimetrin levyinen vaaleansininen nauha, jonka keskellä on 7 mm levyinen sini-valko-sininen juova sekä 2 mm etäisyydellä nauhan reunoista 1 mm levyiset siniset juovat.

Suomen Rauhanturvaajaliiton 2. lk:n ansioristi (SRTL Ar II) on hopeoitu Yrjönristi, jonka keskuskuviona on kultaisten oliivipuun lehvien ympäröimä punakilpinen Suomen vaakuna. Ansioristiin kuuluu 32 millimetrin levyinen vaaleansininen nauha, jonka keskellä on 7 mm levyinen sininen juova sekä 2 mm etäisyydellä nauhan reunoista 1 mm levyiset siniset juovat.

Ansioristin mukana seuraa pienoiskunniamerkki ja virkapuvussa käytettävä nauhalaattatunnus.

Suomen Rauhanturvaajaliiton ansioristi voidaan myöntää:

- liiton jäsenyhdistyksen jäsenelle tuloksellisesta ja aktiivisesta toiminnasta liiton johtotehtävissä tai muutoin poikkeuksellisen ansiokkaasta ja pitkäaikaisesta toiminnasta liiton tai sen jäsenyhdistyksen tehtävissä;
- liittoon kuulumattomalle Suomen kansalaiselle, joka on toiminut erityisen ansiokkaasti tai pitkäaikaisesti liiton tarkoituksien edistämiseksi ja maanpuolustuksen hyväksi; sekä

Vasemmalla Suomen Rauhanturvaajaliiton 1 lk:n ja oikealla 2 lk:n ansioristi.

- ulkomaalaiselle, joka on edistänyt merkittäväksi yhteistoimintaa tai toiminut muuten erityisen ansiokkaasti rauhanturvaajien hyväksi.

Ansioristiä esitettäessä tulee aikaisemmasta liiton kannettavasta huomionosoituksesta olla kulunut vähintään viisi vuotta.

Esityksen ansiorististä voivat tehdä liiton jäsenyhdistykset tai yksittäiset liiton jäsenyhdistyksien jäsenet sekä liiton yhteistyötahot. Liiton hallitus ja sen alainen palkitsemistoimikunta voivat tehdä myös itsenäisiä esityksiä.

Suomen Rauhanturvaajaliiton ansioristin myöntää Puolustusministeri liiton esityksestä päivämäärällä 24.10.

Ansioristiä seuraa omistuskirja ja liitto pitää luetteloa ansioristin saajista.

■ SUOMEN RAUHANTURVAAJALIITON ANSIOMITALIT

Suomen Rauhanturvaajaliitto täydensi palkitsemisjärjestelmäänsä perustamalla syyskokouksessaan Lahdessa 10.10.2009 ansiomitalisarjan, johon kuuluvat kultainen ansiomitali (SRTL kam), hopeinen ansiomitali (SRTL ham) ja pronssinen ansiomitali (SRTL pam). Ansiomitalit on suunnitellut Esko Hakulinen.

Suomen Rauhanturvaajaliiton ansiomitali on tompakista lyöty pyöreä mitali, jonka kuviona on oliivipuun lehvän ympäröimä Yrjön risti. Ristin keskuskuviona on vaakunakilvelle sijoitettu Suomen leijona. Mitaliluokan mukaan kullattu/hopeoitu/pronssinen mitali on väritykseltään himmennettyä metallia ja sen kuviointi (risti, keskuskuvion leijona ja lehvät) on kiillotettu. Mitalin läpimitta on 33 millimetriä ja paksuus 2 millimetriä. Mitaliin kuuluu 30 millimetrin levyinen tumman sininen nauha, jonka kes-

Suomen Rauhanturvaajaliiton kultainen, hopeinen ja pronssinen ansiomitali.

kellä on 7,5 millimetrin levyinen vaaleansininen juova sekä 2 millimetrin etäisyydellä nauhan reunoista 1 millimetrin levyiset vaaleansiniset juovat.

Sotilas- ja virkapuvussa voidaan käyttää kunniamerkkinauhalaattaa. Kultaisen ansiomitalin kunniamerkkinauhalaattaa kiinnitetään halkaisijaltaan 5 mm pyöreä, kullanvärinen lehväsolki. Hopeisen ja pronssisen ansiomitalin nauhalaatassa ei solkea käytetä.

Ansiomitalin mukana seuraa pienoiskunniamerkki ja virkapuvussa käytettävä nauhalaattatunnus.

Liiton tarkoituksena edistämistä ja liiton tai sen jäsenyhdistyksen taikka jäsenistön hyväksi tehdystä työstä voidaan liiton jäsenyhdistyksen jäsen palkita Rauhanturvaajaliiton ansiomitalilla. Ansiomitalin myöntämisen yleisenä edellytyksenä on, että palkittava on aktiivisesti toiminut liiton tai sen yhdistyksen hyväksi ja toiminta on sisältänyt merkittävää vastuunottoa yhteisissä asioissa. Korkeamman mitalin esittäminen edellyttää yleensä aikaisemmin myönnettyä alemmaa mitaliluokkaa.

Kultainen ansiomitali (SRTL kam) myönnetään tunnustuksena pääsääntöisesti vähintään kymmenen (10) vuotta jatkuneesta ansiokkaasta ja aktiivisesta toiminnasta

- liiton tai sen jäsenyhdistyksen johto- tai toimihenkilötehtävissä
- veteraani- ja/tai vertaistukitehtävissä
- liiton vaativissa tapahtuma- tai koulutusjärjestelyissä

Hopeinen ansiomitali (SRTL ham) myönnetään tunnustuksena pääsääntöisesti vähintään kuusi (6) vuotta jatkuneesta ansiokkaasta toiminnasta rauhanturvaajajyhdistyksessä ja/tai liiton tapahtuma- tai koulutusjärjestelyissä.

Pronssinen ansiomitali (SRTL pam) myönnetään tunnustuksena pääsääntöisesti vähintään kolme (3) vuotta jatkuneesta aktiivisesta toiminnasta jäsenyhdistyksessä.

Liiton ansiomitali voidaan myöntää myös liiton ulkopuoliselle henkilölle tunnustuksena tämän ansiokkaasta toiminnasta liiton tai sen jäsenyhdistyksen hyväksi.

Esityksen ansiomitalista voivat tehdä liiton jäsenyhdistykset tai yksittäiset liiton jäsenyhdistyksien jäsenet sekä liiton yhteistyötahot. Liiton hallitus ja sen alainen palkitsemistoimikunta voivat tehdä myös itsenäisiä esityksiä.

Suomen Rauhanturvaajaliiton ansiomitalin myöntää liiton hallitus. Myöntöpäivinä ovat pääsääntöisesti Rauhanturvaajien päivä 29.5. ja YK-päivä 24.10. Erityisestä syystä mitali voidaan myöntää myös muuna, liiton hallituksen sopivaksi katsomana päivänä.

Ansiomitalia seuraa omistuskirja ja liitto pitää luetteloa ansiomitalien saajista.

Henkilölle myönnettyistä liiton ansiomerkeistä (ristit ja mitalit) kannetaan vain korkeinta.

■ POHJOISMAISET VETERAANI-ANSIOMITALIT

Pohjoismaisten Sinibarettien Komitea (*Committee of The Nordic Blue Berets*) perusti Pohjoismaisen Sinibarettiansiomitalin 21.6.1976 Jaegersprisissa Tanskassa. Alkuperäinen mitalimalli oli pyöreä ja luokkia oli kaksi (hopeinen ja pronssinen). Uudistettu ja täydennetty ristinmallinen mitali hyväksyttiin otettavaksi käyttöön 30.6.2002 Kongsvinigerissä Norjassa.

Ansiomitalin uusi nimi *The Nordic Veterans Medal of Honour* ja säännöt vahvistettiin Pohjoismaisen Veteraaniliiton (*Board of Nordic Veterans Federation, BNVF*) yhteistyökomitean kokouksessa 17.8.2019 Karlskronassa Ruotsissa.

Suomessa ansiomitalista käytetään nimeä ”Pohjoismainen Veteraaniansiomitali” (NVM).

Ansiomitalia myönnetään kolmessa luokassa: kulta (NVM Gold), hopea (NVM Silver) ja pronssi (NVM Bronze).

Ansiomitalissa on sininen emaloitu Maltan-risti, jossa kuperat päät, keskellä pyöreä medaljonki ja kaksi ristissä olevaa miekkaa ristin takana ja ristin varsien välissä. Medaljongissa on ulompi ja sisempi ympyrä. Ulompi ympyrä on titaaninvalkoista emalia, jossa teksti: *NORDIC PEACE BERETS – FOR HONOUR*. Sisemmässä ympyrässä on tummanpunainen, emalinen, stilisoitu rauhanruusu, jonka lehdet ovat vihreää emalia. Miekkojen kädensijojen nupit ja päät ovat smaragdinvihreää emalia. Valon heijastamiseksi mitalin pohjan emalipinta on simpukan muotoinen.

Mitalilla on kolme luokkaa: kultainen, hopeinen ja pronssinen. Kaikkien mitalien reunat, ruusun keskus, pinta ruusun ympärillä ja ystävyden ketju mitalin ympärillä osoittavat mitalin luokan vastaavalla värillä. Hopeisessa mitalissa koko miekka on hopeinen ja pronssisessa mitalissa koko miekka on pronssinen. Kultaisessa mitalissa miekkojen terät ovat hopeisia ja kädensijat ovat kultaisia.

Mitalin käänttöpuoli on tasainen ja väri on luokan mukainen. Mitalin ulkoreunaan on painettu ystävyden ketju, jonka sisäpuolelle on painettu teksti: *FRIENDSHIP ACROSS THE FRONTIERS*.

Mitalinauha on 27 mm leveä ja siinä on kaikkien pohjoismaiden kansallislippujen värit 7:nä 4 mm leveänä pystysuorana raitana seuraavassa järjestyksessä: punainen, valkoinen, sininen, keltainen, sininen, valkoinen ja punainen. Nauha on marmoroitua silkkiä.

Ansiomitalin mukana seuraa pienoiskunniamerkki ja virkapuvussa käytettävä nauhalaattatunnus.

Pohjoismainen Veteraaniansiomitali voidaan myöntää

- ansiokkaasta toiminnasta rauhanturvaamisoperaatioissa, kansainvälisessä rauhantyössä ja/tai näitä tukevassa toiminnassa;
- ansiokkaasta ja pitkäaikaisesta veteraanityöstä kansallisella, pohjoismaisella tai kansainvälisellä tasolla; sekä
- poikkeuksellisen arvokkaasta tuesta kansalliselle ja/tai kansainväliselle veteraanityölle.

Pohjoismaisen yhteistyökomitean kansallisten liittojen edustajat esittelevät omien liittojensa kultaisen ansiomitalin myöntämisesitykset yhteistyökomitealle, jossa kansalliset presidentit päättävät mitalin myöntämisestä. Kultaisen ansiomitalin myöntäminen vaatii kansallisten presidenttien yk-

simielisen päätöksen. Kansallisen liiton yhteistyökumppanit ja jäsenyhdistykset voivat tehdä mitaliesityksiä kansallisen liiton hallitukselle, joka päättää pronssisen ja hopeisen mitalin myöntämisestä.

Kultainen ja hopeinen ansiomitali voidaan myöntää myös postuumisti.

Ansiomitalin mukana seuraa englanninkielinen omistuskirja ja liitto pitää luetteloa mitalin saajista.

■ NOBEL 1988 -muistoristi

YK:n rauhanturvajoukoille myönnettiin Nobelin rauhankunniamerkki 10.12.1988. Tämän tapahtuman kunniaksi Suomen Rauhanturvaajaliitto perusti Nobel 1988 -muistoristin vuonna 2008, kun palkinnon myöntämisestä tuli kuluneeksi 20 vuotta ja liiton perustamisesta 40 vuotta. Ristin on suunnitellut Pekka Kuosa.

Nobel 1988 -muistoristi (NOBEL mr) on kultareunaksinen, valkoiseksi emaloitu Yrjönrusti, jonka keskuskuviona on lehväkehyksinen YK:n kansainvälinen lyhenne UN. Keskuskuvio ja sitä ympäröivät lehvät ovat kullatut. Muistoristiä kannetaan 32 millimetrin levyisessä vaaleansinisessä nauhassa, johon kiinnitettyssä 8 millimetriä korkeassa soljessa on teksti: ”NOBEL PEACE PRIZE 1988”. Virkapuvussa kannettavaan nauhalaattaan kiinnitetään ristin keskuskuvion mallinen halkaisijaltaan 10 mm solki, jossa teksti ”NOBEL”.

Muistoristin saamiseen ovat oikeutettuja ennen 10. joulukuuta 1988 YK:n rauhanturvatehtävissä palvelleet henkilöt. Koska kyseessä on muistoristi, voi sen lunastaa myös edesmenneen (ristiin oikeutetun) rauhanturvaajan omainen muistoesineenä säilytettäväksi. Muistoristi voidaan luovuttaa myös ulkomaalaiselle henkilölle, mikäli lunastusehdot täyttyvät.

Nobel 1988 -muistoristi myönnetään anomuksesta, jossa on luotettava selvitys edellä mainitusta kelpoisuudesta. Anomuslomake liitteineen toimitetaan omaan rauhanturvaajayhdistykseen, joka tarkistaa kelpoisuuden ja perii lunastusmaksun. Numeroitujen muistoristien mukana seuraa allekirjoitettu, englanninkielinen myöntökirja, jossa on ote alkuperäisestä Nobel-palkinnon myöntötiedotteesta. Luovutetuista muistoristeista pidetään kirjaa.

■ OHJEET ANSIOMERKKIEN ESITTÄMISESTÄ, JAKOTILAISUUKSISTA JA KANTAMISESTA

Esitykset ja myöntäminen

Liiton ansioristit myöntää Puolustusministeri liiton hallituksen esityksestä kerran vuodessa Yhdistyneiden Kansakuntien päivänä 24.10. Liiton vahvistamalle lomakkeelle tehdyt ansioristiesitykset on toimitettava liiton toimistoon 4.6. mennessä.

Liiton ansiomitalit myöntää liiton hallitus. Kulustaisten ansiomitalien (SRTL kam) myöntämispäivämäärä on pääsääntöisesti 24.10. Liiton vahvistamalle lomakkeelle tehdyt ansiomitaliesitykset on jätettävä liiton toimistoon 4.6. mennessä. Hopeisia (SRTL ham) ja pronssisia (SRTL pam) ansiomitaleita myönnetään myös päivämäärällä 29.5., jolloin esitysten on oltava liitossa 6.12. mennessä.

Pohjoismaisen kultaisen Veteraaniansiomitalin myöntää Pohjoismaiden yhteistyökomitea vuosikokouksessaan kerran vuodessa. Esityksen komitealle tekee kansallinen liitto (SRTL) jäsenyhdistyksen tai muun tahon anomuksesta. Liiton vahvistamalle lomakkeelle tehdyt esitykset on toimitettava liiton toimistoon 6.12. mennessä.

Pohjoismaisen hopeisen ja pronssisen Veteraaniansiomitalin myöntää liiton hallitus yhdistyksen tai muun tahon esityksestä kaksi kertaa vuodessa. Liiton vahvistamalle lomakkeelle tehdyt esitykset on toimitettava liiton toimistoon 4.6. ja 6.12. mennessä.

Nobel 1988 – muistoristin myöntöpäivät ovat Rauhanturvaajien päivä 29.5. ja YK-päivä 24.10. Liiton vahvistamalle lomakkeelle tehdyt anomukset tulee toimittaa saajan kotipaikan alueella toimivalle Rauhanturvaajayhdistykselle (tai mikäli saaja ei ole minkään rt-yhdistyksen jäsen, liiton toimistoon) 15.4. ja 15.9. mennessä.

Huomionosoitusten esityslomakkeita ja -ohjeita saa liiton toimistosta.

Nobel-muistoristin lomakkeet hakuohjeineen löytyvät myös liiton kotisivuilta www.rauhanturvaajaliitto.fi.

Kaikki hakemukset ja/tai esitykset tulee lähettää määräpäiviin mennessä liiton toimistoon joko postitse: Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Döbelninkatu 2, 00260 Helsinki tai sähköpostitse: toimisto@rauhanturvaajaliitto.fi

Myönnettyistä huomionosoituksista peritään liiton hallituksen vahvistama hinta.

Jakotilaisuudet ja kantaminen

Liiton ansioristit ja kultainen ansiomitali sekä kultaiset ja/tai hopeiset NVM ansiomitalit pyritään aina jakamaan liiton juhlatilaisuudessa. Mikäli huomionosoituksen saaja ei liiton juhlaan pääse, myönnetty huomionosoitus luovutetaan saajalleen muussa juhlavassa tilaisuudessa myöhemmin.

Liiton hopeisia ja pronssisia ansiomitaleita sekä pronssisia NVM ansiomitaleja myönnetään kaksi kertaa vuodessa ja ne voidaan jakaa esimerkiksi liittokokousten yhteydessä tai esittävän järjestön omassa tilaisuudessa.

Nobel 1988 -muistoristin myöntämispäivät ovat 29.5. ja 24.10. Yhdistykset järjestävät jakotilaisuudet kyseisiin päiviin liittyvien juhllisuuden yhteydessä tai muussa sopivassa tilaisuudessa.

Liiton ansioristejä ja mitaliteita sekä NVM ansiomitaleja kannetaan nauhassa kunniamerkkien tapaan, ja niitä voidaan kantaa myös virkapuvussa Pääesikunnan henkilöstöosaston määräyksen HQ69 mukaisesti.

Nobel 1988 -muistoristiä kannetaan siviilipuvussa muiden maanpuolustuksellisten kunniamerkkien tapaan ja se sijoitetaan kantojärjestyksessä ennen ns. missiomitaleita. Sotilas- ja virkapuvuissa Nobel-muistoristiä voidaan kantaa vain kriisinhallintaveteraanien omilla tilaisuuksissa PE:n virkapukuohjeiden mukaan.

■ KRIISINHALLINTAVETERAANITUNNUKSET

Tunnuksen keskuskuviona on miekka, jonka terästä versoo oliivipuun oksa lehvineen ja marjoineen. Kuviota kehystää miekan ponteen kiinnittyvä laakerinlehväseppelä. Miekka symboloi sotilaallista toimintaa ja siitä versova oliivipuun rauhaa. Laakerinlehväseppelä kuvaa kunniaa ja edistystä.

Tunnuksen on suunnitellut Esko Hakulinen.

■ VETERAANITUNNUKSET

Tammenlehvä ja kriisinhallintaveteraanitunnus

Kun sotiemme veteraanien tammenlehvätunnus otettiin käyttöön 1980-luvulla ei sen käytöstä annettu virallisia määräyksiä, koska se ei ole kunnia-eikä myöskään järjestömerkki, vaan se sijoittuu näiden kahden merkin väliin. Epävirallisena ohjeena todettiin tuolloin, että merkkiä voidaan käyttää myös suurten kunniamerkkien kanssa ainakin veteraanijärjestöjen (vast) tilaisuuksissa. Tammenlehvätunnus vakiintui siten veteraanien yhteiseksi tunnukseksi käytössä ja omalla arvostuksella.

Vuonna 2016 puolustusministeriö myönsi kaikille sotilaallisissa rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävissä palvelulle veteraanistatuksen ja samassa yhteydessä hyväksyttiin käyttöön myös kriisinhallintaveteraanitunnus, joka painettiin kaikille jaettuun veteraanikorttiin.

Tunnuksesta on tehty hopeinen rintamerkki ja sen käyttöön on oikeutettu jokainen veteraanikortin haltija. Sotiemme veteraanit ja heidän järjestönsä ovat hyväksyneet kriisinhallintaveteraanimerkkimme heidän tammenlehvänsä rinnalle kannustamalla sen laajaan käyttöön myös suurten kunniamerkkien kanssa.

■ BARETTI JA BARETTIMERKKI

Lähtökohtaisesti baretti ja univormut ovat operaation aikaisia varusteita ja siten tarkoitettu käytettäväksi vain operaatioissa. Barettia voi kuitenkin käyttää Rauhanturvaajaliiton omissa tai muissa virallisuonteisissa tilaisuuksissa, joissa on tarpeen näyttää kriisinhallintaveteraanien taustaa ja osallistumista. Tällaisia ovat mm. lipunnostot, paraatit, kunniaavartiot ja seppeleenlaskut.

Virkapukuohjeistuksen mukaan sotilasasusteita ei tulisi yhdistää siviilivarustukseen. Sen enempää YK:n kuin puolustusvoimienkaan kokardin käyttämiseen muualla kuin kyseisten toimijoiden palveluksessa ei ole virallista lupaa. Lisäksi YK:n tunnusmerkin käyttö on laajasti suojattu vuodelta 1958 olevalla lailla.

Kriisinhallintaveteraanien yhteistä barettimerkkiä suositellaan käytettäväksi virallisen (esim. YK:n tai valmiusjoukko-) kokardin sijasta silloin kun barettia käytetään siviiliasun kanssa.

■ PERINNEASUT

Vihreä rauhanturvaajien asu, ns. ”intialaiset”, oli käytössä YK-operaatioissa 1990-luvulle. Kyseessä on rauhanturvaajien perinneasu, jota tulisi käyttää vain esiteltäessä historiaa ja perinteitä, ei juhla- tai edustusasuna.

Rauhanturvaajaliiton soittokunnalla, ”Faittereilla” on kuitenkin oikeus käyttää kyseistä pukua arvomerkkeineen esiintymisasunaan.

LIITE 17

Suomen Reserviupseeriliiton kannettavat huomionosoitukset

TEKSTI JA KUVAT: SUOMEN RESERVIUPSEERILIITTO

■ RUL:n PRONSSINEN ANSIOMITALI

Pronssisen ansiomitalin myöntää RUL:n hallitus reserviupseeripiirin esityksestä. Aloitteen ansiomitalin myöntämiseksi voi tehdä asianomainen liiton jäsenyhdistys tai piiri. Anomukset tehdään sitä varten laaditulla lomakkeella, joka on tulostettavissa liiton internet kotisivuilta (www.rul.fi). Piiri käsittelee anomukset ja toimittaa ne liittohallituksen päätettäväksi. Liittohallitus voi päättää pronssisen ansiomitalin myöntämisestä jokaisessa kokouksessaan.

Pronssinen ansiomitali voidaan myöntää reserviupseeripiirin jäsenyhdistyksen jäsenelle ja vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevien yhteistyöjärjestöjen jäsenelle, joka

- erityisen ansiokkaasti on toiminut RUL:n tai sen jäsenyhdistysten tarkoituksien sekä reservin upseeriston yhteisten pyrintöjen edistämiseksi
 - asianomaisen työ on tapahtunut kerho-, piiri- tai liittotasolla
 - asianomainen on toiminut ansiokkaasti kerhon, piirin tai liiton merkittävän tavoitteen saavuttamiseksi.

■ RUL:n HOPEINEN ANSIOMITALI

Hopeisen ansiomitalin myöntää RUL:n hallitus reserviupseeripiirin esityksestä. Aloitteen ansiomitalin myöntämiseksi voi tehdä asianomainen liiton jäsenyhdistys tai piiri. Anomukset tehdään sitä varten laaditulla lomakkeella, joka on tulostettavissa liiton internet kotisivuilta (www.rul.fi). Piiri käsittelee anomukset ja toimittaa ne liittohallituksen päätettäväksi. Liittohallitus voi päättää hopeisen ansiomitalin myöntämisestä jokaisessa kokouksessaan.

Hopeinen ansiomitali voidaan myöntää reserviupseeripiirin jäsenyhdistyksen jäsenelle ja vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevien yhteistyöjärjestöjen jäsenelle, joka

Reserviupseeriliiton ansiomitalit

- jatkuvasti ja erityisen ansiokkaasti on toiminut Suomen Reserviupseeriliiton tai sen jäsenyhdistysten tarkoituksien sekä reservin upseeriston yhteisten pyrintöjen hyväksi
 - asianomaisen työ on tapahtunut joko kerho-, piiri- tai liittotasolla
 - osallistuminen on tapahtunut johtotehtävissä pitkäaikaisena kerhon, piirin tai liiton päämäärien saavuttamiseksi

■ RUL:n KULTAINEN ANSIOMITALI

Kultaisen ansiomitalin myöntää puolustusministeri RUL:n hallituksen esityksestä. Aloitteen ansiomitalin myöntämiseksi voi tehdä asianomainen liiton liiton jäsenyhdistys, piiri tai liiton puheenjohtajisto. Piirikohtainen keskimääräinen vuosikiintiö on n. 2 o/oo piirin jäsenmäärästä.

Kultaista ansiomitalia myönnetään vain kerran vuodessa (4.6.) Anomukset tehdään sitä varten laaditulla lomakkeella, joka on tulostettavissa liiton internet kotisivuilta (www.rul.fi) ja siihen liitetään asianomaisen reserviupseeripiirin puoltojärjestys. Anomukset tulee toimittaa piireistä liiton toimistoon vuosittain 15.2. mennessä. Liiton palkitsemistoimikunta käsittelee määräaikaan saapuneet anomukset ja tekee niiden pohjalta esityksen palkittavista henkilöistä liiton hallitukselle.

Kultainen ansiomitali voidaan myöntää liiton jäsenyhdistyksen jäsenelle, joka

- on toiminut erityisen ansiokkaasti RUL:n tai sen jäsenyhdistysten tarkoituksien sekä reservin upseeriston yhteisten pyrintöjen edistämiseksi.

Mitalin myöntämisen edellytyksenä on, että asianomainen on toiminut aktiivisesti vähintään kymmenen vuotta reserviupseerijärjestöjen johtotehtävissä tai aktiivisesti ja ansiokkaasti muutoin reserviupseeritoiminnassa.

- on kutsuttu liiton kunniajäseneksi
- on toiminnallaan poikkeuksellisen suuresti edistänyt liiton ja koko reservin upseeriston valtakunnallisen järjestötoiminnan kehittämistä

Liittoon kuulumattomalle Suomen kansalaiselle, joka

- erityisen ansiokkaasti ja pitkäaikaisesti on toiminut maanpuolustuksen hyväksi ja RUL:n tarkoituksien edistämiseksi
- vakinaisessa palveluksessa olevana upseerina on erityisen ansiokkaasti sekä virassaan että sen ulkopuolella toiminut liiton päämäärien edistämiseksi.

Ulkomaalaiselle, joka

- erityisen ansiokkaasti on toiminut maansa reserviupseerijärjestön ja RUL:n yhteistoiminnan kehittämiseksi.

■ RUL:n KULTAINEN ANSIOMITALI SOLJEN KERA

Kultaisen ansiomitalin soljen kera myöntää puolustusministeri RUL:n hallituksen esityksestä. Aloitteen ansiomitalin myöntämiseksi voi tehdä asianomainen liiton jäsenyhdistys, piiri tai liiton puheenjohtajisto. Piirikohtainen keskimääräinen vuosikiintiö on n. 1 o/oo piirin jäsenmäärästä.

Kultaista ansiomitalia soljen kera myönnetään vain kerran vuodessa (4.6.) Anomukset tehdään sitä varten laaditulla lomakkeella, joka on tulostettavissa liiton internet kotisivuilta (www.rul.fi) ja siihen liitetään asianomaisen reserviupseeripiirin puoltojärjestys. Anomukset tulee toimittaa piireistä liiton toimistoon vuosittain 15.2. mennessä. Liiton palkitsemistoimikunta käsittelee määräaikaan saapuneet anomukset ja tekee niiden pohjalta esityksen palkittavista henkilöistä liiton hallitukselle.

Kultainen ansiomitali soljen kera voidaan myöntää, kun asianomainen on saanut aikaisemmin liiton kultaisen ansiomitalin ja kun sen saamisesta on kulunut vähintään seitsemän vuotta. Kultaisen ansiomitalin myöntämisvuosi voidaan laskea mukaan näihin vuosiin.

Liiton jäsenyhdistyksen jäsenelle

- joka jatkuvasti ja erityisen ansiokkaasti on toiminut Suomen Reserviupseeriliiton tai sen jäsenyhdistysten tarkoituksien sekä reservin upseeriston yhteisten pyrintöjen hyväksi asianomaisen työ on tapahtunut kerho-,

piiri- tai liittotasolla osallistuminen on tapahtunut joko johtotehtävissä tai erittäin pitkäaikaisena muutoin aktiivisena toimintana

- on kutsuttu liiton kunniajäseneksi
- on toiminnallaan jatkuvasti poikkeuksellisen suuresti edistänyt liiton ja koko reservin upseeriston valtakunnallisen järjestötoiminnan kehittämistä.

Liittoon kuulumattomalle, joka

- jatkuvasti erityisen ansiokkaasti ja pitkäaikaisesti on toiminut maanpuolustuksen hyväksi ja RUL:n tarkoitusperien edistämiseksi
- vakinaisessa palveluksessa olevana upseerina on jatkuvasti erityisen ansiokkaasti sekä virassaan että sen ulkopuolella toiminut liiton päämäärien edistämiseksi.

■ OHJEET KULTAISEN ANSIOMITALIN JA KULTAISEN ANSIOMITALIN SOLJEN KERA ANOMISTA VARTEN

Anominen ja myöntäminen

Suomen Reserviupseeriliiton kultaisen ansiomitalin (RUL am) ja kultaisen ansiomitalin soljen kera (RUL am sk) myöntää puolustusministeri liittohallituksen esityksestä.

Anomuksen ansiomitalien myöntämiseksi tekee reserviupseeriyhdistyksen hallitus.

Anomus tehdään erityiselle, sitä varten laaditulle lomakkeelle, johon liitetään asianomaisen reserviupseeripiirin lausunto. Lomakkeita saa liitosta ja piiristä.

Anomuksen voi tehdä myös reserviupseeripiiri tai liiton puheenjohtajisto.

Anomisen, myöntämisen ja jakamisen aikataulut

Suomen Reserviupseeriliiton liittohallitus käsittelee ansiomitalianomukset kerran vuodessa siten, että **anomusten tulee olla liiton toimistossa 15.2. mennessä.**

Puolustusministeri käsittelee RUL:n liittohallituksen esitykset vain kerran vuodessa ja **myöntää ansiomitalit puolustusvoimain lippujuhlapäivänä 4.6.**

Liiton toimisto lähettää myönnetyt ansiomitalit omistuskirjoineen reserviupseerikerhoihin kesän aikana. Syntymäpäivien tai muiden henkilökohtaisten merkkipäivien yhteydessä ei ansiomitaleja myönnetä.

Reserviupseerikerhoja kehoitetaan jakamaan ansiomitalit kerhon syyskokouksessa, kerhon juhlapäivänä tai muussa sopivassa tilaisuudessa.

LIITE 18

Eräitä muita maanpuolustusansioista myönnettäviä huomionsoituksia

Maanpuolustusansioista voidaan, edellisissä liitteissä lueteltujen ansiomerkkien lisäksi, myöntää lukuisia muitakin erilaisia huomionsoituksia. Aselajijärjestöjen ansiomerkkejä, Puolustusvoimien joukko-osasto- ja perinneristejä, maanpuolustuskiltojen ja perinnejärjestöjen erilaisia merkkejä, joista osa on lähinnä organisaation sisäiseen käyttöön tarkoitettuja, osa taas laajempaa piiriä koskevia.

Näistä merkeistä ei tiettävästi ole olemassa kattavaa esitystä ja tähän op-
paaseen on voitu sisällyttää niistä vain muutamia.

■ JALKAVÄEN ANSIORISTI

TEKSTI JA KUVAT: JALKAVÄEN SÄÄTIÖ

Ansioristin myöntäminen

Jalkaväen ansioristin myöntää Jalkaväen tarkastaja Jalkaväen säätiön hallituksen esityksestä.

Sääntöjen mukaan Jalkaväen ansioristi voidaan myöntää:

– Henkilölle, joka on puolustusvoimissa toiminut jalkaväen tehtävissä ansiokkaasti vähintään kuuden vuoden ajan.

– Henkilölle, joka on vähintään kymmenen vuoden ajan toiminut vapaaehtoisessa maanpuolustusjärjestössä jalkaväen hyväksi.

– Muulle maanpuolustustyössä toimivalle tai toimineelle tai toimintaa tukevalle suomalaiselle tai ulkomalaiselle henkilölle, jonka ansiot ovat jalkaväen kannalta merkittävät.

KUVA: NIKOLAI VIIRTOU

Erityisistä ansioista Jalkaväen ansioristi voidaan myöntää soljen kera. Solki voidaan myöntää myös aiemmin myönnettyyn jalkaväen ansioristiin. Ansiorististä käytetään lyhennettä “Jvar”. Soljen kera myönnetystä ansiorististä käytetään lyhennettä “Jvask”.

Ansioristin esittäminen

Jalkaväen ansioristiä voivat esittää yhteisöt, puolustusvoimien joukko-osastot (vast) ja säätiön hallitus. Lisäksi Puolustusministeriön kansliapäällikkö, Pääesikunnan päällikkö, puolustushaarojen komentajat, Rajavartiolaitoksen päällikkö ja Maanpuolustuskorkeakoulun rehtori voivat tehdä esityksiä omista alaisistaan.

Ansioristiesitykset tulee lähettää kootusti puoltojärjestyksessä pääsääntöisesti 1.1 tai 1.8. mennessä osoitteeseen:

Jalkaväen säätiö/Jalkaväen palkitsemisesitykset
Maavoimien esikunta, Koulutusosasto
RAK 5
PL 145
50101 MIKKELI

Esitysten perusteella myönnetty ristit ovat valmiita jaettavaksi 1.4. ja 1.11. anomusten käsittelyn jälkeen.

Ansioristiesityksessä käytettävä lomake ja sen täyttöohje sekä hinnasto löytyvät osoitteessa <http://jalkavaensaatio.fi/saatio/jalkavaen-ansioristi/jalkavaen-ansioristin-esittaminen-ja-myontaminen-seka-hinnasto/>

Kustannukset maksaa joko ristin esittäjä tai ristin saaja. Esittäjä merkitsee esityslomakkeeseen kustannusten maksajan asianomaiseen kohtaan.

Ansioristin luovutus

Myönnetty ansioristit ja kunniakirjat lähetetään esityksessä mainituille yhteyshenkilöille.

Myönnetty Jalkaväen ansioristi tulisi luovuttaa ensisijaisesti joukon (vast) omiin merkittäviin juhlallisuuksiin liittyen. Erityisissä tilaisuuksissa on mahdollista, että Jalkaväen säätiön edustajat osallistuvat ristin luovutus-tilaisuuksiin.

■ MAANPUOLUSTUSMITALI JA MAANPUOLUSTUSMITALI MIEKKOJEN KERA

TEKSTI JA KUVA: MAANPUOLUSTUSMITALITOIMIKUNTA

Maanpuolustusmitali

Maanpuolustusmitali annetaan tunnustuksena ansiokkaasta työstä isänmaan hyväksi. Sen myöntää Maanpuolustusmitalitoimikunta, johon kuuluvat seuraavien järjestöjen puheenjohtajat: Maanpuolustuksen Tuki ry, Maanpuolustuskoulutus, Maanpuolustuskiltojen liitto ry, Naisten Valmiusliitto, Reserviläisliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry.

Maanpuolustusmitaliin ovat oikeutetut kertausharjoituksiin tai niitä vastaaviin koulutustilaisuuksiin osallistuneet siviilihenkilöt sekä puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olleet/olevat henkilöt. Vastaaviksi koulutustilaisuuksiksi lasketaan:

Valtakunnalliset ja alueelliset maanpuolustuskurssit, väestönsuojelukoulutus, MPK:n kurssit, rauhanturvaoperaatioihin osallistuminen valinta- ja koulutustilaisuuksien osalta, sotilaskotitoiminnasta kaikki maastotehtävät. Muusta toiminnasta enintään 5 vrk vuodessa.

Maanpuolustusmitali voidaan myöntää myös muista merkittävistä maanpuolustusansioista.

Tarkempia tietoja eri solkiluokkien vaatimuksista sekä mitalin hakemisesta: <https://maanpuolustusmitali.fi/maanpuolustusmitali-2/>

Maanpuolustusmitali miekkojen kera

Maanpuolustusmitali miekkojen kera jaetaan ansiomerkiksi poikkeuksellisen merkittävistä, pitkäaikaisista valtakunnallisen tason ansioista maanpuolustuksen, erityisesti vapaaehtoisen maanpuolustuksen saralla vuoden 1945 jälkeen.

Maanpuolustusmitali miekkojen kera on aina numeroitu. Numerot 1 – 10 on varattu valtionpäämiehille. Myönnettyistä mitaleista pidetään kirjaa.

Mitalia ei voi hakea, vaan se myönnetään maanpuolustusmitalikunnan omasta aloitteesta tai jonkin ulkopuolisen tahon esityksestä.

Tarkempia tietoja: <https://maanpuolustusmitali.fi/maanpuolustusmitali-miekkojen-ker-2/>

■ PRO TRADITIONE MILITARE -ANSIOMERKKI

TEKSTI JA KUVA: PRO TRADITIONE MILITARE -TOIMIKUNTA

Ansiomerkki *Pro Traditione Militare* on perustettu vuonna 2003 palkitsemaan sotilaallisten perinteiden, sotilashistorian ja sotilaskulttuurin alueilla ansioituneita henkilöitä. Aloitteentekijänä oli Sotilasperinteen Seura ry.

Ansiomerkin myöntäjänä toimii itsenäinen *Pro Traditione Militare* -toimikunta.

Ansiomerkin kuvaus

Ansiomerkki *Pro Traditione Militare* on nauhassa kannettava valkoiseksi emaloitu hopeinen Yrjön risti, jonka keskellä siniseksi emaloitu vaakunakilpi, jossa hopeinen nouseva, taakseen katsova Suomen leijona.

Ansiomerkkiä kannetaan tummanvihreässä nauhassa, jonka reunoissa on vaaleanvihreätä raitaa.

Ansiomerkki voidaan myöntää myös soljen kera.

Ansiomerkki myönnetään numeroituna ja sitä seuraa myöntökirja.

Myöntöperusteet

Ansiomerkki *Pro Traditione Militare* voidaan myöntää henkilölle, joka on

- pitkään ja ansiokkaasti työskennellyt sotilaallisten perinteiden, sotilaskulttuurin tai sotilashistorian tutkimuksen edistämiseksi

- toteuttanut yksittäisen, mittavan teon sotilaallisten perinteiden tutkimuksen alalla tai tallentamisen hyväksi tai muulla tavoin edistänyt perinteiden siirtämistä tuleville sukupolville.

Erityisistä ansioista ansiomerkki voidaan myöntää miekkasoljen kera.

Esittäminen

Pro Traditione Militare -ansiomerkin myöntämistä voivat esittää mm.

- sotilasperinteen, -historian sekä -kulttuurin puitteissa toimivat opetus- ja tutkimuslaitokset
- sotilaalliset perinneyhteisöt
- Puolustusvoimat

Vapaamuotoisten esitysten tulee olla *Pro Traditione Militare* -toimikunnan käsittelyssä 1. maaliskuuta mennessä.

Esityksestä tulee ilmetä

- esitettävän henkilötiedot (nimi, osoite, syntymäaika, arvo/ammatti)
- aikaisemmat kunnia- ja ansiomerkit myöntövuosineen
- ansiot yksilöityinä, erityisesti sotilasperinteeseen liittyvät
- mahdolliset muut perustelut
- esittäjän yhteystiedot

Ansiomerkin esittäjä suorittaa myönnetystä merkistä kulloinkin säädetyn lunastushinnan.

Yhteystiedot

Pro Traditione Militare -toimikunta

info@sotilasperinne.fi

■ SININEN RISTI

TEKSTI JA KUVAT: VAPAUSSODAN PERINNELIIITTO RY

Sininen Risti on vapaaehtoisen maanpuolustustyön muistoristi ja samalla yhteen-kuuluvaisuuden tunnus vapausoturiin perinnehengessä. Sinisen Ristin myöntää Vapaussodan Perinneliitto ry:n puheenjohtaja.

Sininen Risti voidaan myöntää seuraavasti luokiteltuna:

- *Miekan kera*. Tällöin ristin keskellä on valkoemalinen S-kirjain, jonka päällä on miekka kärki ylöspäin ja ristin yläsakarassa kolmihaarainen kuusenhavu.
- *Havunoksatunnuksin*. Tällöin ristin valkoemalisen keskustan päällä on pronssivärinen kolmihaarainen kuusenoksa.

Sininen Risti miekan kera voidaan myöntää-Suojeluskuntajärjestöön vuosina 1917–1944 kuuluneille, Lotta Svärd -järjestöön kuuluneille, Suojeluskunta- tai Lotta Svärd -järjestöjen poika- tai tyttöosastoihin kuuluneille, ennen vuotta 1944 sotilaskotiyhdistyksiin kuuluneille sekä niille sotilaskotisarille, jotka ovat olleet sotilaskotitoiminnassa ennen Suojeluskunta- ja Lotta Svärd -järjestöjen lakkauttamista, ulkomailta sotiimme vapaaehtoisina osallistuneille, perinneliiton hallituksen päätöksellä muille Suomen käymiin sotiin osallistuneille.

Sininen Risti havunoksatunnuksin voidaan myöntää-Vapaussodan Perinneliitto ry:n toimintaan tai muuhun liiton tarkoitusperiä ja maanpuolustustyötä palvelemaan toimintaan osallistuneille. Sinisen Ristin saantiin oikeutetun vainajan omaisen saa lunastaa Sinisen Ristin muistoristiksi, mutta hänellä ei ole sen kanto-oikeutta.

Sinistä Ristiä kannetaan muiden kunniamerkkien tapaan.

Tarkemmat ohjeet löytyvät verkkosivulla <https://perinneliitto.fi/> olevien linkkien kautta.

*Vasemmalla Sininen risti havunoksalla,
oikealla miekalla ja soljella.*

